

ŽIVOT NÁŠ KAŽDODENNÝ

KRAJINA: POL. OKRES:
SLOVENSKO. NITRA.

MIESTNA OBEC
ÚJLÁČEK

OBRÁZKY ZO ŽIVOTA OBCE MALÉ ZÁLUŽIE
v 20. STOROČÍ

OBSAH:

PREDHOVOR	6
NA ÚVOD	7
VEREJNÁ SPRÁVA V 1. POLOVICI 20. STOROČIA	8-10
MIESTNE NÁRODNÉ VÝBORY	11-14
SPÁJANIE OBCÍ – OBVODNÉ ÚRADY	14-15
OSVETA A KULTÚRNY ŽIVOT	15-18
MIESTNA ORGANIZÁCIA SLOVENSKÉHO ZVÄZU ZÁHRADKÁROV	18-19
MIESTNA ORGANIZÁCIA SLOVENSKÉHO ZVÄZU DROBNOCHOVATEĽOV V MALOM ZÁLUŽÍ	20-21
SOCIALISTICKÝ ZVÄZ MLADEŽE – SZM	21-22
ČESKOSLOVENSKÁ PROTIPOŽIARNA OCHRANA	25-26
SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ V 1. POLOVICI 20. STOROČIA	26-27
SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ V 2. POLOVICI 20. STOROČIA	27-29
SLUŽBY A ZAMESTNANIA	29-31
OBCHODY V MINULOSTI ¹	32-34
STAROSTLIVOSŤ O ZDRAVIE A ČERVENÝ KRÍŽ	34-35
REMESLÁ SÚVISIACE S POLNOHOSPODÁRSTVOM	35-37
REMESLÁ I.	37-38
REMESLÁ SPOJENÉ SO STRAVOVANÍM	38-39
MATERSKÁ ŠKOLA	40
STAVEBNÝ ROZVOJ – RODINNÉ DOMY	41-42
OBČANIA, KTORÍ V MINULOSTI	
AKTÍVNE PRACOVALI PRE OBEC V RÔZNYCH FUNKCIÁCH	42-48
SPOMIENKY NA MINULOSŤ	48-58
PÁR SLOV NA ZÁVER	59

¹ Táto téma bola spracovaná aj v bulletine Družstevníctvo v Malom Záluží (rodná dedina včera a dnes), dostupný na obecnej stránke <https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz-2018-druzstevnictvo-v-malom-zaluzi.pdf>; str. 32

PREDHOVOR

Témou bulletinu, ktorý práve čitate, som bola naklonená už sprvoti. Nakol'ko už Augusta povedal „Budúcnosť si zaistíme, keď si ctíme minulosť“ a práve tento bulletin poukazuje, resp. poskytuje nám informácie, ako fungoval život vo viacerých sférach v minulosti. Všetci musíme pochopiť, že na to, aby sme poznali budúcnosť, musíme poznať aj minulosť, aby sme sa vyvarovali chýb našich predkov, ale zároveň vedeli správne naložiť s poznatkami, práve preto, aby sme si život vedeli zlepšiť nielen pre nás, ale aj pre ľudí, ktorí prídu po nás.

Už v minulosti ma fascinovalo, že taká malá dedinka má toľko aktívnych, vynaliezavých občanov, ktorí spolu držia a vedia spraviť veľké veci. Máme 3 združenia (OZ „Labut“, Dobrovoľných hasičov, Jednotu dôchodcov), ktoré spolupracujú navzájom a vedia sa vždy dohodnúť. Čo v tejto uponáhľanej dobe, vidím ako najväčšie pozitívum.

Momentálne som podpredsedníčkou občianskeho združenia „Labut“ a starostkou obce Malé Zálužie a i preto ma teší, že môžem byť súčasťou tohto kolektívu šikovných ľudí.

Na bulletine majú najväčšiu zásluhu dve osoby. Ony sa budú zatajovať, ale ja musím o nich napísaať, pretože ony sú tie, ktoré pielne sedeli v archíve, čítali kroniky (a nebolo ich málo), preštudovali staré denníky funkcionárov, zhromažďovali všetky údaje, zapisovali, prepisovali, štylizovali. Robili rozhovory s obyvateľmi a nakoniec zosumarizovali informácie do jedného celku. A ja Vám Viera Predanocyová a Elena Zedníková za túto krásnu prácu, ktorá si vyžadovala veľa času, veľmi pekne ďakujem. Samozrejme ďakujem všetkým, ktorí prispeli, čo i len štipkou svojho času k vydaniu tohto diela.

Veronika Kubíková

Vážení Zálužania!

Ďakujem Vám za podporu, ktorú ste v minulosti preukazovali a boli nápomocní pri práci pre obec, lebo bez vašej účasti by funkcionári sami dokázali len málo.

Moja oblúbená speváčka Sima Martausová vo svojej piesni spieva, že jej ku šťastiu chýba, len učíť sa povedať NIE. A to je presne môj prípad. Pred pár rokmi som bola pozvaná spolupracovať na prvom bulletine o Malom Záluží. Nepovedala som nie. A to mi zostało až po súčasnosti. V rodine, v ktorej som vyrastala a tiež v rodine, do ktorej som sa vydala, toto platilo stopercentne.

Otec bol činovníkom v obci na všetkých frontoch. Spomínam si, že sme pretrhávali repu „Nad zálužím“. Padla osemnásta hodina, dal motyku na plece a hybaaaj domov. Dôvod? Zasadala R-MNV, alebo komisia. A čo mama? Mohla sa hnevať, kričať (čo aj bolo), nič nepomohlo. Povinnosť volala, bola prvoradá, repa počká. Alebo keď sa niekomu nepáčilo rozhodnutie komisie pre verejný poriadok (otec bol predsedom) sa častokrát spoza plota ozývali výkriky (veru aj vulgárne). Prišli sa stážovať predsedovi, lebo on bol „vinník“.

Aj keď nie všetko, ale predsa som niečo odpozerala aj ja. Ako mladá som sa aj ja podieľala na práci v obci. Neskôr, keď sme už bývali v Nitre, som srdcom zostala Ujlačankou a tou som dodnes. To bol jeden z dôvodov, prečo som súhlasila so spoluprácou na príprave bulletinu. Zlákala ma obsah publikácie. Vedela som, že fakty budeme hľadať v Okresnom archíve a tam som ešte nikdy nebola. S vďakou som prijala možnosť nahliadnuť do tajov zaprášených krabíc, čítať ich obsah a hľadať informácie o rodnej obci. Pri tom mi napadla myšlienka čo-to pozistovať aj o našej rodine. Snáď sa mi aj to podarí.

Ďakujem Vám tiež za podporu a ochotu, s ktorou ste nám rozprávali vaše pamäti a spomienky, za chvíle ktoré sme mohli stráviť s vami. Vždy, keď prídem, ako ja hovorím „domov“, som rada, že sa mám stále s kým porozprávať, pospomínať. Mám tu tiež svoju rodinu, priateľov. Tešíme sa na tieto stretnutia.

Elena Zedníková

NA ÚVOD

Obec Malé Zálužie sa nachádza v severnej časti okresu Nitra, v Nitrianskej pahorkatine, preteká ňou potok Radošinka, ktorý pramení v Radošínskych horách a v Lužiankach sa vlieva do rieky Nitra. Má černozemné a hnedozemné pôdy, stredná nadmorská výška je 159 m.

Toto územie bolo osídlené už v období mladšej dobe kamennej. Aj keď má obec staré osídlenie, prvá písomná zmienka pochádza z roku 1390 pod názvom Kysylak. V priebehu storočí sa názov menil a v roku 1808 sa ustálil názov Ujlaček. V roku 1948 sa uzákonil názov Malé Zálužie.

V stredoveku patrila obec k hradu Topoľčany, neskôr boli majiteľmi obce uhorské šľachtické rody Ghyczyovcov, Justovcov a Prónayovcov.

Obyvateľstvo bolo vždy prevažne slovenské, žilo tu niekoľko židovských rodín a Cigánov (Rómov). V roku 1720 mala obec 20 domácností a spomínajú sa aj vinice; v roku 1751 to už bolo 54 domácností a spomína sa mlyn. Počet obyvateľov postupne stúpal, vrchol dosiahol v roku 1938 kedy tu žilo 475 ľudí. Od vtedy počet obyvateľov postupne klesá, v roku 2000 to bolo 290 a dnes je to necelých 270 ľudí.

Z hľadiska náboženského od čias reformácie bola obec vždy evanjelická. Vierovyznanie bolo jedným z dôvodov migrácie obyvateľstva z Myjavy a okolia do tejto oblasti. Ako filia patrila k cirkevnému zboru v Nových Sadoch (Ašakerti) Rímsko-katolícke obyvateľstvo tiež patrilo k novosadskému zboru.

V kronike je záznam o tom, že „*v roku 1782 nový kostol evanjelický v Ašakerti bol aj ich pomocou zbierky ujlackých občanov postavený*“.

Podľa príslušnosti obec Ujlaček patrí k súdnemu okresu nitrianskemu. Tam je berný (daňový) a okresný úrad, okresný súd, krajský súd, dôchodková kontrola atď. ... Notársky úrad má v Ašakerti. Obvodného lekára má vo Veľkých Ripňanoch, kde je aj lekáreň. Poštový úrad je tiež v Ašakerti, kam denne chodí obcou platený posol, ktorý i poštu roznáša po domoch v dedine. – *podľa zápisu v kronike*.

Z hľadiska zamestnanosti vždy malo veľkú prevahu polnohospodárstvo a aj vinohradníctvo, popritom sa rozvíjali aj niektoré remeslá súvisiace s polnohospodárstvom, resp. potrebné pre každodenný život.

V archívnych materiáloch sa o našej obci zachovalo málo dokumentov, hlavne zo staršieho obdobia. Záznamy sa týkajú vlastníctva pôdy, alebo zavádzania urbárskeho patentu z obdobia vlády Márie Terézie. Zo starších písomností je to informácia, že dedina bola v rokoch 1598 a 1601 vypálená Turkami, z roku 1678 sa zachoval list Agu Jusufa, v ktorom nariaduje obci Ujlaček a dvanásťim ďalším, aby zaplatili neodkladne dane.

Záznam v kronike z roka 1930 - „*Na východnej čiastke obce vedie poľná cesta vedľa nového cintorína do Sulán a Šurianek. Ulicou na západ sú tri mosty, cez ktoré vedie poľná cesta napravo Karačkou - hrebeňom tiahajúceho kopca do Hlohovca (Frašták). Naľavo malou dolinou k obci patriaceho majera Bodorky, majetku to Ghycovského panstva v Ašakerti.*“

V záznamoch z roku 1958 sa píše:

„*Obec má 480 obyvateľov, (z toho 75% pracuje v polnohospodárstve), a 550 ha pôdy. Mnoho obyvateľov, a to z okresu Myjava, sa pristáhlo do obce v roku 1919, kedy velkostatkár Bauer predával svoj majetok.) Väčšina rolníkov vlastní 5 ha pôdy a mnoho viac ako 10 ha. Za bývalej ČSR boli obyvatelia na 80% v agrárnej strane. Väčšina bola dobre situovaná, dali svoje deti študovať a tak sa stalo, že na pôde ostali len starí a deti sú v rôznych iných povolaniach. Za tzv. Slovenského štátu tunajšia obec bola v opozícii, čo vyplýva aj z politickej príslušnosti k agrárnej strane.*“

Hlavnou myšlienkom tohto vydania bulletinu je poukázať na bežný, každodenný život v obci v priebehu zhruba 80 rokov minulého storočia. Z tohto obdobia sa zachovalo viaceré písomnosti jednako v Štátom archíve v Nitre a tiež na obecnom úrade, k dispozícii sme mali aj kroniky, z ktorých sme čerpali. Keď sme začínali dostupné pramene čítať, netušili sme celkom, čo môžeme očakávať, čo nás „výskum“ prinesie. Faktografické informácie a citáty z písomností sú doplnené spomienkami občanov.

V poslednom čase vyšlo niekoľko publikácií vydaných obcou, v ktorých sa autori zaobrajú životom obce v minulom storočí. Zoznam publikácií vydaných v spolupráci obecného úradu a OZ „Labut“ bude uvedený ako príloha.

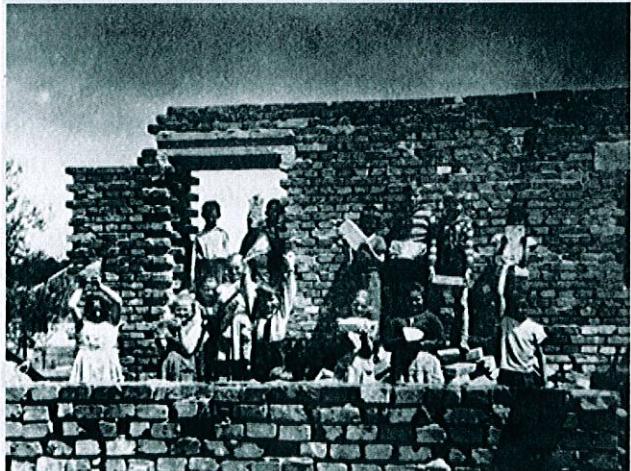
VEREJNÁ SPRÁVA V 1. POLOVICI 20. STOROČIA

Verejná správa prešla v priebehu minulého storočia viacerými zásadnými zmenami. Napriek vojnám, krízam, politickým a spoločenským zmenám musela verejná správa a samozrejme aj obce, fungovať v zmysle svojich základných úloh: **Hlavnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všeestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov.** Do funkcií starostov, predsedov a poslancov prichádzali (a stále prichádzajú) ľudia bez špeciálnej prípravy, bez potrebnej praxe, z rôznych zamestnaní, s rôznymi skúsenosťami – a zrazu vo voľbách dostávajú od občanov mandát a dôveru prevziať zodpovednosť za obec.

Informácií o tom, ako to bolo v minulosti v našej obci je veľmi málo. V roku 1769 v rámci urbárskej regulácie prebiehalo zisťovanie údajov z jednotlivých obcí a okrem údajov týkajúcich sa vlastníctva pôdy a vykonávania robôt, sa nachádza aj tento údaj o Ujlačku: „*Pečať obec nemá, richtár a jeden prísažný sú želiari.*“

Po vzniku Československa (1918) bola územná samospráva nahradená miestnou štátnej správou, aj keď spojenou so samosprávnymi prvkami, najmä na úrovni obcí. Vznikli okresné úrady, ktoré v zmysle zákona boli povolané staráť sa o hospodárske, humanitné, sociálne, dopravné a kultúrne záujmy okresu a jeho obyvateľov, pokial nejde o úlohy miestnej povahy, na ktoré stacia prostriedky obcí.

Na čele obcí stáli richtári a obecné zastupiteľstvá volené vo voľbách. Obce museli mať vypracované organizačné štatúty podľa nových zákonov, pretože staré, uhorské, boli už neplatné a neupotrebitelné. Schvalovali ich okresné úrady a boli vyhotovené v troch exemplároch, jeden bol uložený na župnom úrade. Obecné úrady mali za povinnosť každoročne zostaviť rozpočet a záverečný účet, ktoré schvalovali okresné úrady.

ŽIVOT NÁŠ KAŽDODENNÝ

<p>Danový úrad v Nitre Ján Júgoly číslo 52. a. 6756/44. Žím a Štríba č. 65.</p> <p>Doslo dňa 11. augusta 1941</p> <p>číslo 20.56/1841. "Právomoc súťažovanie, reč, ňitec" číslo 21.26/44. Sbierané súťaže a hoky</p> <p>12. VIII. 1941. Bubnovanie 11. VIII. 1941. Dneš 11. VIII 1941.</p> <p>číslo 2169/1941.</p> <p>číslo 2169/1941. Bubnovanie povolenie maličk občinu vikaram dňa 13/III číslo 21.14/1941. 13.10.11.</p> <p>číslo 2169/1941. Bubnovanie zákalovci list poražke osipnici! 14.10.</p> <p>číslo 8. IV. 1942 140. 10. id. 4222/941.</p> <p>Výbor v obci Ríčovci Jújacošikovi hostinský dňa 18. novembra 1941. o 15. hodine Doslo 14. VIII 1941.</p> <p>číslo 19. 172/21 1941. Právomoc Žijalok doslo 14. VIII 1941.</p> <p>Elektrizácia obce prijatím na rozvodné súťaže juhino-slovenských Elektrálnych vied. spol. v Nitre</p> <p>ochvalenie rozhodnutia starostného komisára obce Kímer a Novodi Doslo dňa 14. VIII 1941</p>	<p>17. VIII. 1941. Vráckovi som podpisoval na druhu Reformnému zväzku "Ernest Šoštak" som</p> <p>16. VIII. amar Ríčovce podpisoval súťaž občanov</p> <p>2. VIII. František Becháč statné občianske výročeniu súťaže</p> <p>číslo 120.21/41. Rozarmopolejne prehľadky dňa</p> <p>Uvereňmo druhu som podpisoval na atube kmeňu Ján Lichánský dňa 12. augusta 1941. nasadost s</p> <p>20. VIII. Podpisoval Martinovi Držkovi výročeniu</p> <p>21. VIII. číslo 2080/1841. bubnovanie občin, kniži</p> <p>21. VIII. 1941. bubnovanie zaverečné knižkou a derdotisk Roli manotarského úradu kertí Lebo do Lukáčov</p>
---	---

Informácií o činnosti starostov a zastupiteľstva z predvojnového obdobia sa zachovalo len málo, väčšinou len v súvislosti s ich účasťou na spoločenských podujatiach a pri akciách investičných, stavba kultúrneho domu a pomníka padlých, oprava ciest. Len málo záznamov hovorí o konaní volieb. Jednou z výnimiek je zápis v školskej kronike: „7. septembra 1931 volba do obecného zastupiteľstva v Ujlačku, ale pre dohodu občianskych strán pre jednotnú kandidátku, volba bola jednohlasná.“ Alebo informácia z roku 1941, že doterajší starosta obce Ján Líška sa vzdal funkcie. Župný úrad v Nitre rozpustil obecné zastupiteľstvo a menoval vládneho komisára v osobe Pavla Fusku, ktorý aj s poradným zborom dňa 8. marca zložil príslahu. Na to nadväzuje zápis z roku 1944, podľa ktorého od 1. júla sú zrušení vládni komisári obcí aj s ich poradnými zborami. Zmena nastala u nás 7. júla, kedy o 17. hodine v miestnosti kultúrneho domu bol doterajší komisár Pavel Fuska menovaný za starostu obce a spolu s novým obecným výborom zložili príslahu do rúk vedúceho notára Malinovského.

Ďalším stupňom boli notárske úrady, vykonávali štátnu správu a administratívne spravovali viac obcí. K notariátu patrili obce – Ašakerť, Čab, Sila, Ujlaček, Šurianky - s celkovým počtom 3 144 obyvateľov. V kronike sa píše, že budova notárskeho úradu bola majetkom obcí notárskeho obvodu a jej súčasťou bol byt pre vedúceho notára. Starý byt a notárska úradovňa už nevyhovovala potrebám, preto sa obce tohto obvodu rozhodli postaviť novú budovu. Naša obec na stavbu nového notárskeho úradu prispela sumou 26 000 korún.

Notári sa povinne zúčastňovali zasadnutí obecných zastupiteľstiev obcí patriacich k notariátu a mali aj hlasovacie právo. V období od roku 1919 sa vystriedalo viacero notárov. Každá obec prispievala na činnosť úradu:

Ašakerť - 1 040,- korún; Čab - 847,- korún Sila – chýba údaj;
Šurianky – 729,-korún; Ujlaček - 729,- korún

Úlohou úradu bolo aj vyberať dane v obciach. Ku koncu novembra 1939 v obci Ujlaček činil výber daní 25 781,- korún; kontrolovať obecné rozpočty a záverečné účty. Úrad viedol aj evidenciu domácich zakálačiek. Z Prezídia Ministerstva vnútra prišiel prípis vo veci odmien pre notárov za predaj zabíjacích listov:

„... peniaze vybrané za zakálačky a zabíjacie listy v čase od 1. 4. do 20. 7. 1942 ponechávame notárskym úradom titulom odmeny za mimoriadne práce spojené s vydávaním týchto listov.“ Notársky úrad musel predložiť správu o vybraných sumách a ako boli peniaze medzi zamestnancami úradu rozdelené.

V roku 1945 boli zrušené notárske úrady a nahradili ich Úrady Národných výborov. V prehlásení z 28. 4. 1945

sa uvádza: „Dolupodpísaní predsedovia a podpredsedovia MNV týmto prehlasujeme, že poverujeme vedením úradu Národných výborov Jána Kozáka, úradníka bývalého notárskeho úradu v Ašakerti.“ O prácu na úrade požiadali aj pracovníčky, Katarína Líšková a Katarína Rizeková na miesto kancelárskych pomocníčok (obe obyvateľky z Ujlačku). Ich žiadosti boli kladne vybavené. Táto záležitosť bola prerokovaná aj obecnými zastupiteľstvami jednotlivých obcí, za Ujlaček zápisnicu podpísali:

Pavel Petručka - predseda, Ján Poláčik - podpredseda

Podpis legitimacie 1943 Jan Liska dne 23. října 1 Rudolf Liska - 13 - 2 Jan Bila jednacího správce města Žilina dne 18. října Zdeněk Bila dne 18. října 10 6. 9. 43	Karel Sáško podpisoval souhlas s podobolením dnes 6. října 1943 " Amelie Polochová podpisoval Vlček o majetkových pomerotech dne 30. října 1943 " Zuzana Linsková souhlas podpisoval Vlček o majetkových pomerotech dne 8. října 1943 " Štěpán Šátek souhlas souhlas podpisoval oslabodení dne 23. 31. října 1943 3 podpisové dny	Dohoda mezi Štěpánem Šátkem a Janem Šátkem vítalku Ženevou v r. 1950. horní m. hincíků 10 m me- rov funduse spolu platil 400 korun sokolovi dobrovoln- nosti a dne 26. října 1943 vše napovídá Karel Sáško podpisoval o ziv most dne 3. novembra 1943. itd. podpisové	stejný jaroji C. podpisoval souh- lasením s po- soblením souh- lasením dne 1. října 1943. O kresní řad Zllochovice staršího matri- kulace Žiliny město Žilina souhlas podpis- ování ředitelky od Domácové dne května 1943 Bila Jiří klučové pitali povolení pro postavení řednice dne 22. novembra 1943 souhlas podpis do kerte odpočívají
Pavel	Pavel		

MIESTNE NÁRODNÉ VÝBORY

MNV prevzali v roku 1945 právomoci predchádzajúcich obecných, resp. mestských zastupiteľstiev. Dňom ustanovenia zaniklo obecné zastupiteľstvo a obecný úrad bol nahradený úradom miestneho národného výboru a zastupiteľskými zbormi zloženými z poslancov volených na základe všeobecného, rovného a priameho voľebného práva tajným hlasovaním. Malo dve zložky:

Plénum MNV, malo 15 členov - schádzalo sa menej často, určovalo dlhodobú koncepciu, prerokovávalo správy o činnosti rady, komplexne hodnotilo výsledky

činnosti MNV; prerokúvalo a schvaľovalo rozpočet a záverečný účet; schvaľovalo tiež plán hlavných úloh; rozhodovalo o použití prostriedkov z fondu rozvoja a rezerv; volilo členov rady a funkcionárov MNV

ŽIVOT NÁŠ KAŽDODENNÝ

Záprímie

zpríručka na mimoriadnej rečodeľke 1971 konanej dňa 5. januára 1972.

Program: Vyhotovenie rečnej správy hospodárenia MNV a Malom Záhradom v rečodeľke výpl. 121/67 č. 36 a na základe poříkazu č. 38/71 Fo-rov. vydaného Finančným odborom ONV v Nitre dňa 20. 10. 1971.

Pričomní: Podľa prezenčnej listiny.

Sohľdzu sa hovoril s. predsedu MNV - Peteru Chalčekom a po skutočnom skore sa ujal slova s. Štefanek, ktorý informoval pričomních o príbehovej reči, istanoch nedostatkov a klesach svedených v rečnej správe. Po správe s. Štefanek bola začiatne rozcera.

Oba prímy sa do poznaní zapojili s. Štefanek, ktorý v skutočnosti v rečnej správe, pretože mala výpredanú mišku na betone, sa vysvetlila, že je predložajúcich rečnej správe toto jasne povedané, že tieto možno odpredat' staršej organizácii alebo odvysielat' do ČR. Sociálneho organizačného premala v minulosti zahajovala na maliacu na odvysielanie dátok prebiehať správou za mišku.

2s. Potrieba v ČR na najomného je záležnosťou všetkých organizácií, mimo R.D. R.D. bolo poskytnuté za spolu majiteľa budovy, parabolického prístrešku až vžiela užiteľ pôvodné prostriedky a podobalo sa tiež na pôvodných miestach, či už odvysielaním alebo samotnou výstavbou.

s. Folčák: Nechlaši s vysvetlením najomného pre R.D. je poučením miestnosti kancelárií a škôl, a toto dočasne ale je výjimou povedené. Časťmi patrilo k mieru na určenie. Nechlaši tiež v tom,

obložil na prečínujúcu rečadlu týmto predstavci M.V. a Varga, ktoré zo telef. poplatky a ~~zložky~~ a žabu.

s. Varga: Obťahuje sa faktične proti tomu, že mi mi prepracované rečadlo na telef. poplatky a žabu

a prečínu najomného výpl. č. 36 a výsledom viedol na nedostatkovu aktuálnu kresťanom pričomní Členom.

Vymenanie s následujúcim prípomienkam podali členovia vlastnej skupiny.

S príslušnou rezonanciou bol vypracovaný doklad a potom bol návrh vytvoreného dokladu odvysielaný.

S návrhom na uzavolenie pričomní ťažia pričomní členovia rečadla, z jednačasťou.

Brusada s. Peteru Chalčeku očakával výnos v poslednej rečnej správe zo dočasneho pravidelného kontroly.

V Malom Záhradu 5. januára 1972

Zápis: *[podpis]*

(predseda, podpredseda a tajomník - neboli zamestnancami MNV, vykonávali svoju funkciu popri svojom zamestnaní. Predsedovia a tajomníci zohrávali významnú úlohu v činnosti MNV a ich prvoradým záujmom bol záujem obce, išli tiež občanom príkladom aj v oblasti brigádnickej práce.

a Radu MNV - mala 7 členov (boli volení z pomedzi členov pléna). Rada sa schádzala častejšie - rozhodovala o plnení jednotlivých úloh; prerokúvala materiály predkladané plénu; informovala plénum o plnení úloh; prerokúvala otázky a prípomienky prednesené poslancami a zabezpečovala ich vybavenie; prerokovávala otázky sociálnej starostlivosti... Rada MNV pridelila jednotlivým poslancom volebný obvod, v ktorom vykonávali poslaneckú činnosť. Okrem toho sa na zasadnutiach riešili aj aktuálne otázky, napr. sa hovorilo o zriadení poslaneckého klubu, keď sa v jeden deň v mesiaci občania mohli stretnúť s poslancami v priestoroch kultúrneho domu. V počiatočnom období boli tajomníci MNV menovaní ONV, neboli občanmi danej obce².

Obce spolupracovali s ONV a KNV, obracali sa na ne so svojimi požiadavkami. Podľa slov Anny Mesárošovej, dlhoročnej pracovníčky na úrade, obec dostala finančie na všetko, o čo požiadala. Aj keď to niekedy trvalo dlhšie. Ako napr. v rokoch 1962 – 1964, kedy sa realizovala regulácia potoka Radošinka. Miestne komunikácie boli následkom regulácie v dezolátnom stave. Predstavitelia obce sa rozhodli v predstihu požiadala ONV o finančné prostriedky na úpravu ciest a mosta. Keď zistili, že v okresnom rozpočte sa tato požiadavka obcí neobjavila, tak plénum uložilo predsedovi MNV, aby vzniesol protest proti rozpisu rozpočtu, pretože sa v ňom neuvažovalo ani s minimálnymi nákladmi na údržbu miestnych komunikácií.

K úlohám MNV patrilo aj schvaľovanie žiadostí o štipendiá pre študentov stredných škôl; zisťovali

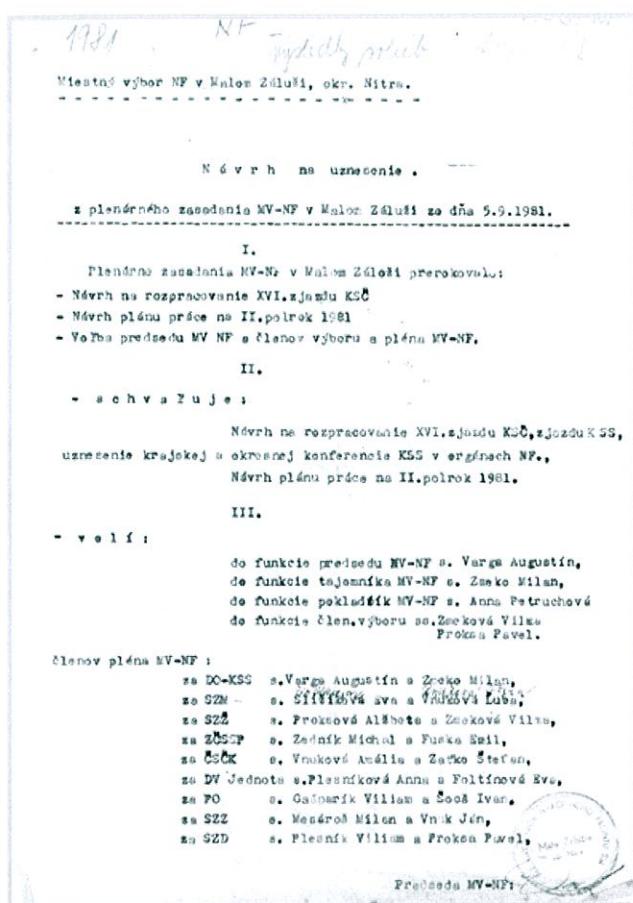
ŽIVOT NÁŠ KAŽDODENNÝ

sa sociálne pomery v rodinách žiadateľov a niektoré žiadosti aj neschválili.

V roku 1975 boli organizované AGITAČNÉ DNI – (vypísané zo zápisnice z verejnej schôdze občanov konanej 13. 12. 1975 v kultúrnom dome). Bol to prieskum medzi občanmi - zisťovanie, čo sa im v obci páči, čo nepáči, čo treba zlepšiť, vybudovať, zorganizovať. Bolo vytvorených 10 agitačných dvojíc, ktoré navštievovali domácnosti podľa obvodov. Navštívili 123 domácností. Občania mali nasledovné pripomienky a požiadavky:

- k činnosti obchodu – nespokojnosť so sortimentom tovaru, chýbala zelenina aj polotovary, občas bol nedostatok mlieka a chleba a tiež boli stážnosti na správanie nového vedúceho obchodu – *riešilo sa spoluprácou s dozorným výborom Jednoty*
- JRD zobraťo do svojej správy ďalšiu pôdu – a to časti veľkých záhrad; boli tam posadené ovocné stromy a tieto boli všetky vytrhané, aby sa polia mohli obrábať. Na druhej strane bolo v obci možné nájsť ešte testálej neobrobenu pôdu, ktorá stálala dom a bola v blízkosti pri dedine. – *riešilo sa pridelením náhradného pozemku – kto mal záujem, dostal náhradu na neobrábanej pôde v intraviláne dediny.*
- Upozorňovali tiež na to, že v čase sezónnych poľnohospodárskych prác (hlavne v jeseni) sú obecné cesty, aj štátne, znečistované vozidlami družstva - *po upozornení zo strany MNV, JRD cesty čistilo*
- Ľudia tiež žiadali renováciu miestneho rozhlasu, lebo je už dosť opotrebovaný – *bol opravený*
- zriadenie prístrešku na autobusovej zastávke - bol vybudovaný na jednej strane cesty
- vybudovať studne na cintorínoch, hraby neboli ešte v takej miere pokryté kamennými doskami, bolo na nich posadené hodne kvetov, o ktoré sa bolo treba staráť
Studne boli vybudované – ručné pumpy
- ranný vlak do Nitry mal odchod o 5:16 čo bolo skoro a potom dlho stál v Zbehoch, čím sa predlžoval čas cestovania – *odchod vlaku bol posunutý cca o 20 minút, na 5:35*
- všetky autobusové spoje robili zachádzky cez Čab a Silu (ale napr. do Kapiniec zachádzali len máloktoře). Občania sa pýtali, či by niektoré spoje mohli ísť do Nových Sadov priamo, po hlavnej ceste. – *toto vyriešené nebolo. Všetky autobusy dodnes prechádzajú cez Čab a Silu, len málo zachádzajú aj do Kapiniec*
- Ďalšie pripomienky sa týkali susedských vzťahov - *riešilo sa priebežne prostredníctvom komisie pre verejný poriadok*
- do budovanie cesty - resp. uličky „Za humny“; v tejto lokalite aj opraviť verejné osvetlenie – *cesta bola do budovana a lamy verejného osvetlenia opravené*
- v tom čase sa na posýpanie ciest proti poládovici používala škvara, skládky škvary boli umiestnené cez dedinu, keď nebolo treba posýpať, ostávala na ceste, čo nepôsobilo dobre; občania upozorňovali, aby boli tieto skládky odstránené (skládky umiestňovala okresná správa ciest).

Verejné schôdze s občanmi sa konali každý rok dve alebo tri a zúčastňovali sa ich poslanci aj občania. V zápisnici z roku 1983 sa píše: „*Verejné zhromaždenie občanov sa uskutočnilo dňa 15. 11. 1983 o 17.30 hod. v kultúrnom dome. Zúčastnilo sa ho 32 občanov a prítomní boli aj zástupcovia ONV Nitra. V diskusii vystúpilo sedem občanov a ich príspevky boli zapísané do zápisnice na vybavenie*“. Príspevky boli rôzne – vývoz odpadu mimo obecné smetisko, cestovné poriadky autobusov, poriadok na cintorínoch, zásobovanie obchodu, stav obecných ciest, hlavne v čase zberu úrody na družstve....

Pred každými voľbami sa konali aj verejné schôdze, na ktorých boli predstavovaní kandidáti na poslancov do vyšších zastupiteľských zborov za náš obvod (do oboch snemovní FZ; SNR; KNV; a ONV). Občania boli informovaní a vždy, vedeli kto zastupuje náš obvod v jednotlivých zastupiteľských zboroch.

Od roku 1990 sa zrušili MNV a vznikajú obecné úrady, a obecné zastupiteľstvá, funkcia predsedu MNV sa pretransformovala do funkcie starostu.³

Súčasťou práce MNV bola aj činnosť komisií. Najzamestnanejšími boli komisia **sociálna** (o jej činnosti je osobitný príspevok) a **verejného poriadku**, ktorá riešila predovšetkým rôzne st'ažnosti občanov, zaoberala sa tiež opatreniami proti alkoholizmu, ochranou majetku v socialistickom vlastníctve, kontrolou a dodržiavaním predpisov – bezpečnosť pri práci počas pol'nohospodárskych prác, žatevné hliadky počas žatvy, bezpečnosťou občanov v zimnom období, udržiavanie cest a železničnej trate v obci, hlavne v čase snehových kalamít.

Bola zriadená aj **pol'nohospodárska komisia** – hlavnou úlohou bola spolupráca s družstvom. Každoročne sa zriaďovali žatevné hliadky spomedzi občanov?, čo tiež hovorí o dobrej spolupráci medzi družstvom a MNV. Počas celej žatvy mali občania rozdelené nočné služby⁴.

Školská a kultúrna komisia – hlavnou úlohou bola koordinácia práce zložiek Národného frontu, spoločenských organizácií, sledovanie práce školy a spolupráca so ZRPS⁵.

Spomenút treba aj ďalšie: **Komisiu stavebno – finančnú**, ktorej hlavnou úlohou bolo zabezpečovanie stavieb v „Akcií Z“ a investičnej výstavby v obci a na JRD, dodržovanie predpisov a zákonov pri stavbe rodinných domov (zamedzovanie čiernych stavieb).⁶

Komisia pre služby a obchod sledovala zásobovanie obyvateľstva potravinami, palivom, uskladnenie tovaru a hygiena v predajniach, ďalšie služby občanom. Spolupracovala s dozorným výborom MO Jednoty LSD⁷.

V spisovni na obecnom úrade sa zachovalo dosť písomností, predovšetkým zápisnice, plány práce, aj korešpondencia a iné doklady. Časť z toho sa odovzdáva do Štátneho archívu v Nitre, no zachovali sa aj duplicity, takže bolo k dispozícii dosť materiálu, ktorý bolo možné pri práci použiť.

Na základe dostupných materiálov možno konštatovať, že akcie MNV a jeho zložiek sa často konali pri príležitosti politických alebo spoločenských udalostí. No aj keď boli väčšinou politicky „podfarbené“, výsledkom bolo vždy, že sa urobila práca prospěšná pre obec a jej občanov⁸.

2 Predsedovia MNV: Š. Petrucha, Michal Striha, Augustín Varga 2x, Karol Petrucha, Ján Vnuk, Viliam Plesník
Tajomníci MNV - Michal Blažko, Augustín Varga, Ján Slížik, Ján Predanoc, Pavel Proksa st.

3 Funkcionári po r. 1990: Viliam Plesník, Pavel Proksa st., Emil Fuska

4 Pol'nohospodárska komisia: Št. Foltín, Marták, Ján, Slížik, Št. Proksa, V. Ryba, Št. Gašparík

5 Školská a kult. : Jozef Slezák, Anna Mosná, A. Proksová, M. Marchalín

6 Stavebná: Michal Rizek, V. Plesník, J. Slížik, M. Marchalín

7 V roku 1968 pracoval Miestny dozorný výbor Jednoty v tomto zložení: Štefan Malák – predseda, Anna Plesníková, Ing. Michal Zedník, Štefan Foltín, Rudolf Zmeko, Karol Petrucha, Ján Proksa ako členovia výboru.

8 K ďalším, ktorí dlhodobo pôsobili na dianie v obci ako členovia pléna, alebo komisií Michal Marchalín, Bohuslav Krajčovič, Ing. Eva Foltínová, bola zvolená aj do ONV, Milan Zmeko, Vilma Zmeková, Michal Zábražný, Ján Valko, Ján Mareček, Miroslav Striha, Tibor Bila, Jozef Alchus, Ivan Šooš, Jaroslav Fuka, Miloslav Kulíšek, Peter Malák, Miroslav Sedlák

SPÁJANIE OBCÍ – OBVODNÉ ÚRADY

O efektívnom fungovaní verejnej správy sa hovorí už veľa rokov; už v prvej polovici 20. storočia sa štátna správa (administratívne činnosti) nevykonávala v každej obci. Na to boli notárske úrady a k jednému notárskemu úradu patrilo viacero obcí.

Pri skúmaní písomností v štátnom archíve sme zaregistrovali už v roku 1924 zmienku o možnosti spojiť obce do administratívnych celkov. Okresný úrad V Nitre podal návrh, aby sa obce Ašakert', Sila a Čab zlúčili do jednej obce Ašakert'. Čab a Sila s tým nesúhlasili. V prípise Ministerstva vnútra Republiky Československej z 13. marca 1924 sa hovorí o rozhodnutí ministerskej rady, že vláda nevyhovie návrhu Okresného úradu v Nitre na zlúčenie menovaných obcí.

Ďalšia zmienka je z roku 1953 – návrh na zriadenie „Územia spoločných záujmov“ – spojenie obcí nitrianskeho okresu. Malo vzniknúť sedemnásť obvodov – strediskových obcí. Obvod č. 5 – Nové Sady + Malé Zálužie + Čab + Sila. Druhá alternatíva bola: Nové Sady a k nej priradené obce – Čab, Sila, Malé Zálužie, Sulany, Šurianky, Výčapky. Bol urobený prieskum terénu (Fi. GEOMETRY, n.p. BA) a spracované územné plány.

V nasledujúcim období boli ďalšie pokusy o zefektívnenie administratívny – pokusy o vznik obvodných úradov, kde by boli niektoré administratívne činnosti spoločné. Napr. v roku 1969 vznikol administratívny Obvodný úrad Nové Sady a bola tam presunutá účtovná agenda, sociálna agenda a evidencia obyvateľov. Cieľom bolo, aby občania nemuseli viaceré úradne záležitosti ísť vybavovať do Nitry. V roku 1971 úrad zanikol. Zachoval sa „*Dielčí protokol*“ z októbra 1971 pri príležitosti likvidácie Obvodného úradu v Nových Sadoch a odovzdania agendy. Hovorí sa tam, že z agendy sociálneho zabezpečenia doteraz vykonávanej na Obvodnom úrade MNV neprechádza na ONV žiadna jej časť a spisový materiál agendy sociálneho zabezpečenia sa odovzdáva príslušnému miestnemu národným výborom.

V 80-tych rokoch sa uvažovalo o zmenách v oblasti verejnej správy. Od roku 1986 mala začať prvá etapa – vznik strediskových obcí, v našom obvode to boli Nové Sady. 16. 12. 1985 sa konala mimoriadna schôdza rady MNV, na ktorej sa prerokoval návrh na vytvorenie Spoločného NV. Okrem členov zastupiteľstva obce Malé Zálužie sa schôdze zúčastnil aj zástupca ONV Nitra. Vo svojom príhovore uviedol, že trend vo vývoji verejnej správy je zameraný na znižovanie administratívny a smeruje k integrácii, aj v súvislosti MNV. V okrese malo byť vytvorených osemnásť obcí, kde budú pôsobiť NV. Dovtedy to bolo 76 obcí. Obce Malé Zálužie a Kapince budú súčasťou spoločného MNV Nové Sady.

V jednotlivých obciach budú nadálej pôsobiť Občianske výbory (zastupiteľstvá) zložené z občanov daných obcí. Nebudú vykonávať štátnu správu, všetky ostatné činnosti zostanú. Úlohy vypracovaného volebného programu budú súčasťou úloh spoločného MNV. Poslanci zvolení v Malom Záluží majú čo najlepšie zastupovať obec v spoločnom obecnom zastupiteľstve. Čo sa týka materiálneho a finančného zabezpečenia, pridelené financie budú dostávať jednotlivé obce tak, ako bolo pred tým.

Bol to prvý krok v procese integrácie, ktorý bol naplánovaný na obdobie do roku 2000. Každá obec mala zastúpenie v spoločnom MNV a okrem toho boli zvolené občianske výbory, ktoré pracovali v každej obci.

Občania zastupujúci Malé Zálužie v spoločnom MNV v Nových Sadoch: Viliam Plesník člen rady v pozícii predsedu za našu obec, ďalej Pavel Proksa – učiteľ, Michal Zábražný, Viliam Gašparík, Alžbeta Proksová, Ján Mareček, Ján Slížik, Milan Zmeko, Ján Valko, Anna Mesárošová.

Občiansky výbor v obci pracoval v zložení: Viliam Plesník – predseda, Ján Slížik – podpredseda, Božena Vnuková, Ing. Eva Foltínová, Pavel Proksa st. Miroslav Striha, Tibor Bila.

OSVETA A KULTÚRNY ŽIVOT

V 30-tych rokoch minulého storočia bola v obci zriadená osvetová komisia. Predsedom bol Ernest Šaško a tajomníčkou učiteľka Elena Lišková. Do jej činnosti patrilo nacvičovanie divadiel s mládežou dvakrát v roku a k tomu prednášky a prípravy vystúpení.

Pamätná kniha obce Ujlaček, v zápisoch z roku 1930 sa píše, že osveta hodne pokročila, o čom svedčí okolnosť, že pred príchodom E. Šašku, učiteľa, okrem cirkevných novín, chodili len jeden dva denníky. Teraz už niet domu, ktorý by nebol predplatiteľom rôznych týždenných a denných novín. Už v tých časoch bola v obci zriadená aj **knižnica**. Mládeži už nestačí školská knižnica, ktorá počíta 300 zväzkov, ale pilne si vypožičiava knihy z obecnej knižnice. Miestne obyvateľstvo je obetavé, znášanlivé tak v politickom ako i v náboženskom ohľade. Na obecné knižnice sa kládol dôraz aj v minulosti, o čom svedčí upozornenie župného úradu z roku 1926, aby notári pri zostavovaní rozpočtov pamäタali vždy položky na obecné knižnice, a to čím väčším obnosom.

V roku 1934 bol postavený kultúrny dom, čiastočne svojpomocne občanmi, bola v ňom umiestnená aj druhá trieda obecnej školy⁹. So stavbou sa začalo v marci a posviacka pri príležitosti jeho otvorenia sa konala 30. septembra 1934 a v kronike sa o tom píše: „*Tiež boli pozvané zastupiteľstvá obcí ašakeršského notariátu. Pri hojnom počte prítomných z okolitých dedín, starosta obce Pavel Liška (syn Michala) a v mene rodičov Tomáš Kovačík, dvažiačici a jedna žiačka s kyticou kvetín privítali p. Mateja Miškóciho, školského inšpektora, Ladislava Záthureckého, ev. farára, Juliusa Balažovicha, vedúceho notára. Za tým reči sa ujal školský inšpektor M. Miškóci, ktorý vo svojej reči vyzdvihol snahu a obetu rodičov o lepšie vzdelanie svojich detí v materinskom jazyku. Pripomenul tiež, že vybudovanie tohto kultúrneho domu z veľkej čiastky sa môže pripisovať správcovi školy Ernestovi Šaškovi.*“

Aby mohla širšia verejnoscť poznať dejiny svojho národa, usporiadala osvetová komisia „Kurz dejín“ počas zimných večerov. Plán kurzu vypracoval správca školy Hostiak a učiteľka Trnkócyová (Lišková). Kurz bol určený pre tých, ktorí nemajú možnosť venovať sa širšiemu štúdiu dejín.

Kronika, 1937: „*Dňa 17. októbra bolo založené v obci na podnet Pavla Proksu, žiaka VIII. triedy gymnázia v Nitre, Sdruženie evanjelickej mládeže. Na Nový rok pred krátkym časom založený SEM prekvapil miestnych občanov so zahraním divadelnej hry Ferdo šéfom. Bola dobre nacvičená a predvedená tak, že na Tri krále opakovali hru v Ašakerti.*“

V tom istom roku sa konali prednášky. Obvodný notár z Nitry hovoril poučne o ovocinárstve a ďalšia bola o družstevníctve: „*Za hojnej účasti obecenstva prednášateľom bol Peter Trnkócy, úradník Rolníckej vzájomnej pokladnice v Nitre.*“

Divadelné hry sa hrávali aj vo veľkonočnom a vianočnom období, ktoré nacvičili členovia SED. Niektoré predstavenia sa opakovali dvakrát, režiu mali väčšinou učitelia. Herci tak ovládali svoje úlohy dobre a niekedy sa stalo, že v tragickej scéne sa spustili aj s obecenstvom do plácu. Obecenstvo býval hojný počet aj zo širokého okolia. Peniaze za vstupné boli súčasťou rozpočtu osvetovej komisie.

Pri čítaní záznamov z kroník vidno, že osvetová práca v prvej polovici 20. storočia spočívala na učiteľoch, ktorí so žiakmi pripravovali programy a vystúpenia na slávnosti a iné akcie konané v obci (Posviacka nového kultúrneho domu, Odhalenie pomníka padlých, Dožinky, koniec školského roka, Deň stromkov, narodeniny prezidenta T.G. Masaryka, smrti M.R. Štefánika, organizovali sa tiež prednášky na rôzne témy).

V povojnovom období pokračoval bohatý a pestrý kultúrny a spoločenský život. 50. a 60. roky minulého storočia boli činorodé, hybnou silou sa stala osvetová beseda, ktorá zabezpečovala spoločenský a kultúrny život v obci. A zase to boli práve učitelia, ktorí sa v osvetovej práci najviac angažovali, pripravovali pre občanov besedy a prednášky, organizovali záujmové krúžky, kurzy. Napríklad v roku 1963 bolo spolu dvadsaťdva kultúrnych podujatí

Osvetovú besedu riadilo Okresné osvetové, stredisko, ktoré malo lektorov a tí zabezpečovali besedy a prednášky.

Vedúci OB bol za svoju prácu odmeňovaný. Prvým vedúcim¹⁰ OB bol učiteľ Viliam Navrátil a po ňom dlhorocnou vedúcou bola Anna Plesníková. OB mala svoj rozpočet a vlastné financie. V 60. a 70. rokoch sa nacvičovali divadlá. Predstaveniam vdychovali dušu manželia Anna a Rudolf

Mosní, ktorí ich aj nacvičovali. Po nich nacvičovali divadlá aj učitelia Viliam Navrátil a Jozefína Moravčíková. Predstavenia boli väčšinou na Vianoce a Veľkú noc.

V obecných dokladoch sa zachoval aj dramaturgický plán na rok 1962:

1. „Bláznivá hodina“; december, zodpovedný - R. Mosný;
2. „Po dvadsiatich rokoch“, apríl, zodpovedný - R. Mosný;
3. „Ľubka“ hrajú žiaci školy. Zodpovedná - J. Moravčíková

Záujmovo – umelecká činnosť v roku 1978: Výstava ručných prác, výstava kníh, vystúpenia folklórnych súborov (SĽUK, PONITRAN); estrádne pásmo kultúrne programy k oslavám; Tanečné zábavy – na usporiadanie sa vydávali rozhodnutia, kde boli uvedené mená zodpovedných za zábavu, kto bude účinkovať – aká hudobná skupina, okruh piesní; čas konania.

Film: Okrem toho sa premietali filmy¹¹ pravidelné týždenné predstavenia pre deti a dospelých (prihliadal sa na ich záujmy a požiadavky) fungoval tiež fotografický krúžok.

Na premietanie filmov spomína Dušan Rizek:

som išiel vybrať film na premietanie – tri veľké kotúče zabalené v balíku previazanom špagátom a trielil na vlak. V sobotu alebo v nedeľu večer alebo popoludní som premietal v pondelok ráno som to potom všetko odniesol naspäť. A takto to fungovalo až do roku 1965 – môjho maturitného roku.

Knižnica¹² priebežne fungovala takmer celé 20. storočie. Umiestnená bola a je umiestnená v priestoroch kultúrneho domu. Činnosť knižnice bola rôznorodá, nielen vypožičiavanie kníh. Organizovali sa besedy s deťmi, so ženami – na rôzne témy o prečítaných knihách, konali sa aj výstavy kníh pri rôznych príležitostiach – marec mesiac knihy; o knihách Márie Rázusovej- Martákovej, SNP v dielach slovenských spisovateľov, relácie o knihách v miestnom rozhlase.

V knižnici pracoval aj čitateľský krúžok – založila ho a viedla Amália Predanociová (učiteľka). Ženy knihu prečítali a potom o nej v knižnici besedovali. Členky krúžku boli rozdelené do dvoch čitateľských skupín (aktívnejšie a menej aktívne). Ženy boli väčšinou členkami JRD.

Štatistické údaje zo sedemdesiatych rokov. Bolo to obdobie, kedy bola knižnica naozaj využívaná, čítili deti aj dospelí, hlavne ženy. Prispievala k tomu aj skutočnosť, že deti v školách mali každý rok povinné čítanie. Knižný fond bol dobre vybudovaný a využívali ho aj študenti stredných a vysokých škôl.

V roku 1974 bolo registrovaných 42 čitateľov, z toho 20 deti a mládež.

Výpožičiek bolo spolu 1301, najviac beletria (dospelí 455 a mládež 385);

Citatelia si požičiavalí aj náučnú literatúru pre mládež 49; spoločensko-politickej 168; príroovednú 25, polnohospodársku 27, technickú 50, Iná náučná 105 .

V roku 1978 bolo 56 čitateľov, z toho 32 deti a mládež.

Vrátim sa ku kinu. Už Marchalín vedel o mojej záľube filmovej, televíznej a fotografickej technike a vedel aj to, že ja som chcel študovať túto školu, ktorá bola jediná v ČSR v Čuneličiach pri Plzni. Aj napriek tomu, že som mal dobré vysvedčenia, ma nepozvali ani na príjimačky – pre nedostačné kapacity školy. To kino dovtedy v MZ premietal Vlado Vavák. Ani neviem, aké mal povolanie, ale moc mu to nevyhovovalo (premietanie) a tak už Marchalín nahovoril mňa. On ma uviedol do krajskej požičovne filmov. Kde sa dali požičať filmy pre obec. Dostal som tam plány k filmu a žurnál. Každý piatok po škole

Výpožičiek spolu 1456; najviac beletria (dospelí 530 a mládež 420);

Čitatelia si požičiavali aj náučné knihy pre mládež 57; spoločensko-politickú 215; prírodovednú 24, poľnohospodársku 40, technickú 60, Iná náučná 155. V roku 1981 bol počet čitateľov 104 a výpožičiek 1890.

V tomto období sa konali ďalšie vzdelávacie podujatia – boli to kurzy pre ženy: Kurz šitia v r. 1966 – viedla pani Čapkovičová zo Sily, účasť – 21 žien; kurz varenia a pečenia – 1965 – viedla Paulína Líšková – účasť 25 žien; a boli usporiadane aj kurzy prípravy studených mís...

OB mala svoj rozpočet a vlastné financie. V archíve sa zachoval rozpočet na rok 1964 – k nahliadnutiu:

Výdavky

1. Odmena vedúcemu OB	800 Kčs
2. Odmena knihovníka	300 Kčs
3. Odmena kronikárovi	300 Kčs
4. Honoráre prednášateľom, Za premietanie filmov , upratovačke	1 200 Kčs
5. Palivo – drevo a uhlie	800 Kčs
6. Kancelárske potreby	100 Kčs
7. Osvetlenie	600 Kčs
8. Upratovanie a čistenie (materiál)	400 Kčs
9. Bežné opravy a údržba	300 Kčs
10. Propagácia	200 Kčs
11. Knihy a časopisy	200 Kčs
12. Drobné krátkodobé predmety	100 Kčs
13. Ostatné výdavky: požičovné za Filmy, daň z film. Predstavení VÝDAVKY spolu	500 Kčs
	5 800 Kčs

Príjmy:

1. Zostatok z r. 1963	
2. Divadelné predstavenia	1 300 Kčs
3. Filmové predstavenia pre deti Mládež a dospelých	600 Kčs
4. Ľudové zábavy	2 000 Kčs
5. Ostatné príjmy	400 Kčs
6. Príspevky od MNV	1 500 Kčs
PRÍJMY Spolu	5 800 Kčs

9 Téma výstavby kultúrneho domu bola spracovaná v bulletine Malé Zálužie v 20. storočí, dostupnom na obecnej stránke Malé Zálužie <https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz- labut-2015.pdf>, str. 8

10 Vedúci Osvetovej Besedy: – Ernest Šaško, Viliam Navrátil, Anna Mosná, Anna Plesníková, Miroslav Zedník, Anna Predanociová, Mária Petruchová

11 Premietači filmov: Vladimír Líška, Vladislav Vavák; Dušan Rizek, Vlado Fuska,

12 Knihovníčky: Elena Ingeliová (Petríková), Anna Mosná, Elena Rizeková (Matúšková), Amália Predanociová, Helena Zedníková (Vargová), Eva Marečková, Anna Velikovová (Plesníková), Janka Saková

MIESTNA ORGANIZÁCIA SLOVENSKÉHO ZVÄZU ZÁHRADKÁROV

Záhradkárstvo bolo v minulosti rozšírenou činnosťou, ktorá bola často spojená s ďalšími činnosťami a záľubami (chovateľstvo, včelárstvo...) Záhrada a záhumienok (za starého družstva) boli zdrojom obživy pre celé rodiny.

ZÁHUMIENOK – bol pre každého člena JRD vyčlenený pozemok vo výmere cca 0,5 ha, bol vždy v dostupnej časti chotára, aby sa tam dalo dostať na bicykli alebo peši. Pestovalo sa skoro všetko – kukurica a v nej krmna repa (futrová burgyňa), či tăhavá fazuľa, aj tekvice, niektorí mali tam aj uhorky, zemiaky; z malého kúska mnohoraká úroda. Čo sa urodilo, zvážalo sa traktorom s vlečkou každému domov. Zvážačom bol často Ernest Šaško ml. (Všetci ho volali Erino alebo Erinko).

Prebytok úrody dokázali ľudia speňažiť predajom na trhu v Nitre alebo Hlohovci a zlepšiť si živobytie. Napomáhalo to sebestačnosti štátu v potravinovej produkcií, čo sa dnes nedá povedať. Dovážame priveľa potravín, vrátane ovocia a zeleniny – a sebestačnosť sa vytratila.

Malé Zálužie bola vždy obec, ktorá kráčala s pokrokom. Vo februári roku 1964 bola založená miestna organizácia pod názvom Zväz československých ovocinárov a záhradkárov. Jej prvým predsedom bol Štefan Foltýn. Na začiatku mala dvanásť členov, vlastnila pojazdnú striekačku ovocných stromov, ktorú si členovia požičiávali. V roku 1972 sa stal predsedom Ing. Emil Fuska. Postupne začal viac pracovať v radoch chovateľov. Novým predsedom sa stal v roku 1978 Milan Mesároš. Členská základňa sa každým rokom rozrástala. V roku 1981 mala už 75 členov. Každý rok sa organizovali cykly prednášok na ovocinárske a vinohradnícke témy, o pestovaní zeleniny v polných podmienkach, skleníkoch, pod fóliou; o ochrane rastlín proti škodcom, o výžive a hnojení rastlín.

Záhradkári z Malého Zálužia boli akýmsi „strediskom diania“ v celej doline. Súčasťou výboru boli aj zástupcovia z okolitých dedín – Peter Adamec z Kapiniec a Štefan Greguš z Čabu. Záhradkárom - členom, aj nečlenom - sa darilo, mali dobré úrody a to viedlo k dôležitej skutočnosti – v novembri 1979 sa podarilo zriaditi Výkupné stredisko Záhradkárskej služieb Nitra. Náročnú prácu výkupcu zastávala Anna Mesárošová. Výkupňa bola zriadená najskôr v prístavbe kultúrneho domu – bývalej škôlky. V priaznivom počasí vykupovala aj na dvore svojho rodinného domu. Ked' pôvodný priestor už kapacitne nepostačoval, výkupňa sa prestáhovala do budovy bývalej školy (terajší obchod).

Vykupovalo sa ovocie aj zelenina, Záhradkárske služby zabezpečovali odvoz vykúpených produktov a lacnejšie semená pre pestovateľov. S odberateľmi, aj s občanmi boli každoročne uzatvárané zmluvy. Spočiatku sa vykupovali nelúpané orechy, potom lúpané orechy, zimný cesnak, z ovocia čerešne, višne, ríbezle, marhule, hrušky, slivky bystrické, jablká, makovice a čierne hrozno - ako farbivo do liekov. Vykupovali sa tiež uhorky, cibuľa, jarný cesnak, cukety, rajčiny... V roku 1982 boli vykúpené plodiny v hodnote 1 300 000 korún. Ovocím a zeleninou sa zásobovali obchody a konzervárne v celom Československu - Praha, Louny či Košice a Prešov. Naša výkupňa zásobovala cibulou jeden čas aj Prahu. V roku 1981 bolo z výkupne odovzdané päť vagónov uhoriek (ľudia už od skorého rána čakali, aby sa im ušlo uhorky odovzdať).

<p style="text-align: center;">H O P P O D Á R Č K A Z M L U V A</p> <p style="text-align: center;">číslo /1981/</p> <p style="text-align: center;">- Zelenina - podnik, riaditeľstvo Žilina - základňa Žilina - říd. Ján Šuška, ředitel říd. vedení, predajne - členovia Zeleniny Žilina - výkup záhradkárov v Malem Záluží, okres Nitra - říd. Milan Mesároš, pred. ZO ZZ v Malem Záluží, bytom v Malem Záluží, č. d. 78 - na -trane druhej uzatvárajú túto h o p p d á r Č k u z m l u v u :</p> <p>1./ Obidve zmluvy - strany uzatvárajú túto hospodársku zmluvu v zmysle zákona č. 109/64 Zb., a Vyhlášky č. 123/76 Zb. o ďalších zákon doplnujúcich predpisy na dodávku -radky: a./ Cibuľky - adresačky /štupľovky/ I. tr. v množ. 8500 kg, II. tr. v množ. 1300 kg, c./ " " " III. tr. v množ. 500 kg.</p> <p style="text-align: right;">prísluš.:.....I.,III.,III. tr. 10500 kg. až členov ZO elev. zv. záhradkárov v Malem Záluží, okres Nitra, /štupľovky/takto:</p> <p>I. tr. - za 1 kg = 14,50 Kčs; II. tr. - za 1 kg = 6,50 Kčs; III. tr. - za 1 kg = 2,90 Kčs. jebe reziduál na dodávku množstva I., II. a III. tr.</p> <p>3./ Zelenina - podnik, říd. Žilina, po dodaní tevaru /cibuľky -adresačky /štupľovky/ pri obdržení údajného listu a faktury - zabezpečí osoba číslo 120 preplatenie uvedeného tevaru v sume, ktorá bola dohodnutá v tejto zmluve za 1 kg a to na účet dodávateľa v řepe Nitra - číslo účtu 117 541 169 ihned - resp. naj- neskôr do 10 dní.</p> <p>4./ Odberateľ Zeleniny - členov Žilina zabezpečí výpredaj obaly a prepravy PE - resp. jutevé vrecia v de-tatočnom množstve, prv- mky - ažne výkup cibuľky -adresačky /štupľovky/ a to zatiaľkom septembera 1981.</p> <p>5./ Základná organizácia elev. zväzu záhradkárov v Malem Záluží, okres Nitra - zabezpečí výkup tevaru /cibuľky -adresačky/ až členov členských pretevateľov - záhradkárov vo vyhľadávanej a predpísanej č. 2.</p> <p>6./ Zároveň dodávateľ - ZO elev. zv. záhradkárov v Malem Záluží posu- menáva, že cena za 1 kg cibuľky -adresačky /štupľovky/ nemôže byť krátken, ale len tak vyspelána ako bude dohodnutá v bode č. 2 tejto řepe, zmluvy, nakoľko máme ešte výdavky na mazu pre výku- pavku a iné delšie náklady.</p> <p>7./ Zelenina - členov Žilina a ZO ZZ v Malem Záluží sa dohodli, že výkup cibuľky -adresačky /štupľovky/ prevedie riad. Anna Mesárošová, zadu Zelenina p.r. Žilina jej t.č. nemôže pochybiť.</p> <p>8./ Iné pripomienky:</p>	<p style="margin-bottom: 10px;">Datum: dňa 9. júna 1981 Mesto: Žilina, okres Nitra Z.O.Z.Z. v Malem Záluží:</p> <p style="text-align: right; margin-top: 10px;">ZELENINA - ŽILINA predajna ředitel zemena/</p> <p style="text-align: right;">Za Zeleninu - p.r. Žilina:</p>
--	---

Časť produkcie smerovala aj do zahraničia – cesnak do východného Nemecka – zabalený v bielych sietových vreckách alebo jeden a pol vagóna cibule štupľovky (cibuľka na sadenie) išlo do Ruska. Cibuľa sa vo veľkom pestovala aj na družstve, ktoré tým bolo povestné. V roku 1983 zistovali záhradkári u občanov záujem o pestovanie liečivých rastlín.

Výkup zeleniny a ovocia neboli v každej dedine, takúto službu nerobil v širokom okolí nikto¹³. Toto však nebola jediná činnosť záhradkárskeho spolku. Členovia chodili na zájazdy – na výstavy: Flóra Olomouc, Flóra Bratislava, Flóra Kroměříž, alebo Země životitelka do Českých Budejovíc, konali sa aj zájazdy na výstavy v zahraničí – napr. v Maďarsku.

Ludia v našej obci boli vždy pracovití a vytrvalí. Práca na poli a v záhradách bola ťažká práca. Všetko sa robilo ručne, minimom mechanizácie a chemického ošetrovania.

Bolo to podľa hesla: *Najlepší herbicid je motyka.*

13 <https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz-labut-2015.pdf>, str. 24

Poznámka: podpredsedom Ing. Miroslav Zedník, tajomníkom Ing. Emil Fuska, pokladníkom Ján Valko st. Členmi výboru boli – Ivan Zmeko, Viliam Plesník, Anna Petruchová.

MIESTNA ORGANIZÁCIA SLOVENSKÉHO ZVÄZU DROBNOCHOVATEĽOV V MALOM ZÁLUŽÍ

MO bola založená 21. februára 1974 za účelom zavedenia čistokrvného chovu plemien hydiny, králikov a holubov. Prvým predsedom bol Milan Mesároš. Pre zlepšenie práce boli vytvorené komisie – hydinárska a králičia (KK)¹⁴. Malozálužskí drobnochovatelia patrili v chove hydiny k najlepším v okrese.

Organizácia sa postupne rozrástala a začali sa dostavovať úspechy. Okrem stálych členov sa do činnosti zapájalo aj jedenásť mladých chovateľov¹⁵.

Niektoří členovia MO sa aktivizovali aj v Okresnej organizácii SZD. Ján Marták bol členom okresnej hydinárskej komisie a v okresnom výbere SZD pracoval Ing. Emil Fuska ako tajomník, no veľakrát plnil aj úlohy predsedu.

Okresná organizácia pomáhala dedinským rôznymi formami, napr. zabezpečovaním prídelov krmiva pre registrované chovy kurčiat, hydiny, nosníc a králikov. Výbor MO v spolupráci s okresnou komisiou zabezpečoval tiež zdravotné skúšky, uznávanie A-chovov (na liahnutie sa dávali iba kontrolované vajcia). V roku 1980 odovzdali naši chovatelia do liahní 9800 vajec. Ďalej výbor zabezpečil, aby bol výkup králikov aj v Malom Záluží a nemuselo sa chodiť do Nových Sadov. Veľká pozornosť sa venovala vzdelávaniu členov formou odborných prednášok, napr. choroby hydiny a ich prevencia; chov hydiny – odchov kurčiat; pôsobenie krmiva na sfarbenie peria atď.

A že táto organizácia bola aktívna svedčí, že sa jednotliví členovia zúčastňovali na výstavách hydiny a králikov nielen ako vystavovatelia, ale aj ako organizátori.

Z archívnych záznamov – Zápisnice MOSZD – vyberáme, že v roku 1978 sa konala výstava ovocia, zeleniny a hydiny v spolupráci s MO SZZ v Malom Záluží. Pri organizovaní tejto výstavy ocenili spoluprácu s drobnochovateľmi z Nových Sadov a Čabu. Výstava bola v priestoroch bývalej školy a školského dvora. V triede sa vystavovalo ovocie a zelenina a na dvore exponáty hydiny, všetky hodnotené posudzovateľmi, ktorí boli riadne registrovaní, zvlášť pre ovocie a zeleninu a zvlášť pre hydinu a králiky. Ten, kto chcel byť posudzovateľom musel absolvovať školenia a zložiť patričné skúšky. Potom mohli robiť posudzovateľov aj na výstavách a mohli tiež uznávať chovy. Zo Zálužia boli posudzovateľmi Milan Zmeko, Ľuboš Proksa a Ján Mareček. Návštěvníci výstavy, ktorých bolo 650 si mohli prezrieť 500 kusov hydiny a 250 exemplárov ovocia, zeleniny a kvetov. Podujatie bolo vysoko ohodnotené aj Okresným výborom.

Pamätné zapísané v histórii zostanú Národné výstavy konané v rámci Agrokomplexu v Nitre v rokoch 1985, 1987, 1989. Oddelenie hydiny bolo umiestnené v pavilóne B, vedúcim bol Ing. Emil Fuska. Pred výstavou bolo treba pavilón upratovať, poskladať a rozostaviť klietky. Neoceniteľnú prácu tu vykonal Viliam Plesník s členmi, ale aj nečlenmi organizácie. Po skončení pracovnej doby, o 16-tej hodine, každý deň nasadli do družstevnej Avie a prišli na výstavisko. Postupne pripravili celý pavilón. Návrat domov bol

okolo 22-tej druhej hodiny. Trvalo to celý týždeň vrátene víkendu. Dva dni pred výstavou sa privážala hydina, niektorí vystavovatelia ju priniesli osobne, iní posielali aj vlakom. Pre tú bolo treba íť na železničnú stanicu.

Pavilón bol rozdelený na úseky a každý úsek mal prideleného garanta, ktorý zaň zodpovedal. Staral sa o kŕmenie a napájanie hydiny, čistenie klietok. Po výstave zase bolo treba všetko zlikvidovať, hydinu vrátiť majiteľom, rozobrať klietky. Znova nastúpila čata dobrovoľníkov – cca tridsať ľudí.

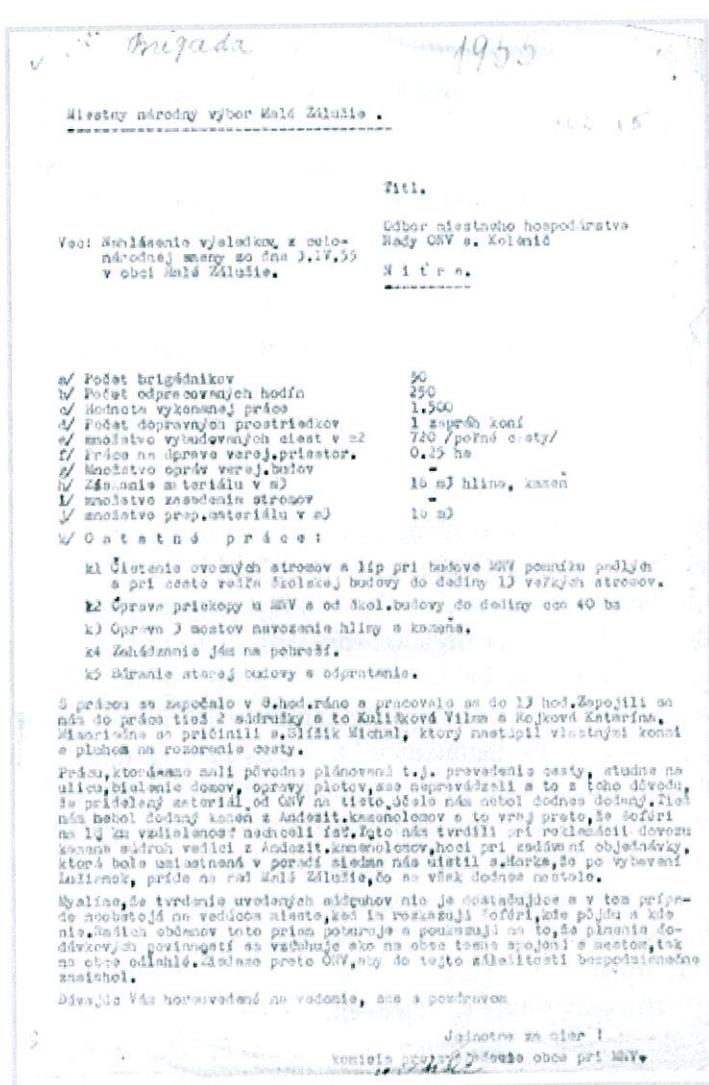
Drobnochovatelia výstavy nielen pripravovali ale sa výstav aj aktívne zúčastňovali , boli úspešní a získavalí ocenenia. V roku 1984 sa na celoslovenskom nákupnom trhu kohútov v Trenčianskych Stankovciach zúčastnilo dvanásť chovateľov a získali štyri čestné ceny (Ján Proksa, Ján Mareček, Ľuboš Proksa a Martin Remiáš). Na národnej výstave v Brne boli dvaja členovia (Ľuboš Proksa a Ján Proksa) a získali tri čestné ceny. Dôkazom úspechov sú získané diplomy umiestnené v priestoroch KD .

Pri oboch organizáciách (záhradkároch a drobnochovateľoch) vznikol najskôr prípravný výbor. „*Väčšinou sa to dohadovalo v krčme pri pivku, rozprávali sme sa a dohodli sa, že niečo založíme. Bolo v nás veľké nadšenie niečomu sa venovať*“ - zo spomienok **Viliama Plesníka**.

- 14 Pre zlepšenie práce boli vytvorené komisie – hydinárska (HK, predsedom bol Ján Proksa (býv. zootechnik na JRD), kráľičia (KK) – zodpovedný Dušan Zmeko st.

15 V r. 1974 - do činnosti zapájali aj mladí chovatelia: v dokumentoch sa uvádzajú napr. mená Anna Fazekašová (Martáková), Ján a Ľuboš Proksoví, Ivan Ingeli a ďalší

SOCIALISTICKÝ ZVÄZ MLADEŽE – SZM

Jeho predchodom bol Československý zväz mládeže (ČSM), ktorý sa v marci roku 1968 rozpadol a ten vznikol SZM, ktorý si už mnohí z nás pamätajú, lebo sme boli jeho členmi. SZM vznikol v roku 1970, jeho predsedom bol Miroslav Zedník. súčasťou SZM bola aj pionierska organizácie (PO SZM). Ostatné mládežnícke organizácie boli zrušené. Medzitým, ešte v apríli vznikol Zväz poľnohospodárskej, dedinskej, mestskej a študujúcej mládeže. Pri jej založení v našej obci bolo 12 členov, na konci roka ich bolo 18. Predsedníčkou bola Vlasta Martíniová (Maláková). Podpredsedníčkou Elena Ingeliová (Petríková). Počas prázdnin sa staršia mládež stretávala v klubovni KD, večery trávili pri magnetofóne (kotúčovom) počúvaním piesní, rozhovormi a pri malinovke, žiadnen alkohol, aj keď väčšina z nás bola už dospelá. Mladší dorast sa schádzal cez prázdniny v hornom járku, kde hrávali volejbal, trávili večery pri gitare, rozprávaním s kamarátmi, ktorí prišli na prázdniny k starým rodičom... a počas zimných večerov sa mládež stretávala v klubovni, kde počúvali hudbu, rozprávali sa, hrali šach a dámu... a konalo sa aj niekoľko silvestrovských osláv. Po zrušení materskej škôlky v roku 1978 bol priestor škôlky pridelený mládeži ako Klub mladých. Boli to večery, na ktoré radi spomíname.

Činnosť mládežníkov bola pestrá. Nedá sa nespomenúť tanecné zábavy, zvlášť vianočné – na

prvý sviatok vianočný boli zábavy iba v Malom Záluží z celej Radošinskej doliny. Mali prílastok „bezbožné“. Účasť bola veľká, prichádzali mladí z celého okolia – od Zbehou po Veľké Ripňany. (200 – 250 ľudí, raz sa predalo viac ako 300 vstupeniek). Vstupné bolo 5 Kčs (neskôr 10 a potom 15 Kčs) Vo veľkom hrnci sa varilo víno, podávala sa kofola s rumom, nevarené biele víno, čaj a káva; tradičný bol čokoládový tanec. Vtedy sa kúrilo vo veľkých liatinových kachliach, uhlie a drevo sme nosili v uhlákoch, vždy mal niekto službu a staral sa o prikladanie. S kúrením a začalo muž na obed, aby sa sála vyhriala. Ani vodovod nebol zavedený, vodu sme nosili vo vedrách (kýbloch) od Šlahorov (domček vedľa KD.) A bolo jej treba veru veľ'a. Na stoloch boli textilné obrusy. V nedel'u po zábave bolo treba upratovať sálu, obrusy sme si rozdelili a zobraли domov opráť (neboli automatické práčky) a na koniec urobiť vyúčtovanie v obchode Obchodník, pán Líška nám vydal potrebný tovar. Čo bolo nenačaté, mohli sme vrátiť a ostatné bolo treba vyplatiť. Usporiadali zábavy aj počas roka, napr. na hody.

Život plynul ďalej, keď mladí končili stredné školy, nastúpili na vysoké, niektorí do zamestnania, postupne sa rozliezli a na ich miesto prichádzali mladší. Tak sa menili aj členovia výboru.

Mládežnícky život nebol len o zábavách. Členovia SZM robili relácie do obecného rozhlasu, zájazdy – napr. na Jankov Vŕšok, večer vážnej hudby a poézie, organizovali aj stolnotenisový turnaj v sále KD medzi SZM Malé Zálužie a SZM Nové Sady, volejbalový zápas za účasti SZM M.Z., a Kapince; šachový turnaj v klubovni, hokejový turnaj na rybníku za účasti mládeže zo Zálužia a Biskupovej.

Kvíz za účasti DO SZM z Kapiniec, Nových Sadov, M. Zálužia, Hruboňova a Šurianok. Organizovali tiež besedy, napr. so zahraničnými študentmi z VŠP v Nitre (dnes Poľnohospodárska univerzita).

Mladí sa stretávali, vzdelávali sa, zabávali. Spolu brigádovali, napr. na volejbalovom ihrisku, úprave tanečného parketu v sále KD, pomoc pri žatevnych práciach na JRD, alebo v spolupráci s inými organizáciami. Taký bol život mládeže na dedine v 2. polovici 20. storočia. Plný starostí – škola, pomoc rodičom ale aj radosť. V činnosti pokračovali zase mladší, no postupne sa činnosť organizácie utlmovala. Urobilo sa veľ'a užitočných vecí, ktoré postupne upadajú do zabudnutia. Je na nás, aby sa tak celkom nestalo.

Spoločenské organizácie spolupracovali, ich činnosť sa prelínala. Jeden človek sám veľ'a nezmôže. Vtedy sa hovorilo – v jednote je sila, alebo ako je to v piesni z jedného českého filmu “ten dělá to a ten zas tohle a všichni dohromady uděláme moc“. A platí to aj do dnes. V našej obci aj v súčasnosti spoločenské organizácie dobre spolupracujú – Jednota dôchodcov, OZ „Labut“ a DHZ spolu s obecným úradom.

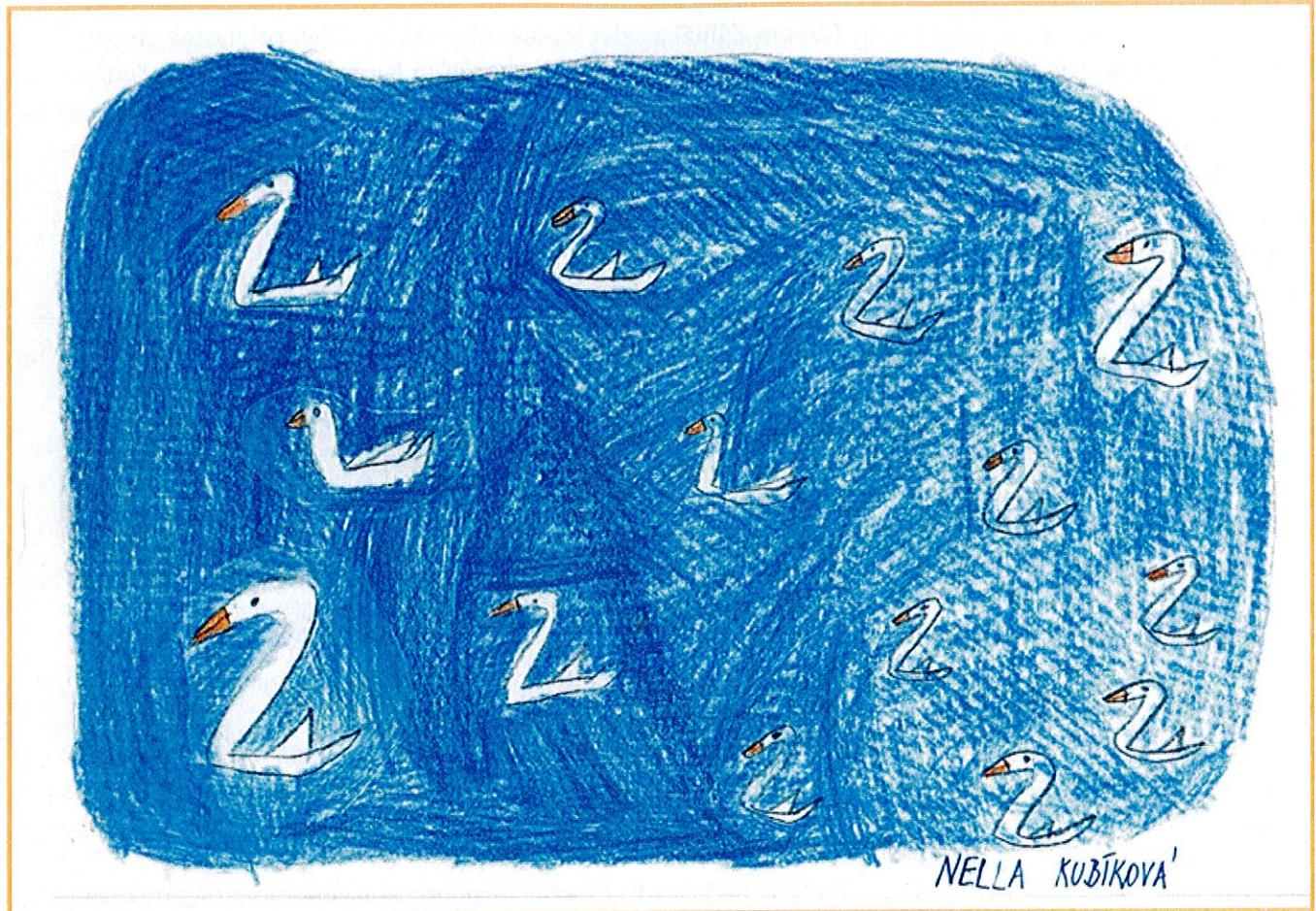
Časy sa menia, ale potreba ľudí stretávať sa, spolupracovať... ostáva.

Pozn.: Členovia výborov SZM v priebehu rokov: Ol'ga Brindzová (Slížiková), Dana Líšková (Poláková). V júli 1970 bola organizácia premenovaná na SZM a bol zvolený nový predseda (Miroslav Zedník) a celý výbor (Ol'ka Slížiková, Elena Vargová, Miloslav Nad', Miroslav Sedlák); Vladimír Fuska, Mária Petruchová, Viera Predanociová, Ján Marták;

16 J. Slížik, J. Marták, J. Proksa (zootechnik), V. Plesník, E. Fuska, R. Zmeko., Ing. Št. Zmeko.

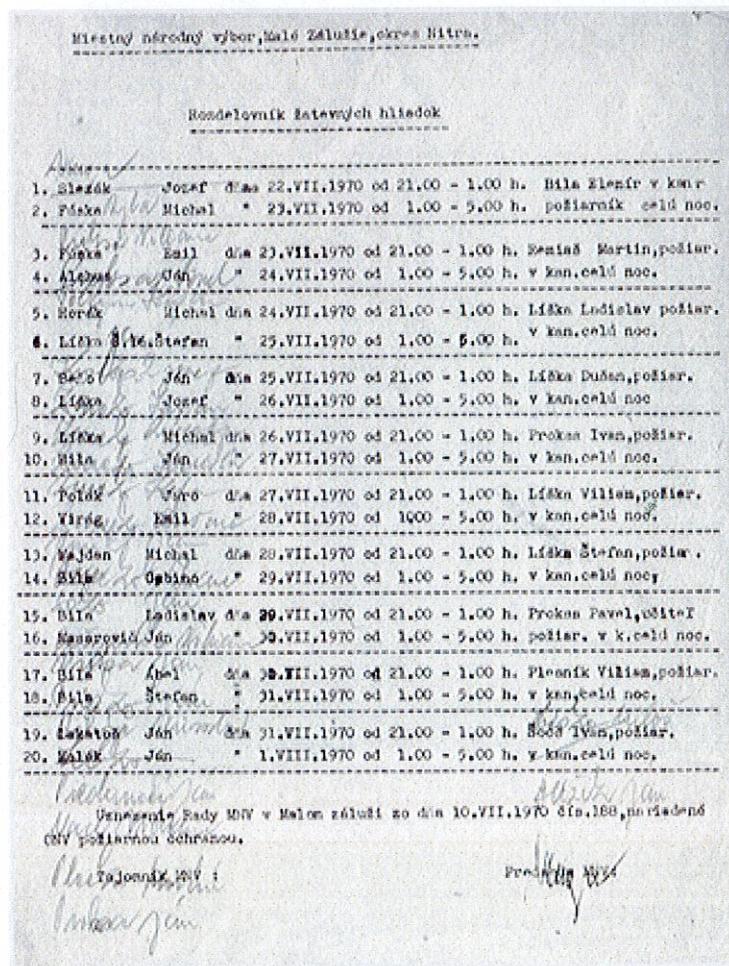
K najúspešnejším chovateľom patrili V. Plesník, Ján Proksa (zootechnik) Ján Marták, Ivan Šooš, Ing. Emil. Fuska, Ján Slížik, Štefan Foltín, Štefan Petrucha (predseda JRD), Viliam Ryba, Ivan Zmeko, Karol Petrucha, Milan Mesároš, Pavel Proksa (učiteľ), Ladislav Zmeko, Štefan Líška (býv. tajomník MNV).

17 Bulletin Malé Zálužie v 20. storočí: <https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz-labut-2015.pdf>, str. 22

ČESKOSLOVENSKÁ PROTIPOŽIARNA OCHRANA

bola drevená, obitá doskami, krytina škridla. Prvá zmenka o nej je z roku 1940. Hasičský zbor v tom čase pozostával zo 14 mužov a veliteľom bol Štefan Líška. Vybavený bol štvorkolesovou striekačkou, hadice sa nachádzali A-6 m, C-60 m, ďalej mali 4 plátenné vedrá, 3 čakle bez palíc a 5 kusov ochranných masiek. Z materiálu Miestneho národného výboru Malé Zálužie, dňa 16. februára 1951 vyplýva, že obec považuje túto hasičskú zbrojnici za nevyhovujúcu a žiada postaviť novú zbrojnici.

V roku 1967 bola vybudovaná v obci nová požiarňa zbrojnica, ktorá je dodnes umiestnená v objekte polnohospodárskeho družstva DEVIO Nové Sady, prevádzka Malé Zálužie. Vybudovaná bola z plechu na betónovej podlahe. Bola v nej umiestnená hasičská striekačka PS 8 s príslušenstvom. Okrem nej bol vybudovaný aj sušič hadíc, ktorý je v tesnej blízkosti hasičskej zbrojnice.

Rok 1971 – výbor pracoval v nasledujúcim zložení: predsedu Ján Slížik, veliteľ Ivan Šooš, pokladník Viliam Plesník, členovia výboru Ján Prokša, Karol Petrucha a Rudolf Zmeko. Organizácia vykonávala školenia členov o požiarnej ochrane, robila tiež prehliadky budov z hľadiska bezpečnosti proti požiarom. Na Silvestra usporiadala tanečnú zábavu.

Na základe dostupných dokumentov najväčší počet členov Dobrovoľnej požiarnej ochrany v Malom Záluží bol v roku 1979 a to 30 členov.

V roku 1972 bol v obci požiar. Hotel dom Jozefa Kralčáka. Požiar likvidovali miestny a aj nitriansky hasiči. Pomáhali aj domáci občania. Podarilo sa zachrániť prasa a hydinu, ktoré občania vyhnali do susedov. Šťastím bolo, že bolo bezvetrie a tak sa oheň šíril len pomaly. Zhorela zadná časť domu. Príčinu požiaru sa nepodarilo zistiť.

Rok 1979 – 1. 12. na výročnej schôdze dobrovoľného hasičského zboru bolo konštatované, že tento zbor už prakticky prestal vyvíjať svoju činnosť a je nutné ho obnoviť. Bol zvolený nový výbor, kde predsedom sa stal Viliam Gašparík, veliteľom Ivan Šooš, tajomníkom Milan Zmeko. Taktiež boli vytvorené tri hasičské družstva, každé v počte 1 + 8 členov. Asi v tomto období mali dostať od štátu hasičskú striekačku PPS 12 s príslušenstvom.

Z obecnej kroniky vyberám: Československá požiarňa ochrana (ČSPO) bola v obci Malé Zálužie už veľmi dávno. Presný dátum sa nepodarilo zistiť. Starí ľudia spomínajú na cvičenie hasičov už pred prvou svetovou vojnou. Hasiči vtedy mali na mieru šité uniformy. Na cvičenie sa zvolávali trúbkou a chodili cvičiť do Nových Sadov. Prvým predsedom hasičov bol Štefan Striha, po ňom funkciu prebral Štefan Líška.

Po prvej svetovej vojne bola práca organizácie prerušená a znova sa prebúdza do činnosti v roku 1930. Po druhej svetovej vojne znova nastáva prerušenie činnosti až do roku 1956. Od roku 1956 si organizácia riadne plní svoje povinnosti. Prvým predsedom v tomto období bol Michal Striha a potom Štefan Líška. Na základe dochovaných dokumentov mali hasiči v Malom Záluží v roku 1956 ručnú vozovú striekačku s príslušenstvom, hasičské sekery, hasičské oblečenie, ochranné obleky „požiarík“ a gumovú obuv. Počet dobrovoľných hasičov bol v tom období 10 členov.

Na základe dochovaného písomného dokumentu z roku 1949 obec Malé Zálužie mala v tom čase vybudovanú hasičskú zbrojnicu, ktorá sa nachádzala 150 m od stredu obce na hornom konci. Mala nasledovné rozmery: šírka – 3 m, dĺžka – 4 m, výška – 5 m. Mala jeden východ o rozmeroch 2 m vysoký a 3 m široký. Konštrukcia

Dobrovoľní hasiči obce vykonávali aj rôznu činnosť v prospich obce. Boli to najmä zábavy, ako bola napr. Štefanská zábava, hodové zábavy a majálesy. Tieto zábavy neboli samoúčelne, ale prispievali aj finančne do pokladne organizácie. K tomu treba prirátať aj zber odpadového železa, ktorý taktiež vykonávali, čím pomáhali obci dodržiavať čistotu. Miestne družstvo DEVIO im zapožičalo traktor, ktorým staré železo odviezli do zberu do Nitry. Zúčastňovali sa aj hasičských súťaží v rámci okresu, kde okrem získavania odborných skúseností zažívali aj veselé príhody. Ako si spomína pán Gašparík, na súťaži v Jelšovciach Ivan Mesároš, ktorý mal na starosti sací kôš, v prehnanej snahe ho rýchlo nasadiť na savicu to v tom momente nedokázal a preto aj s košom skočil do nádrže a tam kôš počas zásahu naskrutkoval na savicu. Hasiči cvičili najčastejšie pri miestnom rybníku a aby neplytvali s vodou, často v čase sucha polievali aj blízke záhrady.

Postupom ďalších rokov činnosť dobrovoľných hasičov v Malom Záluží postupne upadala až celkom skončila. Veľké podčakovanie patrí Viliamovi Gašparíkovi, ktorý po celé tie roky až do roku 2014 starostlivo uskladňoval a ochraňoval hasičskú zbrojnicu a v nej uskladnenú techniku.

SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ V 1. POLOVICI 20. STOROČIA

20. storočie, hlavne jeho prvá polovica bola veľmi rušná, priniesla v živote národov a ľudí viacero spoločenských a politických zmien a veľa biedy. Riešiť sociálne otázky občanov patrí k základným povinnostiam ako zodpovedných štátnych orgánov, tak aj obcí. Sociálna politika mala viacero foriem pomoci.

Organizovali rôzne podpory a akcie pre najchudobnejších tzv. Stravovacie akcie, mliečne akcie, vianočný príspevok. ... Niekoľko informácií o situácii v Ujlačku. V roku 1932 pridelených štrnásť poukážok na potraviny v hodnote 140 korún. Poukazy na mlieko – pre jedno dieťa boli štyri lístky. Pridelovali sa aj poukážky na chleba – v roku 1935 boli pre obec pridelené poukážky na chleba v počte 78 a v rámci stravovacej akcie dostala obec pre nezamestnaných 39 poukážok v hodnote 390 korún.

Poukážky boli pridelované cez miestne obchody a boli presne evidované. V roku 1937, v období od 1. 3. do 5. 4., bolo pridelených 32 poukazov: Ján Poláčik, vyúčtoval 23 poukazov v hodnote 230 korún a Terézia Ringwaldová deväť poukazov v hodnote 90 korún. O pridelenie poukážky bolo potrebné požiadať stravovaciu komisiu a nie všetky žiadosti boli kladne vybavené, komisia nárok neuznala. Občania sa mohli voči tomu odvolať prostredníctvom notárskeho úradu, ktorý poslal vyrozumenie so zdôvodnením zamietnutia: napr. v liste NÚ Ašakert zo 7. 2. 1935 sa píše: „*žiadateľ je bezdetný, mal žatvu a mimo toho má zárobok ako nádenník; má dom, jednu kravu a dve ošípané a žije v spoločnej domácnosti s otcom a spolu s ním obrába jeho pozemky vo výmere štyri katastrálne jutrá.*“

Nezamestnaní občania si mohli zarobiť peniaze aj vykonávaním príležitostných sezónnych prác. Informácia z roku 1934 hovorí, že v Ujlačku boli evidovaní nezamestnaní, a to päť živiteľov rodín a jeden slobodný, ktorí pracovali nepretržite tri mesiace; druhá skupina - jedenásť živiteľov rodín a dvanásť slobodných, ktorí vykonávali príležitostné práce, pracovali tri mesiace – s prestávkami.

V roku 1941 bol nedostatok mýky u niektorých obyvateľov našej obce. Bola určená zvláštna komisia, ktorá zistila prebytočnú mýku u iných rodín, od ktorých mýku odkúpila a odpredala tým, ktorí nemali. Akcia bola úspešne prevedená, ba určité množstvo bolo odpredané aj do Ašakerti.

Vo vojnových časoch bol na trhu nedostatok obuvi. Aby bola umožnená spravodlivá distribúcia, boli zavedené odberné lístky na obuv. Na ašakertskom notariáte bol poverený vydávať ich tri krát do týždňa Ernest Šaško.

V období krátka po vojne boli zriaďované vyživovacie komisie. V Ujlačku bol predsedom Štefan Petrucha a podpredsedníčkou Anna Šašková. Úlohou komisie bolo zabezpečiť u rolníkov plnenie dodávok – kontingentov¹⁸, pridelovanie potravinových lístkov, bodov aj šateniek (poukazy na odev)“
K dobročinným akciám patrilo tiež vydávanie **Dobročinnej lotérie** - lósy sa predávali aj v obchodoch – výnos bol použitý na sociálne účely.

¹⁸ kontingenčny – vykupovanie mlieka, vajec od súkromných dodávateľov - určené na zásobovanie obyvateľov miest.

SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ V 2. POLOVICI 20. STOROČIA

Sociálna politika je rozsiahly problém. Je nástrojom, ktorým štát zabezpečuje občanom ich sociálne práva v zmysle Všeobecnej deklarácie ľudských práv.

Situácia v tejto oblasti v období po vojne bola zložitá - následky vojny, spoločensko-politicke zmeny na jednej strane a na druhej bola skutočnosť, že Slovensko bolo historicky prevažne poľnohospodárska krajina. Väčšina ľudí pracovala v poľnohospodárstve, či už mali ľudia vlastné gazdovstvá alebo boli poľnohospodárskymi robotníkmi, rozvíjali sa aj remeslá. Ženy boli väčšinou doma a starali sa o domácnosť. Po vojne sa veľa zmenilo, tvoril sa nový systém (politický, legislatívny, prišli aj nové istoty, ktoré dovtedy neexistovali, napríklad v oblasti sociálnej politiky a zabezpečenia – sociálne a zdravotné poistenie); pred tým veľa ľudí nemalo žiadne poistenie. Spočiatku boli dôchodky veľmi nízke, často nepostačovali pokrývať základné potreby občanov.

Sociálnu situáciu v obciach riešili sociálne komisie, ktoré boli súčasťou činnosti MNV a ich úlohou bolo riešenie sociálnych pomerov a sociálnej pomoci občanov s nízkymi dôchodkom. Sociálne odkázaní občania mali nárok na doplnkovú starostlivosť. Rozhodnutia o výpomoci z doplnkovej starostlivosti vydávala sociálna komisia, ktorá skúmala skutočné podmienky pre priznanie výpomoci.

Komisia ich pridelovala na základe majetkových pomerov žiadateľa alebo navrhovaného občana. Taktiež sa zohľadňoval zdravotný stav a možnosti alimentačnej povinnosti detí. Zistovali sa finančné podmienky detí žiadateľov – či môžu pomáhať rodičom oni, alebo je potrebná pomoc zo strany sociálnej komisie. Výška príspevkov bola rôzna. Jednorazové príspevky – od 100 do 600 Kčs. Peniaze sa mohli použiť na nákup základných potravín v miestnom obchode, tiež na zakúpenie uhlia, v niektorých prípadoch aj na posteľnej bielizne alebo oblečenia. Textilný tovar si mohli vyzdvihnúť v predajni textilu v Zbehoch.

Doplnková starostlivosť sa vyplácala až do roku 1985.

V rozhodnutí o poskytnutí pomoci sa písalo, že potravné články si treba vyzdvihnúť každého dvadsiateho dňa v mesiaci v Jednote SD, predajňa M.Z. a preukázať sa tam rozhodnutím. V odôvodnení sa uvádzalo, že bolo treba poskytnúť vecnú výpomoc, nakol'ko dôchodok nestačí kryť denné životné potreby. Napr. v roku 1965 bola rozdelená čiastka 4 000,00 Kčs pre jedenásť dôchodcov. Stalo sa tiež, že príspevok z ONV nepostačoval v niektorých rokoch pokryť potreby v obci obce, vtedy požiadal MNV o jeho zvýšenie a následne boli dodatočné peniaze pridelené. Komisia sa zaoberala tiež príspevkami na verejné stravovanie dôchodcov - návrh na doplatok za jeden obed bol diferencovaný od 0,50 do 3,- Kčs.

Sociálny príspevok dostávali dôchodcovia – členovia JRD aj z družstva vo výške 700 Kčs pre jednotlivca a pre dvojicu 1300 Kčs. Tento príspevok vyplácalo JRD štvrtročne. Komisia sa zaoberala aj návrhmi na zvyšovanie dôchodkov; návrhy posielala na schválenie ONV – odbor sociálneho zabezpečenia. Každý návrh musel byť riadne zdôvodnený. Z trinástich návrhov na zvýšenie dôchodku v roku 1965 z našej obce bolo schválených deväť, zamietnuté štyri – bez udania dôvodu.

Komisia riešila aj situáciu psychicky chorých občanov, o ktorých sa nemal kto starat a ich stav bol neliečiteľný. Takéto osoby boli umiestňované v psychiatrickej liečebni.

Napr. v roku 1969 – podľa prípisu z odboru sociálnych záležitostí ONV Nitra dostala obec prostriedky na doplnkovú starostlivosť Vo výške sume 6000 Kčs. V zdôvodnení sa písalo, že prostriedky sú výlučne určené len pre osoby sociálne slabé, ktoré sami ani za pomoci svojej rodiny nemôžu zvládnuť nepriaznivé životné pomery a podmienky, potrebujú zvýšenú alebo zvláštnu starostlivosť a pomoc štátu. Zvláštnu starostlivosť treba venovať osobám chorým, bezvládnym a osamelým, ktoré potrebujú opateru inej osoby, sú sociálne slabé a odkázané na pomoc z prostriedkov doplnkovej starostlivosti. Tieto osoby treba pojať, ak sa tak dosiaľ nestalo, do evidencie odkázaných občanov.

V rodinách, ktoré sa nesprávali vhodne, členovia holdovali alkoholu a riadne sa nestarali o deti, mohla R-MNV zasiahnuť. V prípade alkoholizmu mohla zavolať záchytku verejnej bezpečnosti, ktorej jeden zásah (výjazd) stál okolo 500 Kčs. Tento poplatok bol stiahnutý dôvodnému z dôchodku. Alebo mohol byť daný návrh, poslať takýchto občanov na protialkoholickú liečbu.

V obci neboli v priebehu 2. polovice 20. storočia zriadený klub dôchodcov z viacerých dôvodov, jednak nie je vhodný priestor, tiež nie je záujem zo strany dôchodcov, nie je účelné ho zriaditi, pretože by neboli využitý. V obci je nový kultúrny dom s vybavenou klubovňou, kde majú prístup aj dôchodcovia a niektorí aj klubovňu

navštevujú. Hrajú šach, karty, nehazardné hry a čítajú knihy.

Opatrovateľská služba nebola zavedená, neboli ani dobrovoľné opatrovateľky – nič z toho nebolo potrebné. Starostlivosť o starších občanov bola riešená v rámci rodiny. Ženy odchádzali do dôchodku vo veku 54 – 57 rokov a mohli sa postarať ako o starších členov rodiny tak aj o vnúčatá.

Rozhodnúť o tom, kto pomoc môže dostat' a kto už nie, nebolo jednoduché. Návrh na priznanie výpomoci alebo na zvýšenie dôchodkov dávala komisia Rade MNV, pred podaním návrhu predchádzalo zisťovanie sociálnych, majetkových, príjmových a rodinných pomerov žiadateľa a tiež osôb, ktoré sú povinné poskytovať mu úhradu na životné potreby (alimentačná povinnosť).

Stávalo sa tiež, peniaze boli pridelené aj takým občanom, ktorí nie sú celkom odkázaní, a to len preto, aby medzi občanmi nebola vyvolaná nespokojnosť – tu bola porušovaná socialistická zákonnosť, ktorú majú funkcionári MNV dodržiavať. Platila tiež zásada, že sociálnu výpomoc nemožno dávať každému občanovi, ktorý má nízky dôchodok. Treba vidieť pred sebou predovšetkým človeka, v akej situácii tento žije, či má možnosť si k dôchodku prilepiť, či už prácou na JRD, alebo výnosom zo záhumienky, vinice, záhrady, či žije v spoločnej domácnosti s deťmi. Treba odhodiť zlé zvyky komisií, ktoré uplatňujú rodinkárstvo pri rozdeľovaní doplnkovej sociálnej výpomoci.

V roku 1972 je v zápisnici aj takáto zmienka zo správy o činnosti školy: „...prospech detí a ich správanie je dobré. V učení trochu zaostávajú deti cigánskeho pôvodu. Bola by potrebná väčšia pozornosť zo strany rodičov. Podmienky na to sú, živitelia rodín sú všetci zamestnaní a ich zárobky sú dostačujúce“. V tomto smere sa zapájajú do činnosti aj dôverníci starostlivosti o deti - Ján Vnuk st. a Vilma Zmeková. Ak sa rodičia o deti nestarali, MNV následne požiadal o zastavenie výplaty prídavkov na deti alebo výchovného dôchodku do rúk doterajšieho poberateľa. Nákup potravín, pre rodinu, ošatenia pre deti, a pod. sa dialo pod dohľadom MNV.

Podľa sčítania ľudu k 31. 12. 1973 bol počet obyvateľov 450, z toho 111 dôchodcov a 28 sociálne odkázaných. V obci nebolo zavedené spoločné stravovanie dôchodcov, hoci sa táto otázka už riešila. Dôvod - pre malý počet prihlásených Jednota LSD nesúhlasí s prevozom stravy z Nových Sadov (nerentabilné). S dovážaním obedov pre dôchodcov sa začalo koncom sedemdesiatych rokov.

V roku 1980 sociálna komisia preverila bývanie starších občanov. Situácia bola dobrá; bývajú vo vlastných domoch, bud' samostatne alebo s deťmi. V tomto roku bolo 128 dôchodcov, viacerí z nich stále pracovali na JRD alebo boli aktívni doma – pracovali v záhradách, na záhumienkoch a pod.

Doplnková starostlivosť nadálej pokračovala – s rôznym počtom ľudí a rôznom výškou príspevkov. 1984 - dostalo finančnú výpomoc deväť občanov- dôchodcov, v r. 1986 to bolo 23 príspevkov po 650 Kčs.

V roku 1991 sa prestala dovážať strava pre dôchodcov. V kronike je zápis, ktorý hovorí, že to bolo v dôsledku nedostatku financií OÚ, dovoz stravy dovtedy obec (MNV a OÚ) dotovali.

- možno si treba uvedomiť, že pred vojnou vysoké percento obyvateľstva pracovalo v polnohospodárstve - bud' na vlastných poliach alebo pracovali ako polnohospodárski robotníci u gazdov. Ženy boli zväčša doma, starali sa o domácnosť, tiež robili na poliach a v záhradách. Len málokto mal v tej dobe poistenie a tak spočiatku asi nebolo jednoduché vypočítavať dôchodky.

V obci žili aj rómski občania. R-MNV ustanovila dôverníkov na úseku starostlivosti o rodinu a deti. Dôverníkmi boli Ján Vnuk st. a Vilma Zmeková.

- Sociálna výpomoc z doplnkovej starostlivosti podľa zákona & č. 55/1956 Zb., & 64. o sociálnom zabezpečení priznáva opakovany príspevok 100 Kčs (od 1. 5. do 1. 8.) na nákup potravných článkov z prostriedkov doplnkovej starostlivosti.

- informácia zo zápisnice zo zasadnutia komisie v roku 1967: Bola priznaná jednorazová výpomoc – 300; 250; 200; 150 alebo 100 Kčs, alebo ďalšie príspevky napr. na nákup posteľnej bielizne do výšky 600 Kčs, či príspevok na nákup uhlia.

Poznámky:

-Dlhoroční členovia komisie: Štefan Malák, Augustín Varga, Michal Striha, Štefan Zmeko

-V roku 1961 pracovala komisia v zložení Štefan Malák, predseda a členovia: Michal Striha, Štefan Zmeko, Jolana Vargová.

Vydávali rozhodnutia o výpomoci z doplnkovej starostlivosti, ktoré udeľovala Komisia sociálneho zabezpečenia R – ONV v Nitre. Skúmali sa skutočné podmienky pre priznanie výpomoci.

Sociálna komisia, ďalší členovia: Štefan Malák, Michal Striha, Štefan Zmeko, Anna Gašparíková, Ján Beňo, Zuzana Vaváková, Augustín Varga, Jolana Vargová

SLUŽBY A ZAMESTNANIA

Úlohou samosprávy, resp. verejnej správy je zabezpečiť riadny chod obcí, zabezpečiť služby pre občanov, tak to bolo v minulosti a tak je to aj dnes. Za posledných sto rokov sa veľmi veľa zmenilo, hlavne čo sa týka vedeckého a technického pokroku.

Dnes si mladí ľudia veľa vecí nevedia ani len predstaviť. A vývoj ide veľmi rýchlo dopredu; Ľudia vo veku približne šestdesiat rokov si mnohé ešte pamätajú. Neboli telefóny, rádiá a televízory mali len niektorí. Ako teda dostávali občania potrebné informácie?

Informácie zo „sveta“ prichádzali prostredníctvom novín a časopisov a informácie zo života obce si zabezpečovali úrady samé prostredníctvom platených zamestnancov obce - Cez deň chodil cez dedinu **bubeník** a oznamoval občanom dôležité správy a informácie z obecného úradu. Prechádzal dedinou a približne každých sto metrov zastal, zabubnoval a prečítal správy a oznamy z úradu¹⁹. Poslednou bubeníčkou bola Katarína Rojková – roznášala aj poštu z Obecného úradu, resp. neskôr MNV. V obecnom denníku z rokov 1941 – 1945 sú zaznamenané aj bubnovania:

„Na prednášku na kultúrnom dome dna 6/12 Rudolf Hostiak si dal vibubnovat dna 5.dec.1941“, alebo „Bubnovanie žatvárskych robotníkov vykonávať jarné a jesenné práce mimoriadnu výpomoc, a to

1. Ženatému ktorí má viac ako dve deti – 360 korún
2. Ženatému ktorí ma najviac dve dety – 300 korún
3. Slobodnému – 150 korún

Došlo vibubnovať dna 20. Decembra 1941

A ešte jedna ukážka: „Očkovanie psov, každi plati 10 korún. 26. sept. 1942 (citovaný originálny text bez gramatickej úpravy)

Kolorit obce dotvárali aj **hlásnici** – chodili vo večerných a skorých ranných hodinách po dedine a oznamovali koľko je hodín. Mali hlásnu trúbku, ktorú bolo naďaleko dobre počuť a trúbili po prvý raz o polnoci, potom o jednej, druhej a tretej hodine. Cez žatvu hlásili aj o desiatej a jedenástej hodine v noci. Nič pri tom nehovorili²⁰.

Hlásnici aj bubeníci boli zamestnancami obecného úradu. Takto to bolo až do roku 1965, kedy bol zriadený obecný rozhlas. Zavedenie rozhlasu umožnilo aj väčšie množstvo informácií. Prostredníctvom rozhlasu sa vysielali nielen správy a oznamy, ale aj kultúrne a osvetové relácie, a tiež verejné rozlúčky so zosnulými občanmi.

Zvonári a hrobári zohrávali tiež dôležitú úlohu v živote občanov. V obci nie je a ani neboli kostol, iba zvonica s dvomi zvonmi. Zvonilo sa ručne, každý deň ráno, na obed a večer, pred službami božími, na sviatky, pri pohreboch a iných dôležitých udalostach²¹(3).

Okrem polnohospodárstva a vyššie uvedených remesiel a služieb sa u nás vyskytovali v malej miere aj iné zamestnania – učitelia, ľudia mohli pracovať aj pre železnici – ako strážcovia dráhy, alebo pri údržbe koľajník a výhybiek.

DOPRAVA - Čo sa týka dopravy, chodilo veľa sa veľa pešo alebo konskými povozmi. Na začiatku storočia sa ukázala potreba zaviesť vlakové spojenie. Na trati Radošina - Zbehy bola vlaková doprava od roku 1909. Kronika, 1937: „*Následkom zmeny cestovného poriadku hodne sa zmenili vlaky na trati Nitra – Radošina. Dosial chodilo vedľa našej dediny šesť vlakov a teraz ich je desať. V tom sú dva motorové vlaky, aké tu dosial nechodili a preto sú hodne obdivované.*“

Prvá žiadosť o zavedenie autobusových liniek bola v roku 1932 - bola podaná žiadosť o zriadenie autobusovej linky NITRA – RADOŠINA, ktorá mala viesť cez Drážovce. Mali byť dva spoje denne z Nitry o 12,30 a 19,00 a naspäť z Radošiny o 7,20 a o 16,00 – nebolo realizované. Autobusová linka Nitra – Piešťany vedúca cez našu obec, bol zriadená v roku 1968, v roku 1969 na žiadosť občanov dalo MNV požiadavku na ONV, aby bolo zriadených viac liniek.

Pobočka Sporiteľne – Už v prvej polovici 20. storočia mohli občania Ujlačku a aj okolitých obci využívať služby Úverového družstva, kde si mohli ukladať úspory alebo vybaviť pôžičky. V 2. polovici 20. storočia

prevzala úverové družstvo Slovenská sporiteľňa, ktorá mala zriadené v obciach pobočky – expozitúry. Sporiteľňa mala prenajatú jednu miestnosť v priestoroch

KD. Podľa zmluvy z roku 1967 bolo ročné nájomné 200,00 Kčs. Okná a dvere na nej boli kvôli bezpečnosti zamrežované. Pobočku viedla Anna Nad'ová a neskôr Ing. Michal Zedník²².

K sporeniu peňazí boli vedené aj deti, o čom svedčia zápisu v školskej kronike o súťaži v sporení. Účty boli vedené v úverovom družstve a neskôr aj v sporiteľni.

Telefonovanie - telefonovanie nebolo takou samozrejmost'ou ako je to dnes. O telefonizácii obce sa hovorilo už v investičnom pláne z roku 1938. Telefonizácia bola naplánovaná na roky 1943 – 1947. Predpokladané náklady – 10 000 Kč; mali byť hradené: „*z podpôr krajiny a okresu a z príspevkov obce, ktorý si obec opatri úsporou cez rad niekol'ko rokov*“.

Prvé dve telefónne stanice v Malom Záluží boli zavedené v roku 1947 –;

V uznesení rady ONV v Nitre z apríla 1947 sa píše, že „*Rada ONV v Nitre žiada Poverenictvo pôšt a telegrafov v Bratislave, aby bola prevedená telefonizácia všetkých obcí okresu nitrianskeho, v ktorých dosiaľ nie je telefón. Prosí, aby bol pre každú obec vypracovaný rozpočet a tento po vyhotovení poslaný na ONV.*“ V liste Riadiel'stva pôšt v Bratislave zo dňa 22. 9. 1947 sa píše: „*Oznamujem, že telefónnu služobňu v obci Ujlaček s pripojením na telefónnu ústredňu v Ašakerti môžem zriadíť, keď záujemca (obec) prispeje sumou Kčs 6 000. Okrem peňažitého príspevku musia dat' záujemci k dispozícii vhodné miestnosti na umiestnenie telefónneho zariadenia, a to po dobu desať rokov bezplatne. Ďalej obstarajú schopnú spoľahlivú a štátneho jazyka znalú osobu, ktorá by služobňu desať rokov bezplatne obsluhovala.*“

V roku 1960 bola zriadená verejná telefónna stanica, ktorá umožnila v dennej dobe občanom prístup k telefónu, doručovanie telegramov a výziev. Telefón bol na MNV a v obchode, neskôr bola zriadená verejná telefónna stanica v súkromnom dome Jozefa Sedláčka, pracovníka pošty. Spojenie bolo prostredníctvom ústrední. MNV prenajímal Okresnej správe spojov jednu miestnosť; Nájomné za rok bolo 84,00 Kčs.

Podľa zápisu v kronike bolo v obci v roku 1970 dvanásť súkromných telefónnych liniek. Pošta v Malom Záluží, ani v Ujlačku, nikdy nebola, bola v Nových Sadoch alebo vo Veľkých Ripňanoch.

Ďalšie služby

Po vojne sa začal stále viac rozvíjať priemysel, pribúdali rôzne domáce spotrebiče, polnohospodárske stroje a náradie a vynorila sa aj potreba spotrebiče opravovať.

Opravárenské služby Od roku 1961 MNV v obci sprostredkovával služby občanom – konkrétnie opravy elektrických spotrebičov. Bola uzavorená dohoda s podnikom Kovoplast PMP Nitra, ktorý zabezpečoval opravy chladničiek, práčok, vinohradníckych postrekovačov elektrických spotrebičov, televízorov, rádií a pod. Na tento účel poskytlo MNV zberné miestnosť na uskladnenie spotrebičov prinesených na opravu a vydávanie už opravených. Mohli tiež nahlásiť potrebu opraviť nejaký prístroj doma - jedenkrát za 14 dní nahlášky všetkých druhov opráv s presným zoznamom (adresa, č. d., charakter opravy). Občania si mohli v KOVOPLASTE objednať aj iné služby, napr. zámočnícke. Všetky potrebné informácie dostávali občania prostredníctvom miestneho rozhlasu.

V nedávnej minulosti fungoval celý systém opravárenských služieb. Na stredných a učňovských školách sa bolo možné vyučiť rôzne remeslá. Získané vedomosti a zručnosti sa mohli využiť aj v rámci opravárenských služieb. Väčšina spotrebičov vydržala majiteľom viac rokov, bolo možné ich opraviť. Nevyrábali sa veci na dva – tri roky.

Okrem opráv rôznych elektrospotrebičov, fungovali aj ďalšie opravárenské služby – oprava odevov, topánok, silonkových pančuch, alebo aj práčovne a čistiarne – za týmito službami bolo treba ísiť do Nitry, alebo niektoré boli aj vo väčších dedinách.

Vykurovanie - V priebehu takmer celého 20. storočia sa v domácnostiach aj v obecných budovách kúriло drevom a uhlím. Palivo sa objednávalo v uhoľných skladoch v Lužiankach.

So zásobovaním boli niekedy problémy. Boli roky, kedy bolo uhlia dosť a niekedy zase menej a ľudia ho dostávali na viackrát. V roku 1972 mali Uhoľné sklady na skrade veľa uhlia, vozili občanom aj po 50 q. Naopak, v roku 1976 bol pozoruhodný nedostatok uhlia. Ľudia si požiadavky na nákup uhlia hlásia v Uhoľných skladoch v Lužiankach, no z dôvodu všeobecného nedostatku uhlia ho nedostali načas, ale s určitým

oneskorením. Občania postupne začali využívať na kúrenie aj iné zdroje - elektrinu – akumulačné kachle a mnohí aj naftu –naftové kachle. V roku 1978 – sa robil súpis domácností, ktoré vykurovali uhlím. Bolo ich 131.

V 70-tych rokoch sa rozšírilo aj kúrenie propán-butánovým plynom. Fláše na propán-bután sa vymieňali v Nových Sadoch, no s rozširovaním tohto spôsobu kúrenia prišla aj požiadavka, aby bola zriadená zberňa aj v Malom Záluží.

O plynofikácii obce sa začalo hovoriť v roku 1988, kedy robil MNV prieskum, kto má záujem o zavedenie plynu a bol pripravený predbežný rozpočet pre domácnosti v troch variantoch:

1. Pre tých, čo už majú ústredné kúrenie na pevné palivo;
2. Pre tých, čo ústredné kúrenie nemajú a chcú mať kotol na ústredné kúrenie;
3. Pre tých, čo chcú kúriť gamatkami.

Prieskum robili poslanci MNV, každý, vo svojom obvode.

19 Bubeníci - (kišbíri) boli Ján Varga, Pavel Rojko

20 Hlásnikom bol už Potočík, potom Alchusoví a Martin Rojko

21 Hrobári - už Potočík, Ján Alchus, Michal Rojko. Neskôr bol hrobárom Ján Masarovič – až do roku 1991, kedy sa služby vzdal. Potom bol hrobárom Jozef Krištofovič.

22 Téma Sporiteľne už bola spomínaná v bulletine Malé Zálužie v 20. Storočí, dostupnom na obecnej stránke Malé Zálužie: <https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz-labut-2015.pdf>, str. 10

OBCHODY V MINULOSTI²³

Prvé zmienky o obchodoch v Ujlačku sú z konca 19. storočia. Ako prvý prišiel do dediny Žid Leopold Neuman a otvoril tu krčmu, neskôr mal aj role a obchodoval aj s dobytkom. Približne v rovnakom čase prišli tiež Židia Buchlerovci, mali panskú krčmu na majeri, kde bola aj pálenica. Neskôr prišli bratia Soldovci, ktorí mali prvý obchod so zmiešaným tovarom. Mali tiež koňa a používali ho na dovoz tovarov do obchodu. V roku 1895 prišla sem rodina Ignáca Ringwalda. Mal krčmu, obchod so zmiešaným tovarom, mal aj role a kupčil aj s dobytkom. Po jeho smrti prevzal obchod syn Maximilián. Je to židovská rodina, ktorá v obci vydržala najdlhšie. V tridsiatych rokoch 20. storočia boli v obci tri obchody - Maximilián Ringwald, Jozef Proksa a Ján Poláčik a pribudol obchod potravného družstva. V obchode sa predávalo: cukor, cukríky, sol', petrolej, koreniny.

POTRAVNÉ DRUŽSTVO bolo založené v roku 1938 a stanovy Potravného družstva v Ujlačku boli schválené a zapísané na krajskom súde v Nitre 23. apríla 1938. Obvod družstva tvorili obce Ujlaček, Biskupová, Caroviny a Dolné Kapince. Predsedom sa stal Štefan Líška.

Vedúcim predajne sa stal najskôr Ján Suchanský a od roku 1942 prevzal obchod Michal Líška. Mal titul Obchodvedúci. Nedostával pravidelný mesačný plat. Dostával preddavok z mesačnej tržby za predaný tovar (okrem trafiky, kolkov a poštových cenín) – 4 % z tržby vyplatené po preskúmaní záverečných účtov revízorom Ústredného družstva v Bratislave. V archívnych záznamoch sa píše, že ak obchodvedúci nemá pravidelný plat, má nárok na vyplácanie 50 % zo zmluvnej provízie z odvedenej tržby. Okrem toho mal k dispozícii malú kuchynku, osvetlenie obchodu a kurivo pre obchod.

V roku 1948 malo družstvo 169 členov s 314 podielmi, hodnota podielu bola 50 Kčs, ručenie bolo päť násobné.

- Zúčtovanie k 31. 12. 1947:	
- Zaťaženie za tovar	163 588,25
- Odvedené tržby	73 678,75
- Dobropsy	5 726,70
- Povolené úvery	5 670,50
- Zásoby tovaru	80 325,50
- SPOLU	165 311,85
- Prebytok	1 723,60
- Nedostatok	0,0
Predajňa bola v obecnej budove, nájomné – 1 200,0 Kčs ročne.	

2. apríla 1951 prešiel Michal Líška do služieb Jednoty LSD.

Miestny dozorný výbor - v každej obci, kde bola predajňa spotrebného družstva Jednota, boli zriadené dozorné výbory. Dlhoročnými predsedami boli Štefan Malák, Anna Plesníková a Miloslav Kulíšek. Miestny dozorný výbor má dbať, aby sa priebežne odstraňovali vznikajúce nedostatky, aby bolo objednávané dostatočné množstvo jednotlivých druhov tovarov, dbať na požiadavky občanov, aby bol zabezpečený dostatok chleba a mlieka na sobotnajší predaj. Staral sa tiež spolu s vedúcimi oboch predajní o dodržiavanie hygieny v predajniach i v skladoch a o uspokojovanie potrieb obyvateľstva.

Zásobovanie obchodu vyhovovalo pre potreby občanov; bolo zabezpečené aj zásobovanie mäsom a mäsovými výrobkami, prostredníctvom pojazdnej predajne Jednoty dvakrát týždenne.

V tom období prebiehali aj výkupy vajíčok pre verejné zásobovanie; výkup sa robil v obchode s potravinami popri ostatnej každodennej práci predavača. V roku 1962 bolo vykúpených cca 78 100 kusov vajíčok.

Obe predajne sa nachádzali v jednej budove, ktorá bola vystavaná v rokoch 1954 – 55 svojpomocne. V zimných mesiacoch pre ochorenie vedúceho predajne Rozličný tovar, nebola určitú dobu predajná v prevádzke. Najnutnejšie potreby - chlieb a mlieko nakupovali občania v miestnom Pohostinstve. Ostatné potraviny dovážala do obce pojazdná predajňa 2-krát týždenne. V máji znova nastúpil do obchodu bývalý vedúci Michal Líška.

Členovia Jednoty, Ľudového spotrebného družstva organizovali aj brigády, pracovali pri úprave okolia predajní. V jarných mesiacoch v roku 1974 sa opravovala omietka v oboch prevádzkach. Aj táto práca sa robila brigádnicky.

kvalitu chleba, neskôr rozvoz chleba a mlieka, niekedy zase na správanie predavačiek, nedostatok tovaru určitých druhov tovarov, či otváracie hodiny obchodu.

Pohostinstvo - Pohostinstvo sa nachádzalo v jednej budove Jednoty aj s Potravinami a mali aj spoločné priestory - chodbu a sklad, čo predpokladalo vzájomnú dôveru a dobrú spoluprácu medzi vedúcimi predajní. V prípade potreby sa vedeli aj zastúpiť, hlavne v potravinách, keď predavačka ochorela, základné potraviny – chlieb a mlieko dostali občania v pohostinstve. Dlhoročnou vedúcou v pohostinstve bola pani Františka Mráziková z Nových Sadov. V roku 1975 nastala zmena vo vedení Pohostinstva, vedúcou sa stala Božena Šoóšová, tunajšia občianka pracovala tam do roku 1982, kedy odišla na materskú dovolenkou. Ako vedúca tu pracovala sedem rokov a po nej pohostinstvo prebrala Emília Strihová, tiež tunajšia občianka a pracovala do roku 1985. Potom sa v Pohostinstve vystriedali až štyria pracovníci, čo sa odrazilo aj na kvalite služieb. Hlavným dôvodom častého striedania bola tiež stránka dodržiavania hygieny a bezpečnosti v objektoch Jednoty. Istý čas bolo pohostinstvo zatvorené.

Od 1.7.1975 odišiel do dôchodku dlhoročný vedúci Potravín Michal Líška. Vedúcim predajne bol 37 rokov. Potom sa situácia trochu zmenila, vystriedalo sa viacero predavačiek. Občania neboli s novým stavom celkom spokojní, lebo boli zvyknutí na dlhoročné služby pána Líšku a zrazu sa striedali predavačky, čo sa odzrkadlilo aj na kvalite služieb.

Zásobovanie predajne bolo väčšinou plynulé a v predajni bolo dostať bežný tovar, hlavne potraviny, ktoré občania potrebovali. V priebehu rokov sa samozrejme vyskytli aj rôzne nedostatky, nie vždy bolo dostať všetok požadovaný tovar (tzv. úzkoprofilový tovar). Bolo obdobie, keď sa ľudia stŕažovali napr. na

Na obchod spomína Dušan Rizek:

Žiadnen tovar nebol balený (60-te roky), všetko ujo Líška z veľkých vriec, ktoré priviezli z Jednoty z Nitry presýpal do drevených šuplíkov v predajni a z nich potom plechovou lopatkou naberal do papierových vreciek a vážil na váhach na pulte. Mydlo a iný kusový tovar sa balilo do novín. Na haringy z 5-kg plechoviek a údenáče mal nejaký papier (mastný). Máso a zelenina sa nepredávali.

Pamäťom sa, ako sme čakávali, ked' privezú pivo. V lete býval s pivom problém. A malinovky vtedy bývali také farebné, volali sme to krachelky. Strašne sýtené a vrchnáky boli keramické na drôtenom mechanizme s červeným gumovým tesnením. Boli vynikajúce.

23 Táto téma bola spracovaná aj v bulletine Družstevníctvo v Malom Záluží (rodná dedina včera a dnes), dostupný na obecnej stránke <https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz-2018-druzstevnictvo-v-malom-zaluzi.pdf>; str. 32

STAROSTLIVOSŤ O ZDRAVIE A ČERVENÝ KRÍŽ

Ludia sa zväčša liečili doma sami, tak ako to bolo zvykom. K lekárom chodili zriedka, keď si nevedeli poradiť doma. Obec patrila k zdravotnému obvodu Veľké Ripňany. K lekárovi chodili aj do Obdokovic. V dedine bola aj pôrodná asistentka. Začiatkom 20. storočia - to bola pani Mária Strihová (Maláková), narodená v roku 1864; bola vdova, bezdetná. V roku 1905 absolvovala 9-týždňový kurz v krajskej nemocnici v NR, po skončení kurzu získala diplom; plat mala 90 Kč ročne. Neskôr túto prácu vykonávala aj Katarína Petruchová. Potom už nikto z obce, chodila babica z Ašakerte a neskôr postupne stále viac žien porodilo svoje deti v nemocniciach.

V minulosti boli ženy, ktoré mali „liečiteľské schopnosti“ a pomáhalo ľuďom v prípade choroby alebo zranenia. V Ujlačku to bola Anna (Nina) Šašková, dcéra dlhoročného učiteľa Ernesta Šašku, ktorá viedla aj kurz prvej pomoci v obci. Mala predpoklady vykonávať prácu „ošetrovateľky“ a bola aj vyškolená. Pomáhala ľuďom pri úrazoch a zraneniach, ošetrovala im rany. Sama si chystala mastičky a liečivá z byliniek. V škole viedla tiež kurzy prvej pomoci a učila deti ako pomáhať. Bola zručná aj v oblasti ručných prác a v škole učila dievčenské ručné práce.

Na slečnu Ninu Šaškovú spomína Vilim Plesník. Ako chlapec chodil pásť kravu. Raz sa stalo, že sa krava splašila - mal ju priviazanú o seba, aby nezašla tam, kam sa nesmelo. Krava sa rozbehla, malý Vilim spadol, krava sa zlákla a viackrát ho kopytom kopla do hlavy. Zranenia mu ošetrila práve slečna Šašková, zostala len malá jazvička za uchom. Inokedy, keď si poranil ruku, tiež mu ju vyliečila.

Alebo spomienka Jolany Vargovej: „*Ako sme sa naháňali, rozbila som flášu a veľmi špatne som si rozrezala pätu. Mama išla so mnou do Šaškov a slečna Nina mi ranu ošetrila, bola som tam viackrát, naposledy namočila husie brko do oleja, pomastila a išla som domov. Alebo moja kamarátka Anička Švancarová si złomila ruku – aj to ošetrila a vyliečila slečna Nina.*“

Zo školskej kroniky sa dozvedáme, že pravidelne každý rok chodil do školy lekár, ktorý prehliadol všetkých žiakov. Chodil aj zubár.

V školskom roku 1946/47 bola zriadená nová ustanovizeň, školská zdravotná služba. Pre každého žiaka bolo

založené tlačivo – školský zdravotný záznam, ktorý bude žiaka doprevádzat' až vystúpenia žiaka zo školy. Príspevok žiakov ľudových škôl činil 15 Kčs na žiaka.

V tejto tradícii pokračoval aj MUDr. Prievozník. V prvých rokoch po príchode nebol len lekárom pre dospelých, ale aj pre deti a školským lekárom. Chodil do školy a postupne triedu po triede prezrel žiakov – akýsi druh preventívnej prehliadky. Skontroloval zrak, držanie tela, celkový stav dieťaťa.

Do školy pravidelne chodil aj zubár MUDr. Frlička, ktorý robil preventívne zubárske prehliadky žiakov. V škole mal vyhradený jeden malý kabinet.

Z kroniky sa dozvedáme aj ďalšie informácie – Konali sa pravidelné očkovania proti tuberkulóze – mladí do 20 rokov povinne, starší dobrovoľne. Alebo že žiaci školy boli organizovaní v Červenom kríži už v medzivojnovom období. Tejto činnosti sa venovali za pomoci učiteľov. Amatérsky kurz prvej pomoci viedla tunajšia občianka, slečna Anna (Nina) Šašková.

Červený kríž mal v obci v obci dlhú tradíciu a tak bola založená obecná organizácia; prvou predsedníčkou bola Anna Petruchová.

K hlavným úlohám patrilo získavať dobrovoľných darcov krvi, spolupracovať s lekármi z Nových Sadov a zabezpečovať prednášky a besedy na zdravotné témy. Škoda, že o ich záslužnej činnosti sa nezachovali žiadne zápisnice. Z roku 1981 sa našla v materiáloch MNV zmienka o zdravotníckych hliadkach dospelých, ale aj žiackych, ktorých členovia boli vyškolení v zdravotnom stredisku v Nových Sadoch. Tieto hliadky venovali pozornosť prestárym občanom, ďalej poskytovali podľa potreby aj prvú pomoc (ako dobrovoľné zdravotné sestry). Medzi úlohy, ktoré si stanovili, bolo získavať predplatiteľov časopisu Zdravie, navštevovali rodiny cigánskeho pôvodu, zabezpečovali brigády. Táto organizácia bola úzko prepojená so zväzom žien pri organizovaní akcií.

REMESLÁ SÚVISIACE S POĽNOHOSPODÁRSTVOM

Malé Zálužie, resp. Ujlaček bola vyslovene poľnohospodárska obec a remeslá, ktoré sa rozvinuli, vyplynuli z potrieb každodenného života.

Mlátenie obilia – v minulosti sa obilie mlátilo v stodole cepami. Neskôr, po vynájdení mlátiaceho stroja sa mlátilo s jeho pomocou. Pokosené a do gázdovho domu zvezené obilie sa mlátilo na dvore. V Ujlačku bolo viacero majiteľov mlátačiek - mašinistov, ktorí museli mať platnú licenciu (živnosť) na mlátenie²⁴. (1) Kronika, 1942: „ Majitelia mlátačiek boli zvolaní dňa 10. júla na okresný úrad, kde po zložení kaucie 2000,- korún prisahali, že pri mlatbe nezatajia množstvo namláteného obilia. Mlátiť môže len ten, kto má povolenie a jeho mlátiaci stroj zodpovedá zákonným požiadavkám. Pri mlatbe ku každému stroju je pridelený komisár, ktorý má dozor nad prevedením mlatby. Táto funkcia bola pridelená učiteľom a vysokoškolákom. Týmto spôsobom má byť zaistené hladké zásobovanie obyvateľstva štátu.“

V druhej polovici 20. storočia sa objavili prvé kombajny, ktoré mlátili obilie už priamo na poli. Vymlátenú slamu nechávali za sebou na poli, za kombajnom išiel ďalší stroj, ktorý slamu zbieran a tú bolo treba naložiť do stohov (kozlov). Stoh musel byť správne uložený, veľmi pevne, lebo zostával na poli. Keď pršalo, nesmel premoknúť (voda mala stekáť po ňom) a keď bol vietor, mal zostať neporušený. Podľa potreby v priebehu roka sa z neho slama odoberala špeciálnymi vidlami tak, aby sa „nerozpadol“. Žatva a mlatba začínala v južných okresoch - podľa toho, ako zrelo obilie, sa posúvala na sever. Medzi poľnohospodármami sa rozvinula spolupráca – tí zo severných okresov Slovenska a Moravy chodili najprv pomáhať do južných oblastí a južania išli potom pomáhať na sever. Aj minulosti chodili (1. polovica 20. storočia) ľudia zo severných okresov pomáhať pri žatve a mlatbe do našej oblasti – boli to jednotlivci, ktorí chodili za zárobkom.

Ďalším zaujímavým a aj potrebným remeslom bolo **priekupníctvo**. Dnes sa toto slovo spája hlavne s drogami a nelegálou činnosťou. V minulosti bol priekupník človek, ktorý kupoval tovar na ďalší predaj: priekupník s koňmi, dobytkom či sviňami. Túto prácu robili šikovní ľudia, ktorí sa vyznali vo svojom odbore a museli mať priznanú živnosť. Skupovali zvieratá a predávali ich na jarmokoch a trhoch, prípadne sprostredkovávali kúpu – predaj zvierat a iného tovaru aj doma počas celého roka. U nás sa týmto remeslom zaoberali: Michal Slížik prekupoval kone a dobytok. V humne za domom mal niekedy aj 30 kráv. Skupovaním a predajom ošípaných sa zaoberal Ján Vnuk, nielen na trhoch, ale počas celého roka.

Dobrého priekupníka poznali široko – d'aleko. Na trhy od nás chodili napr. aj na Moravu. Pri tejto práci bolo dôležité dodržiavať podnikateľskú etiku.

Pastierstvo - chudobní občania sa živili aj pastierstvom – pasenie dobytka, svíň, koní a oviec. Informácie o tom možno nájsť napr. v triednych knihách školy v Ujlačku, kde pri mene otca je uvedené aj jeho zamestnanie. Pastieri pracovali pre gázdov, alebo na majeri Bodorky. **Na majeri pracovali aj správcovia, pol'nohospodárski robotníci, nádenníci a čel'adníci.**

Pastiermi boli aj naši cigáni (najznámejší bol Ohalo), ktorí vtedy bývali v Hliníku na dolnom konci za tromi potokmi. Kanás (pastier svíň) trúbením na kravskom rohu po rannom kŕmení vyslal signál kráčajúc kocarom (bičom) hore dedinou, aby gázdiné vyhnali svine na pašu do horného járku. Cez letné horúčavy ich pastier zahnal na pažiť medzi potoky, kde boli bahenné lehniská. Na večer ich zahnal späť do dediny a každá trafia domov. – zo spomienok Pavla Proksu - farára

Ďalšie remeslá

V zápise v kronike z roku 1930 sa píše, že v obci sú aj ďalšie remeslá a remeselníci: K najdôležitejším patrili **kováči**, u nás boli dvaja majstri Vojtech Chudý a Rudolf Mosný. Ich „pracovná náplň“ bola rozsiahla – podkúvali kone, vyrábali a opravovali kovové úžitkové predmety a pol'nohospodárske náradie, klince, podkovy, sekery, reťaze, kuchynské náradie a iné.

Kováčskemu remeslu sa mohli mladí ľudia vyučiť v kováčskych dielňach a popri tom si doplniť vzdelanie v učňovskej škole v Nitre²⁵.

Podkováčsku živnosť mal Štefan Poláčik – bol vlastne podkúvačom – vyrábal podkovy a podkúval kone. Keď vzniklo JRD, spočiatku sa používali pri práci kone a kováč sa uplatnil aj tam. Kováčske práce pre družstvo robil Ladislav Zmeko.

STOLÁRI – v Ujlačku boli dvaja - Michal Horák a Michal Rizek. **Stolárstvo – to je výroba predmetov z dreva**, akými sú napríklad dvere, okná, schody, podlahy, skrine a iný nábytok. S tým súviseli aj výzdobné techniky (dyhovanie, intarziu, rezbu i maľbu).

V roku 1934 sa začalo so stavbou nového kultúrneho domu, kde mala byť umiestnená aj jedna trieda obecnej školy. V kronike môžeme nájsť aj takýto zápis:

„Miestny stolár, Michal Horák, previedol stolársku prácu i so zariadením triedy za 8 000,- Kč.“

KOLÁRI - remeselníci vyrábajúci kolesá, ale aj iné drevné súčasti vozov (ojá, brzdy, pluhy).

V Ujlačku boli dvaja kolári – Michal Poláčik st. a Michal Poláčik ml.

V našej obci bolo zastúpené aj **sedlárske** remeslo v osobe Emila Líšku.

S postupom času sa ukázala aj potreba nových remesiel. S príchodom elektriny bolo treba vyškolíť odborníkov v tejto oblasti. So zavedením elektriny sa začali používať elektromotory – píly, sečkovnice (rezačky na rezanie sečky pre domáce zvieratá), či šrotovníky. Zavádzaním elektriny do jednotlivých domov umožnilo aj kvalitnejšie osvetlenie - dovtedajšie petrolejové lampy boli nahradené elektrickými žiarovkami. A pribúdali aj rôzne elektrospotrebiče. A tiež bolo možné vybudovať verejné osvetlenie v dedine.

Prvým elektrikárom bol Štefan Malák, ktorý sa neskôr stal obvodným montérom²⁶. Postupne sa učili mladí ľudia aj ďalšie remeslá ako klampiari²⁷, zámočníci, murári. Väčšinou pracovali na družstve alebo v závodoch na okolí. Niektorí boli obci nápomocní, keď sa budovali nové obecné objekty – budova obchodu, kultúrny dom, dom smútku....

24 Mašinisti: Ján Líška, Št. Líška, Št. Gašparík, Ernest Šaško ml., Petrucha Pavel, Gašparík Ján a Ľudovít Šaško;

(mláťačky boli parné, naftové a elektrické) 25 Kováčskemu remeslu sa vyučili Pavel Vnuk, Ladislav Zmeko, Štefan Poláčik, Ján Rizek alebo Viliam Fuska. Po vyučení nie všetci zostali pracovať v dedine.

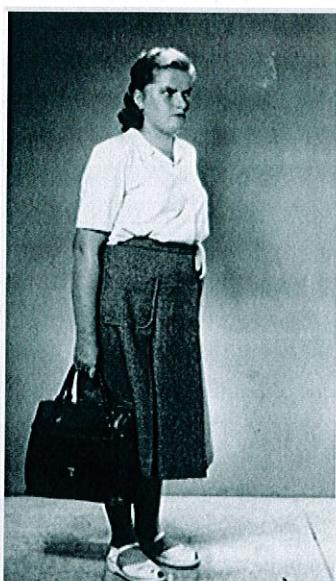
25 Kováčskemu remeslu sa vyučili Pavel Vnuk, Ladislav Zmeko, Štefan Poláčik, Ján Rizek alebo Viliam Fuska. Po vyučení nie všetci zostali pracovať v dedine.

26 Postupne sa za elektrikárov vyučili aj ďalší - Dušan Plačko, Štefan Ševčík, Ján Striha, Ivan Striha, Emil Striha, Dušan Líška. Väčšina z nich pôsobila mimo obec.

27 Z ďalších nových remesiel treba spomenúť KLAMPIAROV – Emil Malák a Vladislav Vavák; Zámočníkom bol Ján Malák. Za murárov sa vyučili – Ján Líška, Štefan Bila, Viliam Líška.

REMESLÁ SÚVISIACE S MÓDNYM PRIEMYSLOM

Úlohou samosprávy, resp. verejnej správy je zabezpečiť riadny chod obcí, zabezpečiť služby pre občanov, tak to bolo v minulosti a tak je to aj dnes. Akými premenami naša spoločnosť prešla za minulých sto rokov možno dobre pozorovať v oblasti služieb. V prvej polovici minulého storočia prakticky neexistovali služby v dnešnom slova zmysle. Veľa vecí potrebných pre život si vedeli ľudia zabezpečiť sami – potraviny, odevy, potreby pre domácnosť...

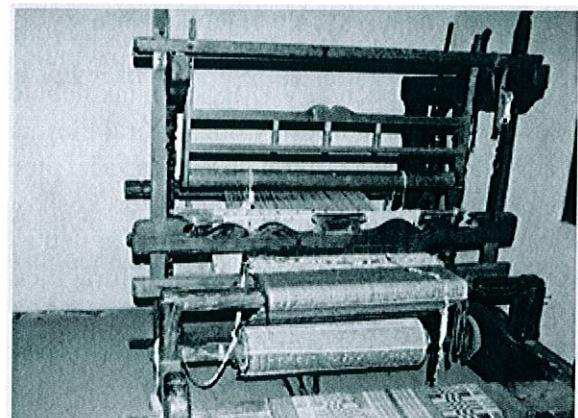

ODIEVANIE – väčšina odevov sa v minulosti šilo doma. Pestovali sa tu konope, tie sa pomocou kolovrátkov spracovávali na nite rôznej hrúbky a kvality podľa toho, na čo boli určené (košeľe, nohavice, plachty, uteráky, vrecia...). Takmer v každom dome bol aj šijací stroj. V niektorých domoch mali aj vlastné krosná a tkali látky, z ktorých šili čo bolo potrebné pre každodenný život. Doma sa šili aj súčasti krojov a s tým súviseli aj ďalšie remeslá – vyšívanie a čipkárstvo. Na kroje sa vyšívali rôzne vzory. Niektoré ženy si tvorili vzory samé, a niektoré vytvárali vzory nielen pre seba, ale aj pre iných. Zo spomienok Anny Plesníkovej: *Dievčaťu, ktoré dovršilo 16 rokov, kúpili šijací stroj a dievčatá si šili samé, čo sa dalo - časti krojov, šaty, aj duchny aj obliečky na ne.*

TKÁČSTVO ako samostatné remeslo sa v dedine nerozvinulo, no boli tkáči, ktorí v zimných mesiacoch robili popri gazdovaní (roľníctve); Nite si doniesol každý už hotové a tkáči tkali, kto čo chcel resp.

potreboval. (bolo päť tkáčov Martin Držík, Michal Držík, Ján Malák, Ján Švancara, Pavel Kišták)

Doma sa tkali nielen látky na odevy, ale aj plachty (na nosenie úrody z pola) a tiež koberce. Tie sa robili zo starých handier – už nepoužiteľné látky sa postrihali na pásy široké cca 1 – 1,5 cm a potom sa z nich tkali koberce.

Nie všetko sa šilo doma – napr. kabáty, kabanice, prucle, obleky sa dávali šiť krajčírovi. Krajčíri boli aj v Ujlačku. – Pavel Pagáč; Ján Medo; Michal Striha. Postupne sa prestávali sa nosiť kroje a aj na dedine začínali nosiť „mestské (panské) šaty“. Odevy sa kupovali v obchodoch, alebo boli krajčírske salóny v meste. No štieť odevov doma celkom neustalo. Šikovné ženy si vedeli ušiť niektoré odevy pre seba a svoju rodinu. A niektoré šili aj pre iných – svojich známych, susedov. Na Slovensku vychádzal časopis „MÓDA“ a jeho súčasťou boli aj strihy. Používali sa aj iné zdroje. Najpopulárnejšie boli a strihy z časopisu „BURDA“, ktorú nosili z Nemecka a Rakúska tí, čo tam boli na zájazde, na výlete alebo služobne. Alebo sa dali kúpiť vo väčších mestách v predajniach so zahraničnou tlačou.

Okrem šitia bolo rozšírené aj pletenie (štikovanie). Pletli sa nielen šály, čiapky a svetre, ale aj šaty, sukne, kostýmy, kabáty. Popri ručnom pletení sa rozšírilo aj pletenie na stroji. V Záluží sa tým zaoberala Jolana Vargová – jej „svetre“ boli známe v celej radošinskej doline.

Okresný úrad v	N i t r o	ako Živnostenský úrad.
Cíllo: 85/2/1943 P-K.		
 <h2>Živnostenský list.</h2>		
Pán (panky) Ján Pešák		
narozen(dá) dňa		v Ašekorti
príslušenstvo občianského stavu, štát, občan		, občan
bytom v Ujlačku		, obhádzal(dá) dňa 20. III. 1942
pod číslom 85/1/42, že bude prevádzka v Ujlačku		
číslo 56		
 Živnosť (živnosť) - - - - - obuvníčku - - - - -		
 Ohľáška tato berie za smysle § 13. zákona zo dňa 10.X. 1921, čís. 259 Sb. z. a n. na vedomie a je zaznamenaná v Živnostenskom registri pod čís. R-1081. Každá zmena v prevádzke živnosti nech je Živnostenskému úradu zaviesť oznamená.		
Ak by v prevádzke živnosti nastaly závady, nepripravne so stanovisku Živnostenskej polície, aby Živnostenský úrad oprávnený vydal podľa svojho uvaženia potrebné nariadenia, aby tieto závady boli odstránené, pripadne na najmenšiu mieru uvedené, a mrajteľ(ka) živnosti je povinný týchto príkazov vyučieť.		
V Nitre	, dňa 18. júna 1942	
Na stráži:		
		Okresný náčelník: <i>Mlyz</i>

K odievaniu patrí aj obuv. **OBUVNÍCTVO** – je to remeselná a domáca výroba a oprava obuvi. Vyvinulo sa zo ševcovstva, zaoberajúceho sa spracovaním kože a výrobou jednoduchej obuvi, v 19. storočí. Obuvníci boli najpočetnejší remeselníci vo všetkých župách okrem Oravy. Po roku 1918 nastala pre obuvníkov pre obuvníkov ťažké časy, lebo sa začal rozvíjať obuvnícky priemysel (napríklad firma Baťa). Šijacie stroje postupne vytlačili ručne šitú či kolkami podbíjanú obuv. Od roku 1950 sa začali zakladať výrobné profesné družstvá a komunálne podniky. Aj toto remeslo bolo v našej obci zastúpené majstrami - Štefanom Beňom, Jánom Líškom, a Štefanom Alchusom. Bežne sa nosili aj dreváky, ktoré si vedeli vyrobiť ľudia aj sami doma. Výrobou drevákov sa zaobral aj obuvník Ján Polák.

27 Z ďalších nových remesiel treba spomenúť KLAMPIAROV – Emil Malák a Vladislav Vavák; Zámočníkom bol Ján Malák.
Za murárov sa vyučili – Ján Líška, Štefan Bila, Viliam Líška.

REMESLÁ SPOJENÉ SO STRAVOVANÍM

PEKÁRSTVO bolo druhým najrozšírenejším cechom v oblasti potravinárskej živnosti. Na vidieku si piekol chlieb každý sám. Vo väčšine domov bola pec na pečenie. Pieklo sa zväčša len raz za týždeň a vždy len toľko, aby rodine vyšlo do ďalšieho pečenia. Popri chlebe sa z chlebového cesta piekli aj posúchy, ktoré boli posypané soľou a rascou (kmínom). Po dopečení chleba sa v jeseni v ešte dostatočne vyhriatej peci sušilo ovocie, hlavne slivky, ale aj jablká a hrušky.

V mestách a väčších dedinách sa rozvinulo pekárstvo ako samostatné remeslo; pekárne piekli nielen chleba aj rôzne druhy pečiva. V Ujlačku to tak nebolo, nie sú o tom zmienky. O obecnej pekárni možno hovoriť až v roku 1946, kedy si miestny občan Juraj Plesník otvoril pekáreň vo svojom rodinnom dome – nechal prestavať prednú izbu. Dva až trikrát do týždňa začal piecť chlieb našim občanom a občanom Dolných Kapiniec. Gazdiná doma zmiesila cesto, nachystala ho do košíkov alebo ošítok, nechala vykysnúť a potom odniesla do pekárne. Po upečený chlieb potom mohli prísť aj deti a to sa neraz stalo, že ho priniesli domov „olúpaný“, lebo kôrka z teplého chleba bola chutná a lákavá. Juraj Plesník piekol chlieb súkromne až do roku 1952. Potom až do roku 1959 pekáreň prevzala Jednota. Po roku 1959 pečenie chleba v obci prestalo. Určitý čas ešte potom občania chodili piecť chlieb do Malých Ripnian, no bolo to nevýhodné, a tak sa neskôr ľudia zásobovali chlebom z predajne Jednoty.

MÄSIARSTVO bolo tiež remeslom pre život ľudí dôležité. Bolo treba zabezpečiť dostatok zásob pre rodinu. Chov prasiat bol bežný. Ľudia mali role, pri domoch záhrady a neskôr tiež záhumienky, dospelovali všetko potrebné na chov hydiny a prasiat. V tomto období boli bežné domáce zakáľačky a s tým súviseli ďalšie činnosti. Nie každý vedel brava správne zaklať a spracovať. Väčšinou to robili majstri mäsiari, ktorí sa našli v každej obci. Mäso sa konzervovalo hlavne údením. Najskôr ho bolo treba nechať niekoľko dní v slanom náleve a potom pomaly údiť, tiež niekoľko dní. Na každom dvore bola udiareň (drevená), údiť sa mohlo aj v komíne tam, kde mali pec na pečenie chleba.

Neskôr sa začalo mäso aj zavárať do špeciálnych pohárov so závitom a kovovým uzáverom. Neskôr sa zaváralo mäso do konzervy. Do polkilovej konzervy sa dalo nakrájané mäso, sol', trochu vody a kus kože, aby sa vytvorila huspenina. (Na ich zaváranie bolo treba mať špeciálny stroj, ktorý nemal každý). Potom sa uzavreté konzervy varili v kotle, cca dve a pol hodiny, hned' sa vyberali a vkladali do prípravenej vane so studenou vodou. (Pripomienka - ešte aj v 70-tych rokoch minulého storočia neboli vodovody takou samozrejmosťou ako dnes a teda všetku potrebnú vodu bolo treba vytiahnuť zo studne a potom zase z nádob vynosiť napr. do záhrady...) Okrem samotného mäsa sa robili aj ďalšie výrobky: klobásy, tlačenky, jelitá, hurky, tie sa plnili do čriev. Tenké črevo na klobásy, hrubé, na hurky, žalúdok a mechúr na tlačenky....

Črevá bolo možné aj kúpiť, no používali sa aj „čerstvé“. A tie sa museli dôkladne vyčistiť, najskôr sa zlavili toho, čo v nich ešte zostalo, potom sa niekoľkokrát premývali vodou a nakoniec niekoľkokrát prali v práčke, kým ich bolo možné naplniť. Neodmysliteľnou súčasťou prác bolo vytápanie slaniny na mast', bud' v hrncoch, no častejšie na dvore v kotloch. Majster mäsiar oddelil hrubú vrchnú kožu od slaniny; z časti sa vyúdili pláty slaniny a zvyšok sa pokrájal na drobné kúsky a to sa vytápalo na mast'.

Bola to práca na niekoľko hodín – slanina v kotle sa musela neprestajne miešať, opatrne priklaďať pod kotol, aby nehorelo ani silno ani slabo. Výsledok tejto práce – mast', ktorá často vydržala rodine aj celý rok

a vyškvarené škvarky – tiež vydržali dlho. Práce to bolo veľa, pomáhali príbuzní aj susedia (recipročne) a pracujúci dostávali **výslužku**. Bohatšie rodiny posielali výslužky aj chudobnejším, ktorí im chodili pomáhať počas roka pri rôznych práčach. Zabíjačka, to bolo veľa práce i spracovávanie mäsa pokračovalo v niekoľko ďalších dní.

V každej dedine sa našli šikovní ľudia, ktorí ovládali aj viacero remesiel a pomáhali aj iným. V Malom Záluží k takým patril Ján Medved' – robil zabíjačky v dedine, bol veľmi zručný – strihal chlapom vlasy, opravoval hodiny, vedel robiť aj stolárske a kováčske práce.

V minulosti sa viedla evidencia domácich zakálačiek na notárskom úrade, o čom svedčí list Prezidia Min. vnútra z 3. 10. 1942 vo veci odmien pre notárov za predaj zabíjacích listov; neskôr sa domáce zakálačky evidovali na MNV.

Z brava sa dalo doma spracovať takmer všetko. Doma nespracovateľná bola len hrubá vrchná koža – krupón. Tieto kože sa odovzdávali na ďalšie spracovanie a používali sa na výrobu kožených výrobkov, napr. topánok, tašiek, kabátov ...

S domácimi zakálačkami súviseli aj služby kruponára Jozefa Horvátha, ktorý býval v obci Čab-Sila. Jeho práca spočívala v tom, že prebral a skontroloval hrubú kožu z prasat'a;

Pálenice - Okrem zeleniny a obilnína bolo v dedine aj veľa ovocných stromov – hlavne jablone, slivky, čerešne, hrušky. Spracovávali sa tiež rôznym spôsobom ; zavárali sa na kompoty, varili na lekvár a veľká časť sa dávala do sudov, nechala vykvasiť a potom sa hotový kvas odviezol do pálenice. Zo Zálužia sa chodilo väčšinou do Radošiny. Najskôr bolo treba vedúcemu pálenice nahlásiť aký kvas a koľko sudov záujemca má. Pálil sa každý – slivkový, čerešňový a hruškový – zvlášť. Najháklivejší bol hruškový kvas. Vedúci pálenice povedal termín pálenia. Každý majiteľ kvasu si musel priniesť aj dostatočné množstvo dreva.

MATERSKÁ ŠKOLA

V 60-tych rokoch minulého storočia žilo v obci hodne mladých rodín s malými deťmi, ktorých mamky pracovali na družstve a o deti bolo treba sa postarať. Miestne JRD sa rozhodlo zriaďať materskú škôlku. Podniková škôlka bola 20. septembra 1967 slávnostne otvorená. Sídlila v prístavbe KD s osobitným vchodom a dvorom na hranie. Hlavným patrónom škôlky bol Ing. Michal Zedník, hlavný ekonóm JRD. Nielenže družstvu patrila, ale ono sa aj staralo o zariadenie, pomôcky, hračky. Na začiatok sa zapísalo 23 detí. Riaditeľkou bola Irena Bodlalová zo Zbehov. Okrem nej tu ako učiteľka pôsobila aj Božena Šoošová, tunajšia občianka.

V 1969 navštievovalo škôlku 25 detí. O škôlku však mali záujem aj matky, ktoré mali iné zamestnanie. V začiatkoch fungovala len dopoludnia. Veľkou nevýhodou bolo, že z technických dôvodov nebolo zabezpečené stravovanie. Deti konzumovali suchú stravu, ktorú si priniesli z domu. Neskôr v zimných mesiacoch bola len dopoludňajšia prevádzka a od jari do konca jesene celodenná prevádzka. S prestávkou na obed – mamky pracujúce na družstve a aj deti sa chodili najest' domov. V roku 1971 sa kúpili lehátku a deti si mohli popoludní odpočínuť - Po obede oddych, potom vychádzka alebo činnosť na dvore, kde bola obrovská stará višňa a pod ňou pieskovisko a lavičky.

Od roku 1973 tu vyučovali - Irena Bodlalová a Eva Gašparíková, tunajšia občianka. Deti sa hrali, zdokonaľovali sa vo výchovných zložkách - výtvarná, telesná a hudobná výchova, chodili na vychádzky, ktoré mali výchovný charakter. Popri tom sa venovala pozornosť jazykovej výchove vzhľadom a tvrdé (trnavské) nárečie. Učiteľky sa dôsledne venovali predškolskej výchove 5 – 6 ročných detí. V rámci estetickej výchovy nacvičovali s deťmi kultúrny program – recitácia básničiek, piesne a krátke pásma, ktoré potom predviedli v kultúrnom dome pri rôznych príležitostiach a zvykali si na vystupovanie na verejnosti. V kronike MŠ je zápis o účasti na recitačných pretekoch v Nitre, ktorých sa zúčastnila Bronka Fusková. V rámci telesnej výchovy deti absolvovali aj krátke branné cvičenie v okolí obce. Rozložili sa na okraji hája, hrali sa, cvičili, opekali. Podľa zápisu v kronike boli deti vo vytržení, lebo ešte nič také nezažili. O tento zážitok sa príčinila pani učiteľka Amália Predanocyová, ktorá škôlku viedla.

Od roku 1977 mala škôlka celoročne celodennú prevádzku. Dokúpili sa ďalšie lehátku. Počet detí postupne klesol na pätnásť. Nebyť detí, ktoré dochádzali z Nových Sadov a Kapiniec (ich mamky pracovali v pridruženej výrobe pri JRD Nové Sady), by nadriadené orgány škôlku zrušili pre malý počet detí. Prevádzka bola celodenná, ale strava rovnaká – *prinesená z domu*. Aj napriek snahe sa v roku 1979 škôlka zrušila a tiež prestáhovala do Nových Sadov. Deti postupne vyrástli, dospeli, ale určite radi spomínajú na v dobrom na svoje škôlkarské časy²⁸

28 Školská a kultúrna komisia: Anna Mosná, Rudolf Mosný, Emília Rybová, Ján Remiáš, Anna Líšková - Plesníková

STAVEBNÝ ROZVOJ – RODINNÉ DOMY

Bývanie na dedine tiež prešlo zaujímavým vývojom – Najstaršie mali jednu izbu a kuchyňu, *pokračovaním obytnej časti boli hospodárske priestory – komora, chlievy, maštale..* Po prvej svetovej vojne, podľa záznamov, sa začali stavať už modernejšie domy s dvomi izbami a kuchyňou. Boli stavané v tvaru obdĺžnika, jednotlivé miestnosti boli umiestnené v rade za sebou. Domy boli nízke, pri zemi, niekde aj s časti v zemi, aby bolo teplejšie. Dôležitou súčasťou boli komory a dôraz sa kládol na hospodárske priestory – maštale, chlievy, pajty (stodoly). Domy sa stavali zväčša z nepálenej tehly, tá sa vyrábala z hliny a pliev. V našej obci ich vyrábali cigáni na dolnom konci. V časti pod Karačkou bola vhodná, ilovitá hlina a z nej sa robili tehly na stavbu domov v dedine. Na Slovensku sa nepálená tehla používala aj v priebehu prvej polovice 20. storočia.

Kronika, 1933: „Obec Ujlaček sa po svetovej vojne rýchlo rozvíja. Domov pribúda ako v lete hríbov po daždi. Za potokom utvára sa ulica až ku starému cintorínu. Po boku hradskej stavajú sa tiež domy zo surovej i pálenej tehly, a to už modernejšie, s dvomi izbami.“ V archíve sa zachovali aj žiadosti o stavebné povolenie. Žiadost Pavla Rojku z roku 1939 sa zachovala kompletná. Podľa projektu to bol dom mal kamenné základy, jednu izbu, jednu kuchyňu, jednu komoru, postavený má byť z nepálenej tehly, ďalej tam mal byť záchod a žumpa; predpokladaný náklad - 8 500 korún;

Prvý štvorcový dom v dedine postavil v roku 1927 Juraj Zedník. Ostatné domy tohto typu sa stavali až po oslobodení. Najväčší rozmach výstavby bol v našej obci v rokoch 1950 – 1965. V tomto období sa už bežne používali tehly pálené, kvádre a brizolit. Z dnešného hľadiska je zaujímavé, že pri stavbe domov sa používalo hasené vápno. To sa hasilo doma, na dvore sa vykopala vápnová jama. Vápenný prášok, ktorý je žieravina, sa zmiešal s vodou – nalievať postupne a stále bolo treba opatrne miešať. Pri hasení vznikala vysoká teplota. Domy sa stavali svojpomocne, Stavbu viedol kvalifikovaný murár, elektrinu – elektrikár, vodu - vodár a pomocné práce robili členovia rodiny, susedia, kamaráti; recipročne.

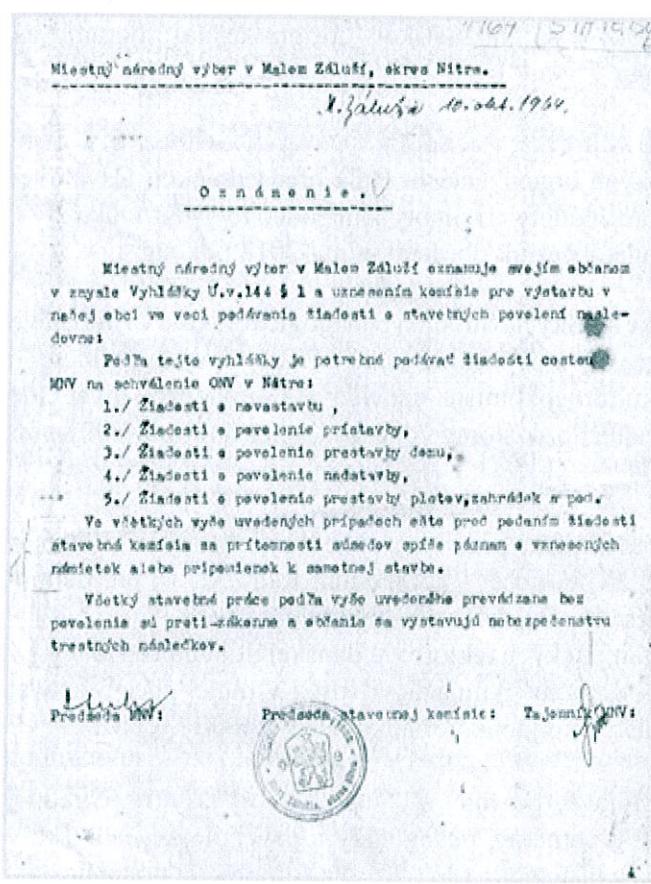
V roku 1956 bolo rozostavaných 11 rodinných domov s tým, že budú dokončené v roku 1957. Stavebníci mali pripravený potrebný stavebný materiál – tehly, drevo, cement, vápno, škridlu (vtedy sa používala tzv. bobrovka). V tomto období sa stavali domy štvorcové, s dvomi – tromi izbami a mali už aj kúpeľne, vodovod a niektoré aj WC.

V 50. a 60. rokoch bola postavená väčšina domov pozdĺž štátnej cesty v smere Nitra – Piešťany. Tieto pozemky boli orientované pozdĺž štátnej cesty, čo nebolo výhodné pre stavbu RD. Na žiadosť Rady MNV sa dňa 5. apríla 1960 konala na úrade MNV schôdza vo veci rozdelenia týchto stavebných pozemkov. Prítomní boli zástupcovia ONV Nitra, MNV Malé Zálužie a JRD Malé Zálužie. Vypísané zo zápisnice: "Horeuvedení zástupcovia navrhujú, aby uvedené stavebné pozemky boli rozdelené, podľa platných predpisov, od štátnej cesty smerom k záhumeniciam, týmto riešením by sa získalo viac pozemkov a dala by sa urbanisticky rozmiestniť drobná bytová výstavba. Uvedené pozemky má v držbe JRD a tieto dáva členom ako záhumienskym, nakoľko sa nachádzajú v intraviláne obce."

V pláne hlavných úloh na roky 1960 – 61 bola okrem iného aj podpora pre tých občanov, ktorí sa rozhodli stavať rodinné domy; Pomoc pri zabezpečovaní stavebných povolení, dohľad pri dodržiavaní stavebných plánov a platných predpisov mala to na starosti stavebná komisia. V prípis MNV z roku 1964 sa hovorí, že žiadosti o stavebné povolenia na RD, prístavby, prestavby, nadstavby je potrebné podávať cestou MNV. Stavebná komisia ešte pred podaním žiadosti v prítomnosti susedov spíše záznam o vznesených námietkach a pripomienkach k stavbe²⁹.

Zhlásenia miestneho rozhlasu v roku 1965 – občania, ktorí majú platné stavebné povolenie môžu požiadať o bezúročnú pôžičku na stavbu RD – bližšie informácie dostanú v kancelárii MNV.

Obec kúpila v roku 1965 miešačku na betón (250 litrov), ktorá mala slúžiť jednak pre potreby obce, ale aj za malú úhradu si ju mohli požičať pri stavbe RD. V zápisnici zo zasadnutia Rady MNV z 25. 10. 1969 sa píše, že boli vydané dve stavebné povolenia a schválené dve stabilizačné pôžičky, rozostavané sú štyri domy a v dedine nie je žiadna stavba, ktorá by sa stavala bez povolenia, čiže načierno.

V rokoch 1967 – 1972 bolo postavených 21 nových domov. Tieto domy sú už trojizbové, majú vodovody a ústredné kúrenie (na pevné palivo). Začínajú sa stavať aj poschodové domy. Od roku 1972 sa situácia mení a výstavba rodinných domov v obci veľmi ustáva. V tomto roku sa nezačali stavať žiadne rodinné domy, pretože naša obec nie je stredisková a povoľujú sa stavby len družstevníkom alebo učiteľom. Ostatní, i keď by mali záujem stavať, môžu len v Nových Sadoch ako v strediskovej obci. V roku 1973 riešil MNV aj usporiadanie pozemku, na ktorom sú postavené rodinné domy občanov cigánskeho pôvodu. V zápisnici z 23. 8. 1973 sa píše o uznesení Rady MNV, ktoré znie „že odpredaj pozemku je možné uskutočniť iba v tom prípade, ak dojde k odpredaju celého obecného pozemku, ktorý je teraz evidovaný ako cigánska osada; parcela č. 947.“ Všetci užívatelia pozemku súhlasili s odkúpením pozemku. Geometrický nechá vyhotoviť MNV na náklady žiadateľov³⁰. (2)

V ďalších rokoch mladí odchádzali za prácou mimo obec, porozchádzali sa po celej republike. Až v posledných rokoch sa znova začínajú stavať nové domy, respektíve opravovať staré, či už na trvalé bývanie alebo ako víkendové chalupy³¹.

29 Malák, Pavle, Proksa, Sedlák, Liška, Liška, Vnuk, Ryba, Liška, Fuska, Kišták P.

30 Všetci užívatelia pozemku súhlasili s odkúpením pozemku. (Jozef Bila, Ábel Bila, Mária Karvayová

31 Stavebno-finančná komisia: Michal Rizek, Michal Zedník, Pavel Proksa st., Jozef Maca, Štefan Liška

OBČANIA, KTORÍ V MINULOSTI AKTÍVNE PRACOVALI PRE OBEC V RÔZNYCH FUNKCIÁCH

V tomto roku si Malé Zálužie pripomína 630-te výročie prvej písomnej zmienky o obci. Každá obec mala a má svoj charakter a vlastný príbeh, ktorý píšu občania v nej žijúci. Nezáleží či je malá alebo veľká. Za roky existencie sa vo vedení obce vystriedalo množstvo ľudí. Predkladáme poohliadnutie sa za životom našej dediny v minulom storočí. V dostupných dokumentoch sa našlo množstvo mien ľudí, ktorí určovali smer vývoja a vďaka ktorým sa sformovala do podoby, ako ju poznáme dnes. Patrí im naša vďaka a uznanie. Pripomeňme si tých, ktorých mená sa najčastejšie objavovali na stránkach kroník a obecných a archívnych dokumentov.

Učitelia

Ernest ŠAŠKO – študoval v Kláštore pod Znievom; prvý učiteľ v škole v Ujlačku, Po zriadení osvetovej komisie sa stal jej predsedom bol menovaný – venoval sa aj osvetovej činnosti, položil základy včelárstva a ovocinárstva – v školskej záhrade učil deti aj dospelých štepiť stromky; viedol obecnú aj školskú kroniku. Počas 2. svetovej vojny „*bol mimo vyučovacích hodín ako výpomocná sila pridelený k notárskemu úradu do Ašakerte. Okrem toho zastával aj funkciu evanjelického kantora.*“ Od októbra 1937 bol tiež veliteľom CPO v obci a bol tiež členom „kalamitnej“ komisie.

Elena LÍŠKOVÁ - Trnkócyová – prvá učiteľka pochádzajúca z Ujlačku a niekoľko rokov aj učila na tunajšej škole. V rámci obce pracovala ako podpredsedníčka osvetovej komisie. Pod jej vedením hráva s mládež do roka dva razy divadlo, okrem toho organizovala prednášky a so žiakmi školy pripravovala programy na slávnosti, ktoré sa „*vydržiavajú príležitostne viac ráz v roku*“.

Anna PLESNÍKOVÁ - Učiteľský ústav Nitra – Zlaté Moravce; učiteľka v Nových Sadoch. Pre obec pracovala aktívne vo viacerých funkciách a v spoločenských organizáciách. bola predsedníčkou Osvetovej besedy, Zboru pre občianske záležitosti, Dozorného výboru Jednoty a Jednoty dôchodcov v MZ. Odkaz: Obč. roč. IX., dec 2013; <https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-zima-2013.pdf>, str. 4

Anna MOSNÁ - Gymnázium Myjava, po maturite učiteľské skúšky na Strednej pedagogickej škole v Bratislave - 450 otázok z metodiky jednotlivých predmetov, pedagogiky a psychológie; učiteľka v Nových Sadoch; V rámci obce pôsobila ako knihovníčka, členka školskej a kultúrnej komisie, nacvičovala s mládežou divadelné hry a bola vedúca Osvetovej besedy. <https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-leto-2007.pdf>, str. 4

Jozef SLEZÁK v rokoch 1963 – 1970 učil v Malom Záluží, pred tým aj v Nových Sadoch; popri povinnostiah, ktoré mal ako učiteľ, zapájal sa tiež aj do života obce - bol členom Rady MNV, predsedom kultúrnej a školskej komisie a aj predsedom Osvetovej besedy. Bol tiež výborný hudobník. Pavel PROKSA, ml. – Navštevoval jeden rok školu pre Evanjelických rektorov v Banskej Štiavnici a Učiteľský ústav v Nitre, učiteľ v Nových Sadoch. Bol vtedy žiakom 8. triedy gymnázia v Nitre., V rámci obce pracoval výbere hasičov, výbere MO SZD ako tajomník, člen komisie Verejného poriadku; člen výboru MO SZZ.

Alžbeta PROKSOVÁ - vzdelanie – Gymnázium Myjava, po maturite učiteľské skúšky na Strednej pedagogickej škole v Bratislave z metodiky jednotlivých predmetov, pedagogiky a psychológie; učiteľka v Malom Záluží. Dlhoročná predsedníčka MO Slovenského zväzu žien (26 rokov) za dlhoročnú prácu dostala vyznamenanie od ÚV SZŽ a Ministerstva školstva SR; členka výboru ČSČK, poslankyňa v Spoločnom MNV v Nových Sadoch v rokoch 1986 – 1990, členka výboru JD;

Mária HUČKOVÁ - Pedagogická fakulta v Nitre, učiteľka v Nových Sadoch, pre obec Malé Zálužie pracovala ako kronikárka, členka výboru ČSČK a výboru SZŽ. Vykonala kus záslužnej práce pri znovaobnovení písania Obecnej kroniky, ktorá sa dlhšie obdobie nepísala - doplnila chýbajúce záznamy za asi 20 rokov.

Amália VNUKOVÁ - Učiteľský ústav v Nitre, učiteľka v Nových Sadoch. V rámci obce sa angažovala v ČS ČK – predsedníčka a ZPOZ – predsedníčka, členka výboru SZŽ

Helena ZEDNÍKOVÁ, Pedagogická fakulta Nitra, učiteľka v Nových Sadoch; v rámci obce pôsobila ako knihovníčka, členka výboru SZM, predsedníčka ZPOZ, členka pléna MNV. https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik_zima-2018.pdf

Ďalší učitelia pôsobiaci v Ujlačku a Malom Záluží:

Rudolf Hostiak 1939 – 1946; **Juraj Firák** 1946 – 1953; **Jozefína Moravčíková** 1957 – 1963; **Viliam Navrátil** 1953 – 1955 - počas svojho pôsobenia v tunajšej škole bol aj vedúcim Osvetovej besedy.

Všetci vyššie menovaní učitelia popri svojej práci veľkou mierou pôsobili na kultúrno spoločenský život v obci, nacvičovali s deťmi programy a vystúpenia na rôzne obecné príležitosti a slávnosti. Deti tak mali príležitosť niekoľko ráz v roku vystupovať na verejnosti.

RICHTÁRI, PREDSEDOVIA MNV A STAROSTOVIA

Pavel LÍŠKA, richtár v rokoch 1927 až 1938. Za jeho pôsobenia bol vybudovaný prvý kultúrny dom.

Pavel FUSKA, vládny komisár v rokoch 1941 – 1945; za jeho pôsobenia sa realizovala elektrifikácia dediny.

Štefan PETRUCHA, predsedu MNV 1952 – 1962, počas jeho pôsobenia sa konala prestavba KD a založenie JRD.

Michal STRIHA, v rokoch 1962 – 1969 predseda MNV, počas jeho pôsobenia sa robila regulácia potoka Radošinka a vybudoval rybník. Neskôr pôsobil ako člen Rady MNV, člen komisie pre obchod a služby; začal sa budovať betónový chodník z dolného konca po hlavnú cestu. V ZDŠ Nové Sady viedol šachový krúžok a aj deti v Záluží učil hrať šach – stretávali sa v klubovni v kultúrnom dome. Aktívne sa zapojil do protifašistického odboja, za čo dostal aj vyznamenie.

Augustín VARGA – Predseda MNV v rokoch 19169 – 1971 a 1976 – 1981; povolaním železničiar, vzdelenie získal vo Večernej škole pre pracujúcich v Nitre s maturitou; odborné vzdelenie si pravidelne dopĺňal v podnikovej škole (železničnej) v Nitre, pravidelne absolvoval preskúšanie zo železničných predpisov. Pre obec dlhodobo pracoval v rôznych funkciách štátnej správy, do ktorých bol pravidelne volený - predseda a tajomník MNV, predseda komisie Verejného poriadku a člen sociálnej komisie, člen výboru MO SZZ, predseda MO KSČ. Aktívne sa podieľal na budovaní obce v rámci akcií „Z“ a organizovaní ďalších brigád. Priamy účastník odboja, bol v koncentračnomtábore; za svoju dlhoročnú prácu dostal vysoké štátne vyznamenanie od prezidenta republiky. <https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-leto-2006.pdf>, str.5

Karol PETRUCHA - predseda MNV v rokoch 1971 – 1976. - Za jeho pôsobenia bol vybudovaný Dom smútku a nový (dolný) cintorín.

Ján VNUK, ml., predseda MNVv rokoch 1982 - 1986 vzdanie - stredná škola chemická v Banskej Štiavnici, zamestnaný v Duslo Šaľa; v rokoch 1981 – 1986 predseda MNV; dlhodobo pôsobil v obecných funkciách – ako člen komisií a člen ZPOZ, tajomník MO SZZ.

Viliam PLESNÍK - pracovník JRD, vzdanie získal na Poľnohospodárskej škole v Nitre; kde mali napr. takéto predmety – poľnohospodárska a politická ekonómia, rastlinná výroba, živočíšna výroba, meliorácie, zeleninárstvo, základy geodézie + slovenčina a ruština; dlhoročný člen R – MNV, komisie pre výstavbu a dopravu, člen výboru MO požiarnej ochrany, aktívny bol aj v MO SZZ a chovateľov, najskôr člen výboru drobnochovateľov a neskôr predseda MO SZD; v rokoch 1986 – 1990 predseda občianskeho výboru MNV a člen zastupiteľstva v spoločnom MNV v Nových Sadoch; od roku 1991 – 2006 člen obecného zastupiteľstva v Malom Záluží. Pri prestavbe KD v roku 1959-60 patril k najaktívnejším; <https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-zima-2013.pdf>, str. 4

Pavel PROKSA st. ekonomicke vzdanie; - ekonóm v Uhoľných skladoch; v rokoch 1990 – 1994 bol starostom obce, riešil osamostatnenie obce od Nových Sadov; počas jeho mandátu sa začalo s plynofikáciou obce; v predchádzajúcich obdobiach pracoval aktívne pre obec – ako tajomník MNV a člen komisie Verejného poriadku, v rokoch 1986 – 1990 bol členom občianskeho výboru.

Emil FUSKA, Ing., vzdanie - stredná škola chemická v Bratislave a VŠP pri zamestnaní; technický pracovník na VŠP, v rokoch 1994 – 2006 starosta obce – dokončenie plynofikácie, vybudovanie chodníka pri hlavnej ceste, asfaltovanie obecných komunikácií; vybudovanie vodovodu; V minulosti v rámci obce pracoval v ČSM, v komisii pre školstvo a kultúru, člen ZPOZ, aktívne pracoval v MO záhradkárov bol od r. 1972 predsedom; a neskôr MO chovateľov. Patril k najaktívnejším brigádnikom pri prestavbe KD – odpracoval viac ako 1000 hodín.

Odkaz: Obč. roč. 11, dec. 2015; obč. roč. XIII, dec. 2016; <https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-leto-2012.pdf>, str.5

TAJOMNÍCI MNV:

Ján SLÍŽIK – absolvent Hospodárskej (vinárskej) školy v Modre; pracovník JRD, člen predstavenstva. Od roku 1960 pracoval pre obec v rôznych funkciách, stabilný člen Rady MNV od roku 1964 – zastával funkciu tajomníka MNV, bol predsedom komisie pre výstavbu a dopravu, Predseda MO Požiarnej ochrany. aktívne činný bol aj v MO SZZ a MO SZD. V rokoch 1986 – 1990 bol zvolený do občianskeho výboru. Bol vynikajúci včelár – člen okresného výboru včelárov – obvodový dôverník okresnej organizácie.

Ján PREDANOCY – Obchodná akadémia Trenčín, ekonomický náimestník v Elektroporcelán Čab; v obci pôsobil ako tajomník MNV v rokoch 1971 – 1978. Za jeho pôsobenia sa vybudoval dom smútku a dolný cintorín; dokončil sa betónový chodník až po hlavnej cestu; aktívne sa tiež podieľal na organizovaní aj realizácii brigád a iných obecných akcií.

ĎALŠIE OSOBNOSTI:

Michal RIZEK - za stolára sa vyučil v Lukáčovciach, po vojne získal stredoškolské vzdanie o oblasti stavebníctva; Pracoval v podniku Pozemné stavby Nitra, bol zvolený do ONV Nitra; V rámci dediny pôsobil vo viacerých funkciách – bol členom R-MNV, predseda stavebnej komisie. Jeho veľkou zásluhou je vybudovanie budovy predajne Jednoty, Kultúrneho domu, cintorína a domu smútku v Malom Záluží, evanjelického kostola a budovy ZDS v Nových Sadoch. Aj v neskoršom období sa aktívne podieľal na budovaní obce účastou na brigádach.

Počas 2. svetovej vojny sa zapojil do protifašistického odboja.

<https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz-labu-2016.pdf>, str. 3

Štefan PROKSA – predseda JRD Malé Zálužie, pod jeho vedením sa družstvo vypracovalo na jedno z najlepších v Západoslovenskom kraji, získalo aj niekoľko okresných aj celoštátnych vyznamenaní; V rámci obce bol členom Rady - MNV, predsedom polnohospodárskej komisie a členom komisie Verejného poriadku. <https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz-2018-druzstevnictvo-v-malom-zaluzi.pdf>; str. 26

Michal ZEDNÍK, Ing., vzdelanie Štátnej vyššia hospodárska škola v Martine, Vyššia družstevná škola v Bratislave, popri zamestnaní VŠP; pracoval v JRD vo vedúcich funkciach; viedol pobočku Slovenskej sporiteľne, počas viac volebných období zastával funkciu hlavného kontrolóra obce a predsedu revíznej komisie MO SZZ a MO SZD. Bol priamym účastníkom SNP. Zväz protifašistických bojovníkov mu udelil v r. 1988 pamätný list Záslužnému, dlhoročnému a obetavému prácu v organizáciách a orgánoch zväzu a v roku 2000 dostal Pamätný list prezidenta, od R. Schustera. Obidva sú s medailou.

<https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz-labu-2016.pdf>, str. 3

Anna MESÁROŠOVÁ – hospodárska škola v Bojnej; dlhoročná pracovníčka MNV a neskôr aj Obecného úradu Malé Zálužie; viedla výkupňu ovocia a zeleniny, členka finančno-plánovacej komisie a komisie verejného poriadku; členka ZPOZ, členka výboru ČSČK, Viedla osobitne účtovníctvo prestavby KD, odkaz: Občasník, roč. XII, júl 2017; <https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-leto-2017.pdf>; str. 4

Štefan MALÁK, – vyučený elektrikár, obvodný montér; člen R-MNV, dlhoročný predseda sociálnej komisie, člen Jednoty LSD, predseda Dozorného výboru Jednoty SD.

Miroslav ZEDNÍK, Ing., vzdelanie VŠP, Nitra, pracovník JRD Nové Sady.

Aktivity v rámci obce - predseda SZM a Osvetovej besedy – organizovanie spoločensko – kultúrnych akcií a koordinácia práce spoločenských organizácií v rámci obce. S tým súvisela aj zodpovednosť za rozpočet OB; člen rady MNV, člen výboru MO SZM

ANNA NAĎOVÁ - absolvovala Štátnej obchodnej školy v Nitre, pracovníčka západoslovenských uholných skladov Nitra; dlhoročne viedla pobočku Slovenskej štátnej sporiteľne v Malom Záluží; organizovala a viedla tiež predaj uhlia občanom priamo v Malom Záluží

Božena VNUKOVÁ - absolvovala Dievčenskú školu v Prešove. Pracovala ako odborná referentka v podniku Optima v Nitre a dlhoročná členka dozorného výboru Jednoty spotrebnych družstiev; v rámci obce bola dlhoročnou členkou obecného zastupiteľstva, a komisií; má veľký podiel na príprave a inštalácii pamätnej izby vrátane vypracovania zoznamov predmetov a administratívnych prác;

<https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/bulletin-oz-labu-2016.pdf>

Dušan PLAČKO - vzdelaním elektrikár; pracoval v podniku Elektroporcelán Čab.

Aktivity v rámci obce: veliteľ MO ČSPO, ako elektrikár – zabezpečoval opravy elektrických zariadení a verejného osvetlenia v obci, člen komisie VP, odpracoval veľa brigádnických hodín pri prestavbe KD,

Jozef MACA – vzdelanie- Keramická škola v Modre a Vyššia odborná škola stavebná v Bratislave; pracoval v podniku Pozemné stavby Nitra; v obci sa podieľal na príprave a realizácii obecných stavieb – chodníkov, prestavbe kultúrneho domu a budovaní domu smútka a tiež výstavbe evanjelického kostola v Nových Sadoch, bol členom stavebnej komisie;

Anna PETRUCHOVÁ, robotníčka v Elektroporcelán, n.p. Čab, predsedníčka ČSČK, členka pléna MNV, komisie VP, a výboru MO SZZ

Ján MARTÁK – pracoval JRD, v obci pôsobil ako člen pléna MNV, predseda finančno-plánovacej komisie, výboru drobnochovateľov, člen okresnej hydinárskej komisie

Štefan FOLTÍN - pracovník JRD – člen vedenia, predseda MO SZZ; člen Pléna MNV, člen dozorného výboru Jednoty LSD;

Viliam GAŠPARÍK – člen výboru MO Požiarnej ochrany, člen ZČSSP, poslanec, pri stavbe KD viac ako 250 brigádnických hodín; člen pléna MNV, člen komisie VP

Ivan ŠOOŠ - veliteľ MO ČSPO, člen pléna MNV, brigády, člen spoločného NV v Nových Sadoch.

Michal ZÁBRAŽNÝ – člen pléna MNV, komisie VP, bol tiež členom spoločného NV v Nových Sadoch; pravidelne sa zúčastňoval na brigádach

Pavel RIZEK - robotník uhoľných skladoch; pre obce pracoval ako poslanec, člen komisie VP a predseda Sväzarmu.

ANNA (Nina) ŠAŠKOVÁ – liečiteľka, zbierala bylinky, vyrábala si sama mastičky, ošetrovala rany, viedla krúžok prej pomoci v rámci Červeného kríža v škole v Ujlačku, kde aj učila dievčenské ručné práce; bola členkou vyžívovacej komisie, ktorá mala na starosti pridelovanie potravinových lístkov a kontingenty – výkup mlieka od súkromníkov pre potreby verejného zásobovania.

Ján POLÁČIK - krčmár a obchodník, jediný legionár, ako vojak Uhorskej armády sa dostal do Talianska a neskôr do Francúzska, kde sa stal členom československých légií; Po návrate z vojny získal krčmársku licenciu a prevádzkoval v obci krčmu a obchod s potravinami, v krčme sa konávali zábavy, bol tam zavedený aj rozhlas ako jeden z prvých v obci. V medzivojnovom období bol členom obecného zastupiteľstva a podpredsedom MNV v rokoch 1945 -1946.

RODÁCI, KTORÍ PÔSOBILI MIMO OBEC:

Štefan GAŠPARÍK - absolvoval Vysokú školu obchodnú v Bratislave. Patrí medzi známe osobnosti patrí, vynikajúci športovec, ktorý neskôr pôsobil vo vysokých športových a spoločenských funkciách. Bol pracovníkom KNV v BA a neskôr predsedom Ústrednej komisie ľudovej kontroly v Prahe. Napriek tomu, že pôsobil mimo obce, v prípade potreby vždy obci pomohol, napr. vybavovaní administratívnych záležitostí pri stavbe domu smútku, pri budovaní ZDŠ a evanjelického kostola v Nových Sadoch. Odkaz: obč. roč. XII, jún 2016

<https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-leto-20161.pdf>, str. 4

Z našej obce pochádza **Prof. Ján FUSKA**, slovenský chemik a farmakológ. Univerzitný profesor, doktor vied, inžinier. Zaoberal sa biochemickou technológiou. Pôsobil na Chemicko-technologickej fakulte Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Popri tom sa zaoberal životom a prácou M. R. Štefánika, publikoval oňom niekoľko kníh a množstvo článkov, založil nadáciu M. R. Štefánika so sídlom v Bratislave.<https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-zima-2016.pdf>, str. 7

Karol ŠAŠKO, pracovník v kancelárii SNR v Bratislave, napriek tomu, že pôsobil mimo obce, v prípade potreby vždy obci pomohol, napr. vybavovaní administratívnych záležitostí pri stavbe domu smútku, pri budovaní ZDŠ v Nových Sadoch

Pavel PROKSA Kostolníkov – V roku 1937 na jeho podnet vzniklo v dedine Sdruženie evanjelickej mládež. Ako prvý z obce úspešne ukončil Teologickú fakultu v Bratislave a bol inaugurovaný za farára e. a. v. cirkvi. Pôsobil v Holíči, no na rodnú obec nezabudol, napísal spomienky na svoje detstvo a mladosť, ktoré vyšli z časti v prvých číslach občasníka.

ŽIVOT NÁŠ KAŽDODENNÝ

Kronika, 1943: „Dňa 27. júna bol náš rodák Pavel Proksa po ukončení teologických štúdií v Bratislave ordinovaný za evanjelického a. v. kňaza. <https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-zima-2007.pdf>, str.2

Kronika, 1942: „ Začali sme nový rok s nádejou na lepšiu budúcnosť. Rodák Pavel Liška je prvým v našej obci, ktorý ukončil univerzitné štúdiá a dňa 31. januára bol promovaný v aule Slovenskej univerzity na doktora všetkých vied právnych a štátnych.“ Neskôr bol veľvyslancom vo Švédsku.

ĎALŠIE OBCE OSOBNOSTI SPOJENÉ S MALÝM ZÁLUŽÍM:

MUDr. Ladislav PRIEVOZNÍK – lekár v Nových Sadoch, pôsobil tu od roku 1966 do 2017. Do jeho obvodu patrili aj okolité obce; príkladne a zodpovedne sa staral o pacientov, chodil na návštevy, k starším pacientom chodil domov pravidelne brať krv na rozbory, merat' tlak. Veľa rokov pravidelne prichádzal na besedy s občanmi na rôzne zdravotnícke témy. Obč. roč. VIII., dec. 2012 .

K ordinácii pre dospelých neodmysliteľne patrila **Matilka Hotová** – zdravotná sestra. Svoju prácu vykonávala profesionálne a zodpovedne a tak ako doktor, aj ona dokonale poznala svojich pacientov. Odkaz: Obč. roč. VIII., dec. 2012 <https://www.malezaluzie.sk/storage/obcasnik/obcasnik-zima-2012.pdf>, str. 4

Andrej KVAS - evanjelický farár v Nových Sadoch, pôsobil tu od roku 1952 do 1996.

Stručne sme si pripomenuli osobnosti, ktoré v priebehu rokov tvorili obraz našej obce. Uvedený zoznam nie je kompletný, tých ktorí v minulosti pracovali pre obce v komisiách MNV a Obecného zastupiteľstva je viac, tu sú mená ďalších, ktorí dlhodobo pôsobili na dianie v obci ako členovia pléna, alebo komisií MNV, alebo obecného zastupiteľstva:

Michal Marchalín, Bohumil Krajčovič, Ing. Eva Foltínová, bola zvolená aj do ONV, Milan Zmeko, Vilma Zmeková, Ján Valko, Ján Mareček, Miroslav Striha, Tibor Bila, Jozef Alchus, Ivan Šooš, Jaroslav Fuka, Miloslav Kulíšek, Peter Malák, Miroslav Sedlák.

Doteraz sme sa zaujímali informáciami z kroník, obecných materiálov, materiálov z archívu a v nasledujúcich riadkoch si predstavíme iný pohľad formou spomienok na dedinu a na ľudí žijúcich v nej. Tieto výpovede sú autentické, tak ako ich jednotliví autori napísali, bez úprav.

ÚSTREDNÝ VÝBOR SLOVENSKÉHO ZVÁZU PROTIFASISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

PREPOZICIAVA

ČESTNÚ MEDAILU

ZASLÚŽILÝ BOJOVNÍK PROTI FAŠIZMU

II. STUPEŇ

s. Michalovi S T R I H O V I

pri príležitosti 30. výročia SNP

ZA ZASLUŽNU, DLHOROČNÚ A OBETAVU
FUNKCIONÁRSKU PRÁCU V ORGANIZÁCIACH
A ORGÁNOCH ZVÁZU

DSA 29.8.1974

Grigorov
SLOVENSKÝ ZVÁZ PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

Strihov
SLOVENSKÝ ZVÁZ PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

zľava Pavel Proksa (učiteľ), Ing. Emil Fuska, vzadu stoja Ing. Michal Zedník a Ján Slížik,
vpredu - Augustín Varga a Michal Rizek , Na kraji Darina Proksová

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

Číslo 145109/II-2/1946.

Evidenčné číslo:

* 009550

B.č. 51

Osvedčenie

o československom štátom občianstve

Michal Rizek,

zamestnanie (povolanie) národný správca,

narodený (deň, mesiac, rok, miesto a okres) 26.aprila 1920 v obci

Ujlaček,okr.Nitra,

domovská obec Ujlaček, pol. okres Nitra,

bytom v Bratislave

je československým štátnym občanom.

Toto štátne občianstvo má aj jeho manželka Anna,

rod. Zmeková, narodená

dňa 23.októbra roku 1924 v obci Ujlaček,

pol. okres Nitra a maloleté deti (meno a dátum narodenia)

Dušan,nar.5.septembra 1946 v Bratislave.

XXXX

XXXX

XXX

v Bratislave

dňa 18.decembra 1946.

Prededa
okresného národného výboru
okresnej správnej komisie
okresný komisár

Vzor D.

Státna knihtlačiareň v Bratislave, 731-45

Spomienky na minulosť

(spomína Oľga Marchalínová)

Čím som staršia, tým častejšie sa vraciam v myšlienkach do minulosti. Spomínam si na rodičov, sestru, kamarátov, bezstarostné detstvo u nás doma v Malom Záluží. Volám sa Oľga Marchalínová a tu som sa narodila, v časti Talag.

Otec Michal pracoval v nábytkárskom priemysle a preto sa u nás vystriedalo veľa známych ale aj menej známych ľudí, ktorí chceli kúpiť nábytok a potrebovali radu od otca, ktorý bol v tomto smere veľkým odborníkom. Otec sledoval dianie či doma či v zahraničí a aby bol bližšie k zdroju informácií, kúpil nám televízor. Na tú dobu to bola rarita, boli sme prví v dedine a záujem o sledovanie programov bol veľký zo všetkých strán. Pamätam sa na športový prenos, ktorý k nám prišlo sledovať veľa fanúšikov a tí ktorí sa nevošli do izby stáli vonku a sledovali zápas cez otvorené okno.

Mama Emília (rod. Martáková) bola domáca, starala sa o chod domácnosti, hoci mala dlhé roky zdravotné problémy, pamätam si ju ako vždy dobre naladenú.

Sestra Eva bola o 7 rokov odo mňa staršia, obe sme zakotvili v Piešťanoch. Mala som v nej najlepšiu sestru, priateľku, ktorá mi vždy pomohla, bola tu pre mňa. Žiaľ rodičia ani sestra už nežijú, z našej rodiny som zostala iba ja.

Spomínam na detstvo, vyrastali sme bez mobilov a internetu, veľa času trávili s kamarátkami vonku, počúvali rozprávky z rádia a chodili skoro späť. Hrávali sme sa na dvore, na lúkach, robili záhradky v priekopáčach, túlali sa po hájoch, poliach. Cez prázdniny sme skoro ráno išli s húskami na strnisko, húsky sa páslí, my zbierali klásky, naháňali sa, hrali, vymýšľali. Potom sme húsky zaviedli na potok kde boli až do neskorého popoludnia. Vtedy sme ich prišli zobrať, nebol problém nájsť a poznať tie svoje a išli sme opäť na strnisko.

Spomínam na 1. 2. 3. ročník základnej školy, na p. učiteľku Moravčíkovú a p. učiteľa Slezáka. Od 4. ročníka sme už chodili do školy v Nových Sadoch. Školské roky boli kľudné, bez stresov, veľa sme sa naučili v škole, takže doma sme rýchlo napísali úlohy, zbalili tašku a pod' ho von. Stíhali sme všetko - hry, zábavu, prechádzky ale aj pomáhať doma rodičom.

Bola som rada, že som sa zúčastnila 3x stretnutia našich rodákov. Všetky tie spomienky sa opäť vynorili, ožili.

Na strednú školu som chodila do Nitry a potom ešte do Piešťan. Dnes som už na dôchodku, užívam si dni, žijem stále v Piešťanoch. Mam 38 ročného syna Karola, oženil sa so Slovenkou, ale žijú a pracujú v Prahe.

Len tak málo z mojich mnohých spomienok na detstvo, na Malé Zálužie, kam chodím už málo, ale vždy sa prejdem dedinou, prehodím pári slov s domácimi, poobzerám domčeky, idem na rybník. A toto všetko zostane na vždy v mojom srdci.

Obchod

(spomína Helena Bilová)

V roku 1976 ma Jednota preložila pracovať do Malého Zálužia ako predavačku v predajni potravín. Pracovala som v predajni skoro rok. Zásobovanie bežných potravín bolo celkom dobré až na niektoré cudzokrajné ovocie, ako boli banány či mandarínky a tie sa vždy snažila poslat' z veľkoskladu nebohá paní Proksová (učiteľ'ova), ktorá tam v tom čase pracovala, aby sa každému ušlo aspoň po 1 kile. Kupoval sa najviac chlieb, pečivo, mlieko, múka, kvasnice, lebo sa veľa pieklo hlavne od cesta.

Napr.: 2 kg chlieb čierny stál 5,20 Kčs, biely chlieb – 7,20 Kčs, mlieko – 2 Kčs, 2 kg múky – 3,80 Kčs (všetko v korunách).

Všetky fl'aše – malinovka, pivo, smotana, mlieko boli sklené a zálohovali sa 1 korunou. Otváralo sa ráno o 6:00 hodiny do 15:00 hodiny. Pokladňa bola tlačítková a dokonca pokazená, všetko som počítala na papieri. Vážilo sa zvyčajne ovocie, salámy, párky, zemiaky.

Spolupráca s MNV bola dobrá. Predseda bol vtedy nebohí pán Varga a paní Mesárošová bola úradníčka. Poslanci chodili nakupovať, takže si všímali aj koľko je tovaru a čo treba doobjednať.

Bola som vyučená ako kuchár-čašník a nakoľko som mala malé dieťa už mi práca, ktorú som dosiaľ robila nevyhovovala, pretože som robila od 6:00 do 21:00 hodiny každý druhý deň, aj soboty, nedele a sviatky, preto ma Jednota prehodila do predajne, aby som mala aspoň nedel' voľno.

V tom čase ešte stále sa v predajni vykupovali aj vajíčka od občanov. V každom dvore mali ľudia sliepky a v každej domácnosti bol nadbytok vajíčok. Vykonávala ich Jednota a v určitých intervaloch prišli z podniku ich odviezť. Predavačka viedla evidenciu výkupu a potom vyplácalu ľud'om za predané vajíčka. Bolo to na zásobovanie ľudí v mestách.

Ked' jej zostal starý chleba a pečivo, zobraťi ho späť do pekárne a vyrábali z neho strúhanku. Nemala z toho nikdy škodu, lebo pekáreň v Čakajovciach to vždy zobraťa naspäť.

Aj zákazníci boli rôzni a stávali sa rôzne veci. Napr. pri preberaní tovaru. V tomto malom obchode bola predavačka sama. Ked' priviezli tovar, sklad mala v zadnej časti budovy, musela predajňu zamknúť, kým tovar preberie. Stalo sa aj také, že niektorí zákazníci boli veľmi netrpezliví a búchali na dvere a chceli byť za každú cenu obslužení. Niekoľko to prišlo tak d'aleko, že napísali aj sťažnosť na predavačku na podnik.

V jednej budove bola predajňa potravín aj pohostinstvo. Boli rozdelené jednou chodbou. Zvonku sa vchádzalo do každej predajne zvlášť. Sklad mala každá predajňa zvlášť. Pracovníčky v obidvoch zariadeniach si navzájom vypomáhali.

Raz ma veľmi bolel Zub, zavolala som kolegyni z pohostinstva a požiadala som, či ráno predá ľudom chleba a mlieko. Isla som zubárke, ktorá ordinovala až od 9.00 hod. Ked' som tam prišla zubárka mi chcela Zub liečiť, ale ja som povedala vytrhnúť. Zubárka mi chcela dať injekciu, ale ja som povedala, bez injekcie, budem sa silno držať stoličky, lebo som predavačka v obchode a musím ísť do práce, čo by mi ľudia povedali, keby som neprišla.

Pohostinstvo

(spomína Emília Strihová – Petruchová)

Konečne som pohľadala doklady, ktoré som si veľmi prezieravo schovala aj po vybavení dôchodku, kde som koľko pracovala, na všetko si už nevzpomínam.

Takže v Jednote som začala pracovať ako vedúca prevádzky Pohostinstva v novembri 1982 a odišla som v októbri 1985, cca 3 roky. Prevádzku som preberala od pani Boženy Šoošovej. Moje rozhodnutie vyplynulo z rodinných dôvodov – moje deti mali v tom čase päť a tri roky, bolo ich treba ráno zaviesť do škôlky, popoludní ísť pre ne a táto pracovná doba mi vyhovovala. Horšie to už bolo po večeroch, ale bol doma otec a babička tak sme to nejak zvládli. Apropo- pracovná doba: od 12:00 do 14:00 popoludní od 16:00 do 22:00. Lenže 3-4 krát do týždňa prišiel tovar a ked'že ich pracovná doba sa nezlučovala s prevádzkovou dobou pohostinstva nezriedka sa stávalo že pred domom na dolnom konci trúbili malinovkári, d'alší deň pivári, o 11:00 priviezli mäsové výrobky a tak.

Takže pobyt v krčme bol niekedy veľmi intenzívny. A zintenzívnil sa ešte aj vtedy, ked' si vedúca potravín zobraťa dovolenkou alebo nedajbože ochorela. To som musela nastúpiť o 6:00, poprenášať z býdy chlieb rožky a mlieko a mliečne výrobky a v krčme medzi dverami sa predávalo. Vedúcou prevádzky potravín bola Viera Čapeková zo Zbehov a spolupracovalo sa nám veľmi dobre. Bola medzi nami dôvera, mali sme spoločné priestory na chodbe, kde bola umiestnená veľká 400l chladnička a skladové priestory sme počas predajnej doby nezamykali. Ak mám zhodnotiť zásobovanie – to bolo

na túto dobu veľmi super no kúpyschopnosť obyvateľstva nijako nemohla dobehnuť plány tržieb naplánované Jednotou Nitra. Napr. v lete- august som mala postavený plán tržby na 52.000 Kčs. Ja som ledva robila tržbu 30,000 Kčs a to ešte ľudia chodili v lete na pivo.

Musela som vypracovať žiadosť o zníženie tržieb podložený posledným sčítaním ľudu a analýzou aké je zloženie obyvateľstva našej obce – z celkového počtu obyvateľov 264 bolo 120 ľudí v neproduktívnom veku a detí do 15 rokov zo zvyšných 146 bola viac ako polovica žien, takže mužov v produktívnom veku bolo na plán stanovený podnikom Jednota jednoducho primálo. Až po takomto dôslednom rozbore mi znížili plán a ja som konečne prestala byť neplničom plánu.

V lete som sa tešila viacerým zákazníkom no ked' prišla zima, sedeli v prevádzke 3-4 štamgasti a vtedy boli zimné večery veľmi dlhé. Poväčšine ľudia páliili doma slivovicu a narobili kopu vína a preto nevideli dôvod navštíviť krčmu. Je fakt, že ked' chlapci v 80-tych rokoch potrebovali niečo vybaviť zašli do krčmy a tam v zmysle viac hláv viac rozumu v mnohých prípadoch prišli na riešenie svojho problému, príp. našli niekoho, kto im pomohol. No postupne chlapci vymierali, mladí dospievali a rozleteli sa po svete a krčma sa vyprázdrovala.

V našej dedine v tých časoch a myslím si že ani doteraz krčma veľmi neprekvitala. Môžeme sa z toho tešiť, že obyvateľstvo našej obce je také triezve.

Mojich dvadsaťsedem rokov s poštou

(spomína Anna Ralbovská rod. Predanocyová)

Dá sa povedať, že o mojom osude rozhodla náhoda.

Mala som 15 rokov a vôbec som netušila, čo d'alej. Štúdium ekonomickejho charakteru malo v našej rodine dlhoročnú tradíciu, tak som sa vybrala týmto smerom aj ja. V prvý školský deň nás rozdeľovali do tried (každá mala iné zameranie) a ja som sa ocitla v 1.S - ekonomika spojov.

Na Strednej ekonomickej škole v Nitre sme boli prvý ročník. Na odborné predmety neexistovali učebnice, učili sme sa priamo z Predpisov poštovej a telekomunikačnej prevádzky. Dôležitý bol zemepis, celý jeden rok sme preberali Československo podľa poštových smerovacích čísiel. Už v druhom ročníku sme mali prax. Bolo to veľmi zaujímavé. Chodili sme do telefónnej ústredne, kde sa manuálne spájali medzimestské a medzinárodné hovory. Bývalo tam veľmi rušno, súčasne rozprávalo 12 – 15 osôb. Účastník na čísle 102 nahlásil svoje telefónne číslo, miesto, kam chce volať, a číslo volaného. Spojovateľka, ked' získala spojenie, zavolala späť a hovor spojila.

V telegrafnej ústredni prevládal klepot písacích strojov a d'alekopisu. Tu som sa stretla aj s potrubnou poštou. Odosielateľ na čísle 127 oznámil, že chce podať telegram, počkal na spätné zavolanie a potom nadiktoval adresu a znenie správy. Najväčšie problémy mi spôsobovali texty v cudzích jazykoch, najčastejšie to bola maďarčina. Slová sme hláskovali podľa tabuľky - napr. slovo „boldogság“ (šťastie) - najprv sme museli povedať: hláskujem - Božena, Oliver, Libuša, Dušan, Oliver, Gusto, Samuel, dlhé Adam, Gusto.

Postupne sme museli prejsť všetky oddelenia na hlavnej pošte - listové, balíkové, peňažné, telefón - telegraf, kartovňu - triedenie listových a balíkových zásielok .

Ked' som 2. augusta 1982 nastúpila do prvého zamestnania v Nitre), bol to šok. Prijímalu som stávkové tikety (Sazka, Športka, Mates), vyplácala výhry, brala telegramy od ľudí, vypravovala ich d'alej a spájala miestne, medzimestské a medzinárodné hovory. Skoro všetko sa robilo ručne. Vtedy o mobiloch a počítačoch na pošte nikto ani nechyroval, neustále som mala pred sebou nekončiaci rad. Dodnes si pamätám niektoré čísla. Na spojenie s Novými Zámkami alebo Ostravou sa čakávalo dve i tri hodiny.

Spojenie s Austráliou bývalo do pol hodiny. Miestne hovory stáli jednu korunu, medzimestské v prvom pásme dve koruny, v druhom tri a v tretom štyri koruny za minútu. Pokial' sa chcel niekto rozprávať

s osobou, ktorá nemala telefón, podal na pošte výzvu na určitú hodinu. V stanovenom čase sa volaný účastník dostavil na svoju najbližšiu poštu a spojenie sa uskutočnilo. Spomínam si na hovor, ktorý trval pridlho, keď som doň pre kontrolu vstúpila a do ticha položila otázku: „hovoríte?“, zaznela odpoved: „áno“. Keď po čase volajúci vyšiel z kabinky, povedal mi: „Museli ísť pre brata na druhý koniec dediny.“

Zaujímavé boli telegramy. Veľa blahoprajných k narodeninám, k meninám a rôzne oznamy. Najstručnejšie podávali študenti, obsahovali iba jedno slovo - MÁM (skúšku). Text do 10 slov stál päť korún.

Po piatich rokoch som prešla na poštu na Štúrovej ulici (pre pamätníkov: pri Pozemných stavbách), to už bolo iné. Robila som pri peňažnej priečadke a celé hodiny počítala peniaze (ručne). Ešte stále sa mi o tom sníva. Často k nám chodili ľudia, ktorí si kúpili auto a platili v hotovosti. Stovky uložené doma „pod matracom“ mali zvláštnu arómu a mala som čo robiť, aby som ich zrátala.

Odtiaľ som odišla na materskú a odstáhovať sa na Záhorie. Tam si ma pošta zase našla. Vedúca ma občas oslovia, či by som chcela doručovať. Z mojej prvej odpovede „nikdy!“, sa postupne stalo „možno...“, až som nakoniec súhlasila. Začiatok bol ako nočná mora. Nespávala som dva mesiace. Dedina je veľká, má asi tisíc domov, a nepoznala som takmer nikoho. Zvykla som si a teraz je to už rutina, ráno privezú vrecia, roztriedime ich obsah, uložíme si obyčajné a doporučené listy a balíčky, dôchodky, zbalím sa a vyrazím. Dážď, sneh, horúčava, vietor, pol'adovica – musíme ísť. Niekedy je zásielok málo, niekedy sa mi tašky ani nezmestia do košov na bicykli. Denne sa stretávam s mnohými ľuďmi. S niekým na minútku, s niekým na dlhšie, vypočujem si všeličo, slová radostné i smutné, preberieme varenie aj záhradu, každý deň to isté a predsa iné.

Mám túto prácu rada a neviem si predstaviť, že by som robila niečo iné.

Druháčik v jednotriedke

(spomína Ivan Varga, st.)

Je to skoro šesťdesiat rokov, ale ako by to bolo toť. Po štyroch – piatich schodíkoch vchodové dvere, takmer som nedosiahol na kľučku. Vždy som patril medzi najkrpatejších. V úzkej dlaždičkovej chodbe na stene oproti dverám rad dvojvešiačikov vo výške zodpovedajúcej nám krpcom, aby sme na ne vôbec dosiahli. Na jeden patrilo vrecko s prezúvkami, ktoré ušila mama každého žiačika, na druhý v jeseni alebo v zime „bubajka“ alebo kabát a čiapka.

Pod vešiakom dlhá drevená lavica, aby si bolo kam sadnúť. Kto v čom prišiel patrilo pekne uložiť pod lavicu. Na začiatku školského roka vykúkali spod lavice tenisky, cvičky, „trampky“, na jeseň keď pršalo, gumáčiky aj galoše, v zime väčšinou „filcáky“. Lavica končila pri dverách, ktoré som nemal rád, pretože boli stále zamknuté. Stalo sa ale, že som mal to šťastie pomôcť súdržke učiteľke priniesť nejakú názornú pomôcku a vtedy sa dvere zázračne odomkli. Za nimi bol totiž minikabinet. A tam bolo teda všeličo. Okrem kopy máp v kúte a rôznych obrazov, plagátov aj spústa haraburdia, ktoré sa za celú trojročnú existenciu môjho pôsobenia v tejto jednotriedke vôbec nevytiahlo. Ale na polici na stene bol kopec vypchatých zvieratiek, medzi ktorými sa vynímala prekrásna sova.

No zo všetkého najdôležitejšia bola trieda. Oproti vchodovým dverám dve či tri okná, samozrejme obložené kvetináčmi, z ktorých sa nikdy ani jeden nerozbil – zaujímavé. Vedľa dverí z jednej strany obrovské kachle „peterky“ s „uhlákom“ a drevom, z druhej strany stojan – umývadlo s lavórom a kýblom vody, vedľa sivý smaltový krčah s vodou na pitie aj s plechovým hrnčekom.

Triede samozrejme trónila obrovská čierna dvojtabuľa, ktorá sa kĺzala po naolejovaných trubkách podľa potreby: jedna hore, druhá dolu. Katedra súdržky učiteľky Moravčíkovej z Radošiny bola medzi tabuľou a oknom. Pôsobila akosi opustene, pretože si nepamätam, že by pri nej niekedy sedela. Ved' sa aj bolo čo obracat', bolo nás v triede dohromady sedemnásť, šesť prváčikov, osem druhákov

a traja tretiaci. Akosi si neviem vybaviť obraz prezidenta, a tak neviem, či tam visel ešte Zápotocký, alebo už Novotný.

Môj „flek“ bola druhá lavica v strede vpravo, po pravej strane tretiaci a po ľavej prváci. Šikmá pracovná plocha, v strede prieplinka na pero, v pravom rohu zatvárací kalamár s atramentom. Ten mohla nalievať len súdružka učiteľka a handrička na utieranie pera, iba tak...

Dnešné pani učiteľky sa väčšinou sťažujú na svojich zverencov, mne to tak nepríde. Určite sme aj my boli neposední, ale... Učiteľka bola pre nás niekto, koho neslobodno rozčúliť vyvádzaním, tobôž rozhnevať. Najradšej som mal, keď sa začala venovať ako prvým tretiakom, pretože to bolo z môjho pohľadu vždy niečo nové. A boli veci, či témy, ktoré patrili všetkým. Vtedy stačilo zaťukáť na tabuľu dlhým červeným ukazovátkom a hned sme všetci pochopili, že treba zanechat akúkolvek činnosť, ktorej sa práve ten-ktorý žiačik venoval a automaticky dať ruky za chrbát. Jóóój, to boli časy...

Pani učiteľka Moravčíková bola pre nás druhá mama. Vysoká, štíhla, vždy upravená, sympatická dlhovlasá brunetka, vždy s úsmevom na tvári, s láskavým milým pohľadom v očiach, s chápajúcim srdiečkom v hrudi, ktorá žila svojím povolaním a porozumením pre nás mrňavých capartov. Taká bola pre mňa už len jedna. Pani učiteľka slovenčiny v Nových Sadoch – Anna Mosná.

Telefonovanie v minulosti.

(spomína Miroslav Sedlák)

Detstvo som prežil mimo Malého Zálužia – vo Veľkom Lapáši, môj otec tu pracoval na pošte ako doručovateľ. Do základnej školy som začal chodiť v Lapáši. V roku 1962 sme sa prestáhovali do Malého Zálužia, keď tu rodičia postavili dom. Od štvrtého ročníka som navštevoval školu v Nových Sadoch.

Po dvoch rokoch dochádzania do Veľkom Lapáša, začal otec pracovať na pošte v Nových Sadoch ako doručovateľ. Poštu roznášal v N. Sadoch – po dedine na bicykli a pešo a chodil aj do Čabu do „porcelánky“ - tam dochádzal vlakom.

V našej obci boli vtedy dve telefónne linky – jedna na MNV a druhá u predsedu MNV, M. Strihu. V roku 1967 bola do Malého Zálužia zavedená verejná telefónna stanica, pretože dovtedy v dedine neboli verejne prístupné telefóny. Stanica bola zriadená v našom dome, keďže otec bol pracovníkom pošty. Účelom bolo doručovanie telegramov a telefonických výziev občanom priamo v dedine.

V tom čase sa nedalo telefonovať priamo, ale len prostredníctvom telefónnych ústrední. Veľká ústredňa bola v Nitre. Prijímanie výziev znamenalo, že z veľkej ústredne (z nej?) zavolali na našu stanicu, že pána (pani) XY volajú z napr. Prahy. Po prijatí takéhoto oznamu bolo treba íst' dotyčnej osobe oznámiť, že o 30 minút má prísť k telefónu, lebo jej budú volať z „Prahy“. A platilo to aj opačne. Ak niekto potreboval telefonovať, prišiel k nám a objednal si hovor.

Telegramy tiež poslali z ústredne v Nitre. Boli tri druhy – obyčajné, urgentné a ozdobné – blahoprajné. U nás na stanici boli k dispozícii potrebné tlačivá – tzv. blankety. Z ústredne nadiktovali znenie telegramu, ktorý zapísal otec alebo mama na patričné tlačivo a potom bolo treba doručiť ho adresátovi. Urgentné telegramy bolo potrebné doručiť do dvoch hodín, bolo treba potvrdiť prevzatie a oznámiť na ústredňu, že telegram bol doručený. (väčšinou išlo o smútočné oznámenia alebo dôležité rodinné informácie.) Obyčajný telegram bolo treba doručiť v deň, keď ho stanica prijala. Samostatnou kapitolou boli ozdobné telegramy – väčšinou blahoželania k sobášu. Text sa prepisoval na ozdobnú blanketu. Texty boli rôzne, vážne aj vtipné, niekedy dosť dlhé. Všetko bolo treba pekne napísat' a rozniest'. Keď bola svadba, bolo ich aj dvadsať..

Telegramy roznášali všetci členovia rodiny, aj my deti. Často bolo treba íst' na dolný koniec dediny, kde žili Cigáni a oni dostávali veľa telegramov. Adresáti prijali oznam niekedy pri bráne, či pri dverách a niektorí nás pozvali aj dnu a pohostili.

Za všetky roky (1967 – 1989) nebola na služby rodiny žiadna st'ažnosť, preto bola stanica tak dlho funkčná. Pošta v Nových Sadoch prijíma telegramy aj výzvy, no bolo by to komplikovanejšie, doručovať ich do Zálužia. My, ako rodina, sme mohli telefonovať zadarmo v rámci celého Československa, do zahraničia to neplatilo. A, samozrejme, sme neplatili poplatok za telefónnu stanicu.

Postupne malo čoraz viac domácností svoj telefón, no aj tak bolo ešte vždy dosť domácností, ktoré si telefón nedali zaviesť, a tak verejná telefónna stanica pretrvala až do začiatku deväťdesiatych rokov.

Cukríky

(spomína Marta Užáková-Maková)

Narodila som sa v Malom Záluží desať rokov po vojne. Prežila som tam dvadsať päť rokov a aj keď ma život zavial do Bratislavu, rodná dedina bude vždy uložená hlboko v mojom srdci a rada spomínam na pekné detstvo i mladosť, ktoré som prežila u starých rodičov Zmekových, kde sme spolu s rodičmi a maminým bratom Rudom a s jeho rodinou žili, kým si rodičia nepostavili nový dom na Čapáši. Bola som z detí najstaršia. Bratanec Milan sa narodil necelé dva roky po mne a osem mesiacov poňom sa narodila moja mladšia sestra Danka. Boli sme ako súrodenci.

Ked' som mala asi päť rokov, dospelí usúdili, že som dosť zodpovedná a zverili mi pod ochranu tých dvoch mladších. Mala som na nich dávať pozor, dohliadnuť aby nešli k potoku, ktorý tiekol za záhradou, aby nespadli do hnojiska a ešte veľa iných zákazov. Dom aj veľký dvor so záhradou a hospodárske budovy dávali nekonečné množstvo možností na preskúmanie zákutí. Vedeli sme kde sliepky znášajú vajíčka, kde majú mačky mačiatka a ešte veľa iných vecí.

V tých časoch deti nemali toľko sladkostí ako ich majú dnes. Peňazí nebolo a do obchodu sa išlo kúpiť iba to najpotrebnejšie a cukríky to určite neboli. Aj my sme boli maškrtní ako všetky deti. Ale čo robiť, keď prísun cukríkov bol iba počas návštev maminých bratov u rodičov. Tie však neboli časté. Iba raz, dva razy za rok. Čas medzitým bol dlhý. Všimla som si, že dedko raz za čas priniesol do kuchyne kôš vajíčok, ktoré očistil a išiel ich do obchodu predať. Za ne potom nakúpil veci do domácnosti. To mi vnukle myšlienku, ako prísť k cukríkom. Vedela som, kde sliepky znášajú vajcia a rozhodla som sa, že keď jedno vezmem, nikto to nezistí, lebo sliepok aj vajec bolo veľa. Nerátala so však s tým, že dedko má vajcia spočítané a vie kol'ko denne sliepky znesú.

Raz som sa odhodlala, zobraťa som vajce, aj oboch malých, ktorým som nakázala, aby boli ticho a nikomu o tom nepovedali ak chcú aj oni cukríky. Prišli sme do obchodu a pán Líška, ktorý bol vtedy vedúci obchodu sa nás spýtal, čo chceme. Povedali sme, že cukríky, ale nemáme peniaze, iba vajíčko. Spýtal sa nás, či doma o tom vedia. Zaklamali sme, že áno. Viac sa nič nepýtal a cukríky nám dal. Kým sme prišli domov, museli sme ich zjest', aby nám na to nikto neprišiel. Ešte pári krát sme podnikli takýto nákup. Dedko večer hovoril babke, že na vajcia chodí nejaké zviera, lebo miznú a zastrájal sa, že on toho škodcu musí chytiť. Že by sme to mohli byť my, nikoho ani nenapadlo. Hovorí sa, že so džbánom sa chodí dovtedy po vodu, kým sa nerozbije. Stalo sa to aj nám. Znova sme sa vybrali do obchodu, ale už s dvomi vajcami, lebo s jedlom rastie chuf'. Ledva sme z brány vyšli na cestu, potkla som sa spadla rovno na vajíčka schované pod bombajkou (tak volali vrchný diel teplákovej súpravy). Vajcia sa rozobili a roztekli sa mi po šatách a rozbiela som si aj koleno. S plačom sme sa vrátili domov k babke. Museli sme sa priznať ako sme brali vajcia a sľúbiť, že to už nikdy neurobíme. Dobre sme obišli a ani nás nevyplatili. Tak sa skončili naše nákupy cukríky za vajcia.

Dedko

(vnuček Ivan Varga, ml.)

Všetci ho volali Gusto, ja som mu nikdy nepovedal inak ako Dedko. Býval vždy v domčeku za dedinou, kde som trávil veľa času cez letné prázdniny. Tiež som vyrastal na dedine, ale tá jeho bola iná. Mal okolo seba takú malú farmu. Každé ráno sa naraňajkoval, pripadalo mi to ako taký malý rituál a išiel obriadit' statok. Choval králiky, sliepky, kačice, husi, svine a vždy mal aj psa. Nepamäťam si ako vyzeral prvý pes, ale volal sa Belko, bol celý biely a na staré kolená aj hluchý. Dedko sa o svoj statok staral vždy dobre. Vždy mal nachystané kŕmenie pre všetky zveri, dodnes nechápem, kedy si pripravoval krmivo na zimu. Ja som doma celé prázdniny chodil kosiť dátelinu pre králiky, ale Dedko ju akosi vždy mal. Ked' vstúpil na dvor, ako prvé sa okolo neho zhŕkli sliepky. Ked' sa mu príliš motali pod nohami, začal im pekne hovoríť, aby ustúpili. Občas som počul i nejakú nadávku, ked' už toho bolo priveľa. Nie nebojte sa, Dedkove nadávky neboli nehodné detského ucha. Popravde i ked' sme vyparatili niečo zlé, i ked' sliepky preleteli cez plot, i ked' pretieklo trošku krvi (o tom neskôr), i ked' babka vytočila Dedka, nikdy nepovedal škaredého slova. Dedko sa vždy rozprával so zvieratami, vždy zamrmlal niečo na psa, ked' išiel okolo, občaš aj pohladil. Rád sa rozprával so svojou farmou. Popri jeho práci sme sa tam motali aj my, teda ja spolu s bratom. Neviem ako často sa nám chcelo, ale pomáhali sme mu. Dával nám také fajnové roboty. Najhoršia bola pozametať chodník od kuracincov.

Ostatné roboty boli čisté, naliat' vodu sliepkam, nakŕmiť králikov, alebo pohrať sa s Belkom. Dedko sa s nami nikdy nehrával, ale ani nás nikdy nepoučoval, nikdy nás nepotrestal, nikdy nám nedal najavo, že ho otravujeme, bol iba s nami a pri nás. Rozum mi hovorí, že to tak nemohlo byť stále, ale ja si to tak vážne pamäťam. Dedko vždy niečo robil, práca bola jeho zmyslom života, ale napriek tomu mi to neprekážalo. Jediné čo som nenávidel, boli družstevné záväzky. Celý týždeň robíť na poli bez štipky tieňa bolo zničujúce, ale vdľaka tomu viem, čo je to drina a vážim si výsledok tejto práce. Raz nám Dedko urobil činku, takú tú pre vzpieračov. Na kus železnej tyče narazil dva drevené pníky. S bratom sme sa snažili ju dvíhať nad hlavu. Čo vám budem hovoríť, mňa prekotilo a spadol som aj s činkou do kuracincov. Dedko pribehol, skontroloval zdravotný stav, všetko vyzeralo v poriadku a čakali sme že nám to zakáže. Nestalo sa, mlčky sa pobral späť k zvieratám. Inokedy nám chcel ukázať, ako funguje pasca na medvede. Asi to nebolo na medvede, ale bola dosť veľká. Natiahol ju a prask, pasca mu nechtiac zachytila prsty. Nebolo nám všetko jedno a Dedkovi tiež nie, dokonca mu vyhŕkli slzy. Rýchlo sme utekali pre babku, lebo sme nemali dosť síl ju otvoríť. Bolo tam aj trošku krvi, ale aj v tuto ťažkú chvíľu Dedko nestratil nervy. Na jeho rukách veru bolo vidieť, že už majú čo to za sebou.

Na to aký bol silný, mal aj slabé stránky. Bál sa doktorov, teda niektorých nemal rád a veril, že všetko stačí vyležať a niektorých sa bál ako čert. Zubár bol postrach a na koniec mu ostalo tri a pol zuba, nikdy nemal umelé, teda nechcel ich nosiť. Prejavovalo sa to napr. pri raňajkách. Sadol si, všetko si pripravil na stôl a začal. Všetku zeleninu, šunku, klobásu, chlieb, všetko si krájal na neskutočne malé kúsky. Dokázal jest' aj hodinu. Jeho porcie boli také veľké akoby rátal s tým, že ďalšie jedlo už nemusí dostať. Občas sa to asi stalo, lebo ked' bolo treba niečo robiť, jedlo muselo počkať. Možno to mal z vojny. Dedko bol v pracovnom tábore počas vojny, rozprával nám príhody ako vedľa neho padali chlapci od vyčerpania, chorôb alebo hladu. Mali sme slzy na krajíčku. Myslím si, že Dedko videl smrť a vážil si život a to urobilo z neho výnimočného človeka.

Ani babka ho nedokázala rozhodiť. Neviem, koľko boli spolu až do sklonku života, ale babka mu občas dávala zabrat'. Jeden rozhovor za všetky. Varila sa nedel'ná slížiková polievka a babka bola v kuchyni ako každá gazdiná a dedko pripravoval všetko okolo. Babka zadeľovala robotu a dedkovi povedala: „Prines mi z oného všetko čo treba, pridaj dve oné a hybaj ešte do špajze pre oné“. Čumel som ako bacil do lekárne, čo Dedko na to, lebo ja som nemal šajn. A Dedkova reakcia? S pokojom odpovedal: „Vidíte, toto tu mám každý deň“ a odišiel. On vážne priniesol všetko čo mal, lebo babka mu

nič viac už nepovedala. Podľa mňa sa to opakovalo každú jednu nedeľu keď sa varil obed. A viete čo to teda bolo? Bola to zelenina do polievky a nejaká zaváranina a ešte plastová nádoba. Mimochodom, jeho porcia klasickej nedeľnej slížikovej polievky bola gigantická. Dokázal si naložiť kopcom tanier, že v ňom stála zapichnutá lyžička. Kilo slížikov, kilo zeleniny a ešte na jemno nakrájané mäso. Keď mal Dedko 74 bol schopný z nedalekého rybníka pol dňa nosiť vodu vo vedrách na polievanie kvetov, strašne ho vyhrešili moji rodičia. On len mykol plecami. Asi bol tvrdohlavý.

Bol ale i starostom, výpravcom, družstevníkom, kamarátom, abstinencom, nefajčiarom, pracovitým mužom. Bol manželom, otcom a bol dedkom pre dvoch chalanov a dve baby, mohol by byť vzorom pre hocikoho z vás, d'akujeme.

Hovorí sa, že každý umiera dvakrát, prvýkrát tou fyzickou smrťou a druhýkrát keď na neho zabudne posledný človek. Dedka čaká ešte dlhá cesta ...

Spomienky na starého otca

(spomína vnučka Janette Žitnayová)

Ako vnučka som bola poverená, napísat' moje spomienky na starého otca Michala Strihu. Veľa spomienok na starého otca po pravde nemám, keď som sa narodila mal 61 rokov. Bola som najmladšia vnučka. Pamäťam sa na návštevy u starých rodičov, ako starý otec sedel za okrúhlym stolom, ktorý bol v obývačke a vítal nás s úsmievom. Zaujímal sa ako sa nám darí, Bol štedrý, keď sme odchádzali domov, vždy nás obdaril nejakou korunou. Mal rád dobré jedlo, ktoré mu stará mama s radosťou pripravovala. Na stole boli žolíkové karty alebo šach, to bolo jeho hobby. V dôchodkovom veku sa venoval práci v záhradke, rád strihal stromy.

Do ľudovej školy chodil v Malom Záluží, následne študoval v Nitre na obchodnej škole. Po štúdiách pracoval v pozemných stavbách v Nitre ako projektant.

Cez vojnu sa zapojil do protifašistického odboja, bol členom KSC. Za zásluhy v boji proti fašizmu dostal mnoho ocenení a medailí. Pri príležitosti 20. výročia SNP dostal pamätnú medailu od prezidenta republiky. Po vojne so starou mamou začali prevádzkovať bufet v Komárne. Starý otec zabezpečoval nákupy tovaru a vedenie bufetu, stará mama ako skvelá kuchárka varila. V roku 1948 si postavili dom na dolnom konci a do konca života žili v Malom Záluží.

Môj starý otec Michal Striha pracoval ako predseda MNV v rokoch 1962-1969. Z dôvodu povodní sa za jeho pôsobenia sa robila regulácia potoka Radošinka, vybudoval sa rybník. Radošinka bola v dedine premostená železobetónovým mostom. Z rozprávania starších obyvateľov som počula, že sa urobil aj chodník cez dedinu. Po jeho pôsobení predsedu sa stal členom rady MNV a členom komisie pre obchod a služby.

Jeho koníčkom bol šach. Hral 1. ligu a zúčastňoval sa turnajov v Nitre. Mal záujem svoje skúsenosti v šachu odovzdať mladším, preto viedol šachový krúžok v ZDŠ Nové Sady. Deti z Malého Zálužia učil hrať šach v klubovni Kultúrneho domu. S priaznivcami tejto hry sa stretával aj v „Srdiečku“ v Piešťanoch.

Život na stanici

(spomína Bohumil Krajčovič)

Vlak premával cez Ujlaček (Malé Zálužie) od roku 1909 a takmer tak dlho stojí pri trati aj budova železničnej stanice. Zachovala sa v takmer nezmenenej podobe do dnes. Budova stanice má dve časti: služobná pozostávala z čakárne a miestnosti, kde sa predávali lístky a od čakárne ju oddelovali špeciálne dvere s malým okienkom na výdaj cestovných lístkov. Druhú časť tvorí služobný byt pre zamestnanca. Byt pozostáva z kuchyne, izby, predsiene a malej špajze. Pod bytom je aj malá pivnica

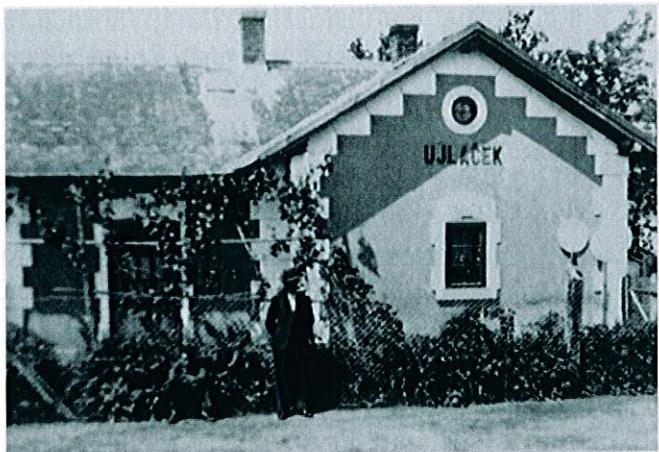
na zeleninu. Dodnes tam nie je zavedený plyn, voda, iba elektrina. Ku stanici patrila aj záhrada, o ktorú sa starali obyvatelia stanice. Od roku 1942 stanicu obývala rodina Vasila Krajčoviča s manželkou Paulínou a deťmi. O spomienky na život na stanici sa podelil najmladší syn Bohumil.

Otec pochádzal z Ludaníc z Topoľčianskeho okresu. Staničný byt mu dali pridelili ako zamestnancovi železnice pri zakladaní rodiny. Neskorá mama pracovala taktiež u železnice. Jej prácou bol predaj lístkov na vlak, ale aj starostlivosť o staničné priestory. Predávanie lístkov i tvar lístkov v tých časoch malo celkom iný spôsob. Bola to tvrdá papierová kartička s vyznačenou trasou cesty. Lístkov bolo veľa lebo aj cestujúci cestovali do rôznych častí vtedajšieho Československa. Lístok po vybraní trasy cesty sa vložil do stroja kde po zatlačení zostal na lístku vytlačený dátum zakúpenia lístku. Lístok mal platnosť iba jeden deň. Vždy po ukončení práce musela na stroji nastaviť dátum budúceho dňa. Pracovala okrem stredu celý týždeň. V tento deň voľna lístok vypisoval sprievodca vlaku počas cestovania. Dávnejšie sa pracovalo aj v sobotu a aj do škôl chodilo. Časom sa to menilo k lepšiemu. Prvý vlak, ktorý odchádzal v pracovné dni bol ráno o pol piatej do Zbehov a posledný pred polnocou smeroval do Radošiny. Nie ku každému vlaku vydávala lístky. Hlavne nie k tým neskôrym nočným. K jej povinnostiam bolo taktiež po príchode vlaku vystúpiť z budovy von a dať znamenie vlakvedúcemu, že všetci cestujúci sú už vonku na vlakovom nástupišti. Komunikácia medzi stanicami bola so služobným telefónom, ktorý mal kľuku na točenie, nakol'ko nemal číslice. Každá stanica mala svoju dĺžku a prerušovanie tónov volania. Okrem predávania lístkov bolo možné poslať vlakom aj balíky, bicykel a rôzne iné menšie veci. Vo večerných hodinách sa zapínało vonkajšie svetlo, aby stanica v nočných hodinách bola osvetnená. Mama mala na sebe počas služby samozrejme oblečenú železničiarsku uniformu. Bola to tmavomodrá sukňa a bledomodrá košeľa s kravatou. Počas dovoleniek chodila zastupovať aj na iné stanice v Radošinskej doline, bolo ich spolu desať.

V Malom Záluží vedie iba jedna koľaj, viac koľají je na stanici v Nových Sadoch, Kapinciach, Veľkých Ripňanoch a v Radošine. Malo to aj svoje opodstatnenie pre nákladnú dopravu. Z Radošiny sa odvážalo drevo z hôr, vo Veľkých Ripňanoch sa skladovalo ale aj odvážalo obilie. V Kapinciach a v Nových Sadoch boli na jeseň pri stanici robené skládky cukrovej repy a potom odvážané na spracovanie do cukrovaru. Ďalej sa ešte prevážalo uhlie, stavebný tovar, skrátka všetko pokial' nebola ešte rozvinutá nákladná automobilová doprava. Tieto vozne boli odstavené na vedľajších koľajach, aby nebránili osobnej preprave. Ked' boli vozne naložené tak ich nákladný vlak zberal na odvoz miesta určenia. Každý vozeň mal založený štítok miesta doručenia.

Pamäťam sa ešte že ich t'ahal aj parný rušeň na uhlie. Väčšinou sa vozili večer za tmy a ked' prechádzali cez stanicu vybehol som von a počítal vozne. Veru bolo ich aj cez dvadsať. Rušeň musel poriadne t'ahat' lebo z komína lietali samé žeravé iskry. Neskorá, ale parné rušne boli nahradené naftovými motormi. Našu stanicu využívali sem tam aj cestujúci z Hruboňova, obec za kopcom, tam nevedie železnica. Pri stanici je aj cintorín, na ktorom v tých časoch nebola studňa a ľudia chodievali k nám na vodu na poliatie kvetov na hroboch svojich blízkych. Niektorí cestujúci si nechávali u nás na dvore aj svoje bicykle, kto mal ďalej stanicu. V tých časoch sa veľa cestovalo vlakom do práce, hlavne do Porcelánky a Prefy v Čabe, do Hlohovca a samozrejme aj do Nitry. Cestovali aj žiaci do školy Nitre, aj deti do školy v Nových Sadoch. Do škôl do Nitry sa chodilo na vlak ráno o pol šiestej a domov o pätnásť dvadsať. To chodieval aj parný vlak, neskôr aj motorový, ktorý za sebou t'ahal päť vozňov. Lavice vnútri boli drevené a do vozňa sa nastupovalo cez otvorenú plošinku. Hlavne cez teplé počasie tam radi študenti postávali. V Zbehoch sa prestupovalo na vlaky smerom do Bratislavu a Prievidze, v Lužiankach do Topoľčian a Zlatých Moravieci. Na stanici v Zbehoch ešte aj bufet.

Stanica v Malom Záluží v tých časoch bola udržiavaná. Prednú záhradu mala mama vždy starostlivo udržiavanú, vysadenú s kvetmi, o ktoré sa veľa starala. Cez leto som musel veru aj pomáhať s polievaním kvetov a aj zeleninovej záhradky. Ked'že som bol doma sám iné i ani nezostávalo. Mal som bol doma sám, iné mi ani nezostávalo. Mal som sice dve staršie sestry Drahomíru a Danku, ešte aj mám, ale bol medzi nami rozdiel vo veku. Prvá Drahomíra bola staršia o dvanásť rokov a ked' som mal šesť rokov vydala sa do zahraničia, moc si na ňu z detstva nepamätam. Druhá sestra Danka, staršia skoro o

šest' rokov, po skončení základnej školy odišla do Čiech na odevnú školu. Tam bola na internáte a po skončení školy odišla pracovať do Ružomberka – odevných závodov, kde sa aj vydala a žije dodnes. Ja som teda v detstve vyrastal doma vlastne sám a vždy som sa tešil, keď prišli sestry domov a boli sme spolu. Keď som bol doma iba ja, tak som musel pomáhať pri prácach otcovi. Ten kosiel veľa trávy vedľa trate a chodil som hrabat' seno na zimu, lebo sme chovali veľa zajacov a nejakú kozu na mlieko. Otec, ten robil u železnice pochôdzkara. Kontroloval stav koľajníc, kontroloval povolenie skrutiek, mazanie prehadzovania výhybky – to sa

robilo dávnejšie ručne. To všetko bolo veľmi dôležité, aby sa nevykoľajil vlak. Jeho úsek trate bol od Zbehov po Radošinu. Samozrejme, že to robil po úsekokach trate a nie naraz. Bola to zaujímavá práca a s pobytom na čerstvom vzduchu. Keď zistil závadu na trati, tú nahlásil, aby sa rýchlo odstránila. Na odstránenie porúch vozili robotníkov na malom vozíku – tresina. Tie sa opravovali iba keď bola trať voľná medzi vlakmi. Staničný byt' sme obývali do roku 1972. Potom sme odišli bývať do domu starého otca, ktorý po jeho smrti zostal prázdnny. Mama vydávala, ale lístky nadalej, až do odchodu do dôchodku. Potom byt' odovzdali naspať železnici. Stanica ešte niekoľko rokov žila svojím životom d'alej. Potom prišla nová životná doba, začali premávať prvé autobusy, ľudia začali kupovať autá, bicykle... Vlaky začali zívať prázdnoucou, ľudia začali uprednostňovať inú prepravu. Sem – tam, ale počuť, ako zatrúbi nejaký rušeň, ale to je už skôr rarita. Teraz nám zostáva pohľad už len na zarastené koľajisko a hrdzavejúce koľaje. A to už nepíšem o stave staničnej budovy. A aké to boli krásne roky cestovania vlakom?!

Pár slov ...

Prečo sa zoberať „históriou“ jednej malej dedinky v strede Európy, keď vo svete, aj na Slovensku treba riešiť oveľa väznejšie a dôležitejšie záležitosti? Isto si viacerí položíte túto otázku. Obce a mestá a ich obyvatelia sú základom, na ktorom stojí štát. Z nich vychádzajú budúci politici, novinári, riaditelia, podnikatelia..... všetci tí, ktorí neskôr budú rozhodovať o našich osudoch.

Každodenná zdanlivo zanedbateľná práca každého z nás posúva a aj našu vlast... d'alej. Bez každodennej práce človeka to jednoducho nejde. Aj Sahara je Saharou, lebo ju tvoria milióny, či skôr bilióny drobných zrniečok piesku a sem - tam oázy „života“. Nech sa deje čokoľvek, život človeka, dediny či mesta ide nepretržite d'alej a za „pochodu“ sa každý jeden z nás, aj predstavitelia obce, musí prispôsobovať meniacim sa podmienkam.

Zásluhou obrovského rozvoja komunikačných prostriedkov sme zaplavení množstvom najrôznejších informácií, ktoré či chceme alebo nie, ovplyvňujú náš život. Pri čítaní zápisov v kronikách a archívnych dokumentoch som si uvedomila, že **politika patrí k nášmu životu, ale náš život nie je iba o politike**. V histórii ľudstva, a aj Slovenska, sa stalo veľa, dobrého aj zlého, spravodlivého, aj nespravodlivého. Moje znalosti histórie sú na úrovni všeobecného vzdelania, no aj tak si trúfam povedať, že toho dobrého bolo a je v bežnom živote oveľa viac ako zlého.

Myslím, že je potrebné povedať d'akujem všetkým ľuďom, ktorí žili podľa **„desatora“**, pracovali, oddychovali, vychovávali deti a predovšetkým – Dokázali si nájsť svoje miesto pod Slnkom. Potvrdilo sa mi to v rozhovoroch s mnohými ľuďmi z rôznych vrstiev spoločnosti, ktorých som vo svojom živote stretla. A tiež v príbehoch v množstve kníh, ktoré som prečítala.

Viera Predanociová

Zamyslenie na záver

Pred chvíľkou som si otvorila koncept tohtoročného bulletinu, vo fáze keď ešte neobsahuje žiadne obrázky ani fotografie. Síce som už predtým niekoľkokrát prebehla všetky články jeden po druhom, teraz ma niečo zarazilo. Vidím, že bulletin bude mať 69 strán vo formáte A4 (formát veľkého zošita). Vedľa tento bulletin je už štvrtý, čo sa výlučne venuje histórii Malého Zálužia, tak isto sa počas rokov, kedy som bola ešte zapojená do diania obce, napísali mnohé články do obecného časopisu Občasníka, ktoré sa venovali časom minulým - spomienkam a v rámci toho témam od výmyslu sveta. „Bože, o čom sa ešte dá v takej malej dedine písat?“, pomyslela som si.

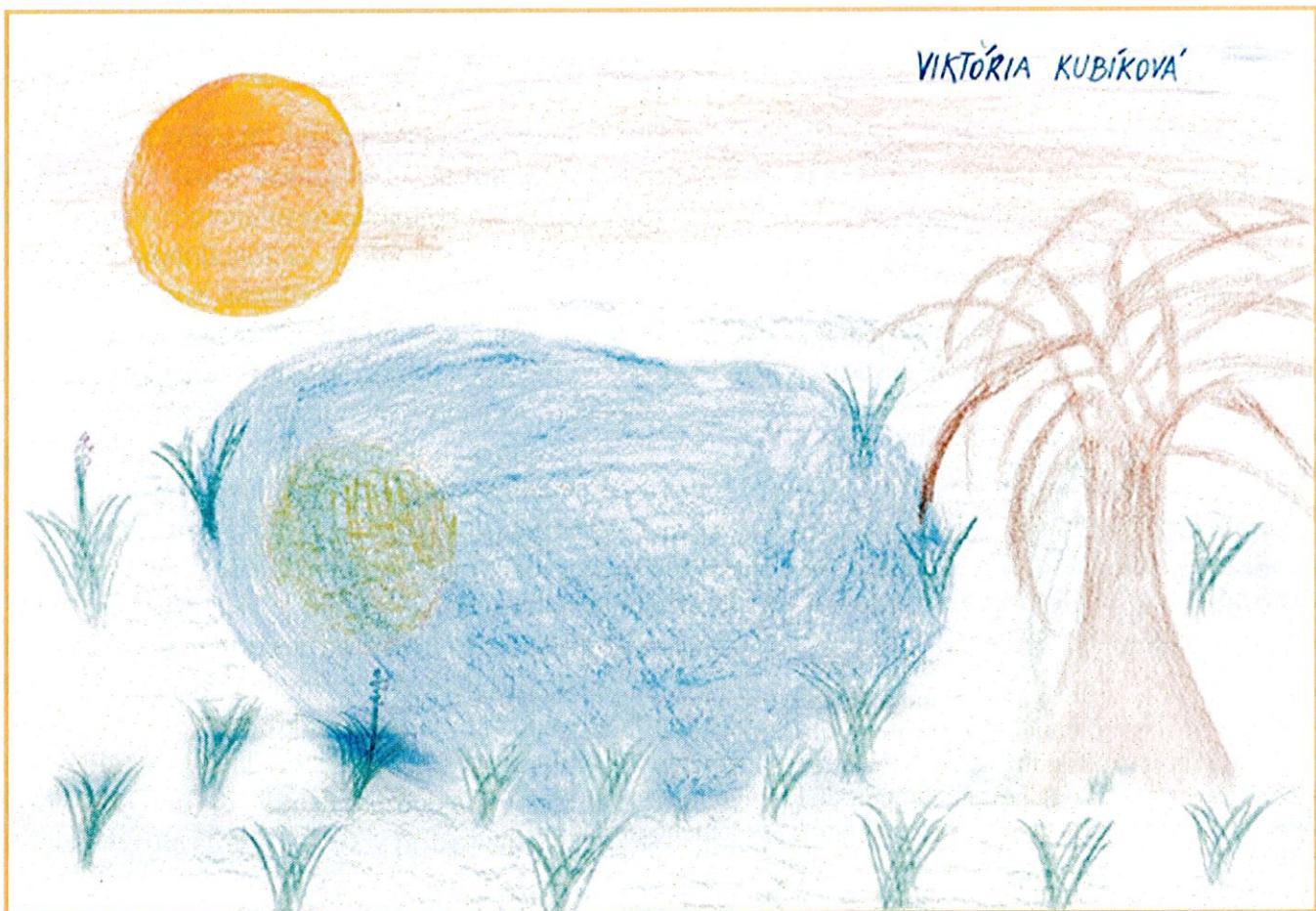
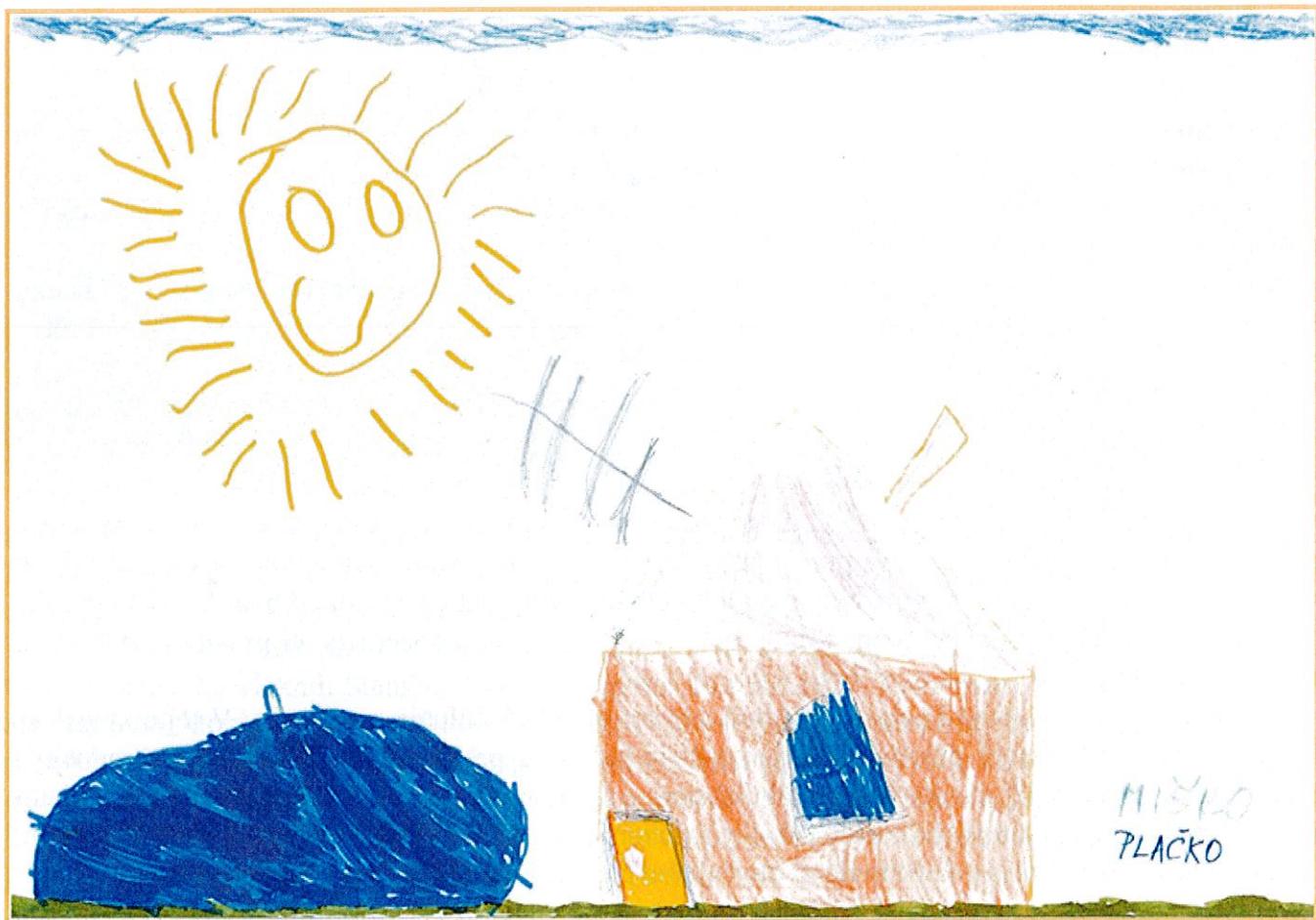
Dnes už nie som aktívny prispievateľ a tvorca bulletinu, skôr pozorovateľ z diaľky. Možno sa to nezdá, ale pripraviť aj takúto malú knižičku plnú výpisov z archívov, kroník, osobne zaznamenaných rozhovorov a prepísaných spomienok mnohých obyvateľov z obce, je naozaj kus náročnej dlhotrvajúcej mravenčej práce. Dovolím si povedať, že je to práca na roky. V dnešnej uponáhlanej dobe sa nie vždy nájde čas na aktivity povedľa práce, pretože moderné fungovanie sveta, kde sa všetci hrajú na naháňačku, nás všetkých pohlcuje. Nie je už toľko času premýšľať nad tým, čo bolo a aký to pre nás malo zanechať odkaz do súčasnosti. Každý má vlastnú pravdu, nepozerá sa, či pravda tu nebola už dávno pred nami.

Oceňujem, že stále sú tu ľudia, ktorí chcú, aby sa na Malé Zálužie nezabudlo. V tejto súvislosti chcem vyzdvihnúť ochotu pracovať na tomto čísle bulletinu predovšetkým Viere Predanocyovej a Elene Zedníkovej a ďalej všetkým, ktorí taktiež svojou troškou prispeli. Uvedené témy a myšlienky nie sú spracované unáhlene a pochabo, ale pomaly a pozorne - prešli procesom zrenia, aby sa každodenná (aj politická) realita javila tak, že mala aj obyčajnú a ľudskú tvár.

Mahuliena Sochorová

SKRATKY

CPO -	Civilná protiletecká obrana
ČS ČK -	Československý červený kríž
JD -	Jednota dôchodcov
Jednota LSD -	Jednota Ľudové spotrebné družstvo
JRD -	Jednotné roľnícke družstvo
KD -	Kultúrny dom
KNV -	Krajský národný výbor
MNV -	Miestny národný výbor
MO -	Miestna organizácia
MO KSČ -	Miestna organizácia Komunistickej strany Československa
MO SZD -	Miestna organizácia Slovenského zväzu drobnochovateľov
MO SZZ -	Miestna organizácia Slovenského zväzu záhradkárov
OB -	Osvetová beseda
ONV -	Okresný národný výbor
PD -	Poľnohospodárske družstvo
PMP -	Podnik miestneho priemyslu
RD -	Rodinný dom
R-MNV -	Rada Miestneho národného výboru
VP -	Verejný poriadok (komisia verejného poriadku)
VŠP -	Vysoká škola poľnohospodárska
ZPOZ-	Zbor pre občianske záležitosti

ISBN: 978-80-973775-0-2

Pramene:

Obecná Kronika, <https://www.malezaluzie.sk/obcianske-zdruzenie-labu>

Školská kronika

Kronika Materskej školy

Kniha: Malé Zálužie, 2000; dostupné:

<https://www.malezaluzie.sk/storage/dokumenty/oz-labu/kniha-male-zaluzie-z-roku-2000.pdf>

Občasníky, dostupné na stránke: dostupné : <https://www.malezaluzie.sk/obcasnik/2020>

Bulletiny, dostupné na stránke: <https://www.malezaluzie.sk/samosprava/oz-labut>

Registratúra MNV Malé Zálužie

Spomienky starších občanov

Štátny archív Nitra:

Fondy – Nitrianska župa II, administratívne, 1923 – 1928

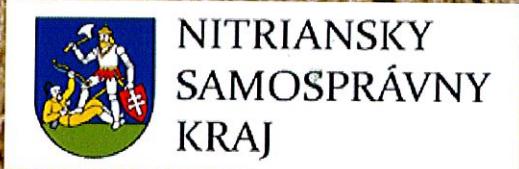
Nitrianska župa III, administratívne, 1940 – 1945

ONV Nitra, prezidiálne

OBNÚ, Ašakert', administratívne, 1932 - 37

Jednotný národný výbor, Nitra, administratívne, 1949 – 1954

MNV Malé Zálužie, administratívne, 1963 - 1967

PROJEKT BOL REALIZOVANÝ
S FINANČNOU PODPOROU
NITRIANSKEHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA

ISBN 978-80-973775-0-2

REDAKCIA:

VIERA PREDĀNOCYOVÁ

ELENA ZEDNÍKOVÁ

IVAN MATUŠKA

VERONIKA KUBÍKOVÁ

GRAFICKÁ ÚPRAVA: VLADIMÍR TOMANKA

ÚPRAVA STARYCH FOTIEK: BORIS ZÁBRAŽNÝ

VYDAVATEĽ: OBČIANSKE ZDRUŽENIE „LABUŤ“

9 788097 377502

2020